

MADDE 1

Devletlerin yetki alanı

Rus polis memurlarının katılımıyla gerçekleştirilen, başvuranın dairesinin aranması, yakalanması ve zorla Rusya'ya nakledilmesine ilişkin Ukrayna'nın yetki alanı

Belozorov / Rusya ve Ukrayna – 43611/02

15.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

(bk. aşağıda madde 5 § 1, s. 15)

MADDE 2

Güç kullanımı

Görevde olmayan bir polis memuru tarafından gerekçesiz ve potansiyel olarak ölümcül güç kullanımı: 2. madde uygulanabilir; ihlal

Haász ve Szabó / Macaristan – 11327/14 ve

11613/14 13.10.2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar – Başvuranlar, Haász (birinci başvuran) ve Szabó (ikinci başvuran) isimli iki kadındır. Başvuranlar, bir göle yaptıkları geziden dönerken, geceyi arabalarında geçirmeye karar vermişlerdir. Söz konusu gece gönüllü bir polis memuru, şüpheli bir aracın görüldüğü yönünde bir ihbar almıştır. Gönüllü polis memuru, görevde bulunmayan bir polis memurunu bilgilendirmiş ve beraber arabayı aramaya gitmişlerdir. Başvuranların arabasını fark ederek arabalarının önüne diklemesine park edip araçtan çıkmış ve başvuranların arabasına doğru koşmaya başlamışlardır. Birinci başvuran sivil kıyafetli iki kişinin kendisine doğru koştuğunu görüp korkmuş ve arabayla uzaklaşmaya

çalışmıştır. Polis memuru arabaya karşı elini sallayarak “Polis! Dur!” diye bağırarak ve uyarı ateşi açmıştır. Polis memuru daha sonra arabaya iki kez daha ateş açmış ve ikinci atış ikinci başvuranın başını iskalamıştır. Polis memuru en sonunda silahını yerine koyarak polis kimliğini göstermiş ve olayın yanlış anlaşılma olduğu netlik kazanmıştır. Polis memurunun ateşli silah kullanımına ilişkin soruşturma yürüten üstleri, polis memurunun herhangi birinin hayatını tehlikeye atmak gibi bir niyeti olmamasına rağmen, eylemlerinin meslek kurallarına aykırı olduğuna karar vermişlerdir. Savcılık, polis memurunun ateşli silahını kullanmasının, kendisine doğru gelen bir arabanın ortaya koyduğu tehlike dikkate alındığında hukuka uygun olduğuna karar vererek ve polis memurunun, meslektaşının hayatına yönelik bir tehlike olduğuna inandığı için ateş ettiği yönündeki beyanını kabul ederek ceza soruşturmasının sonlandırılmasına karar vermiştir.

Başvuranlar, Avrupa Mahkemesine sundukları başvuruda, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas ve usul yönünden ihlal edildiği konusunda şikâyetle bulunmuşlardır. İkinci başvuranın başvurusu, süre sınırı geçtikten sonra sunulduğundan kabul edilemez olarak beyan edilmiştir.

Hukuki değerlendirme – Madde 2

(a) *Uygulanabilirlik* – Birinci başvuruya karşı kullanılan gücün ölümcül olmaması, şikâyetlerinin 2. madde kapsamında incelenmesini engellemez. Polis memurunun ikinci başvuruyu öldürme niyeti olmamasına karşın, silahın ona doğru ateşlenmesi ve başını iskalaması, ciddi bir yaralanma veya can kaybı

riski oluşturmuştur. Bu nedenle, ikinci başvuran, doğası gereği yaşamını riske sokan bir davranışın mağduru olmuştur ve 2. madde uygulanabilir niteliktedir.

(b) *Esas yönünden* – Polis müdahalesinin önceden planlanmamış olmasına karşın, bu olay kolluk kuvvetlerinin beklenmeyen koşullara hemen karşılık vermesinin istendiği bir olay değildir; zira bütün olay, büyük ölçüde polis memurlarının kendi tutumlarının bir sonucu olarak yaşanmıştır. Bu koşullar altında, potansiyel olarak ölümcül güç kullanımına başvurma ihtiyacının, bir polis memuru tarafından alınan bir dizi karar ve tedbirin bir sonucu olarak gerçekleşmesi halinde, söz konusu kararlar, polis operasyonlarının planlanması ve denetlenmesiyle aynı ölçüde Devletin sorumluluğunu içerecektir.

Polis memuru, meslektaşının zarar göreceği yönünde bir tehlike olduğunu düşündüğünden, başvuranların arabasını durdurmak için müdahale etmiştir. Ancak, polis memurları aracı araştırdıktan sonra, herhangi bir suç izi bulunmadığını tespit etmişlerdir. Gözaltı uygulanması veya suç işlenmesinin önlenmesi bakımından harekete geçilmesi için acil bir ihtiyaç bulunmamaktadır.

Polis memurları, başvuranlara yaklaşırken ve başvuranların aracının yolunu kapatırken, araçtaki kişilerin polis tarafından aranıp aranmadıkları veya bilinen bir tehlike teşkil edip etmedikleri hususunu dikkate almamışlardır. Polis memurlarının sivil kıyafet giymeleri, üzerlerinde rütbe işaretlerinin bulunmaması ve sivil bir araç kullanmaları nedeniyle, başvuranlar muhtemelen araca yaklaşan erkeklerin polis olduklarını bilmemekteydiler. Araca herhangi bir

açık kimlik olmadan karanlıkta yaklaşılması ve aracın yol kesilerek tehditkâr bir ortam oluşturulması, arabada bulunanların tahmin edilemez bir tepki göstermelerine neden olmuştur. Ayrıca, iki polis memurunun davranışı, kıdemli bir memurun talimatı veya gözetimi olmaksızın söz konusu olmuştur.

Özetlemek gerekirse, oluşan tehdidin niteliğine ilişkin mevcut bilgiler ışığında polis memurunun ateş açmadan önceki eylemleri; makul değildir ve ateşli silahların kullanılmasına yol açan, hayati tehlike arz eden bir durumun ortaya çıkmasına neden olan olayların yaşanma riskini en aza indirecek şekilde gerçekleştirilmemiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

(c) *Usul yönünden* – Ulusal yetkililerin -herhangi bir adli araştırma içermeyen- olaylara ilişkin değerlendirmesi, olaya ilişkin daha geniş kapsamlı bir incele yapılmadan veya olaya yol açan durumlar incelenmeden, polis memurunun ateş etmesi nedeniyle suç işleyip işlemediği hususunun incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. Özellikle, başvuranları takip etme ve durdurma operasyonunun yürütülme şekli ve bunun ateşli silah kullanılması gerekliliği üzerindeki etkisi hakkında bir inceleme gerçekleştirilmemiştir. Bu nedenle, potansiyel olarak ölümcül güç kullanımı gereksinimine ilişkin ayrıntılı ve etkili bir soruşturma yürütülmemiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

Madde 41: manevi tazminat olarak birinci başvurana 15.000 avro; maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

Güç kullanımı

Etkin soruşturma

Büyük çaplı cezaevi operasyonunda tutukluların ölmesi ve yetkililerin sorumluluğu tespit etmemeleri: *ihlaller*

Kavaklıoğlu ve Diğerleri / Türkiye – 15397/02

6.10.2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar – Dava esas olarak, aslında cezaevi personeli ile bazı hükümlü ve tutukluların arasında uzun süredir yaşanan çatışmaların son noktası olan, 26 Eylül 1999 tarihinde Ulucanlar cezaevindeki bir isyanın bastırılmasıyla ilgilidir. Çatışmaların başladığı 1996 yılından itibaren yetkililer, hükümlülerden ziyade tutukluların barındırılmaları için tasarlanan cezaevi kompleksinin uygunsuz koşulları, aşırı kalabalık olması ile yaş sorunlarının farkındaydılar. Tutuklu ve hükümlülerin söz konusu talepleri ve eylemlerinin, temel olarak koşullarda yaşam alanının bulunmaması hususunda olduğu anlaşılmaktadır. Birinci eylem planı 1996 yılında düzenlenmiş ancak uygulanmamıştır. 1996 ve 1999 yılları arasında, sorun çıkaran tutuklu ve hükümlülerin kontrolünde bulunan üç koşutta herhangi bir arama işlemi gerçekleştirilmemiştir. Cezaevinin geri kalan noktalarında yapılan aramalarda çok sayıda silah ve koruyucu yapılar bulunmuştur. Bu durum, çeşitli merciler arasındaki çok sayıda temasın konusunu oluşturmuş ancak diğer gelişmelere ilaveten, tutuklu ve hükümlülerin bu süreçte dördüncü koşusu da kontrol altına almalarına rağmen herhangi bir adım atılmamıştır. Tutuklu ve hükümlüler söz konusu dönemde denetimden geçmeyi reddetmişlerdir. Yetkililer 1999 yılında, cezaevindeki durumun istisnai bir olay olmadığı ve farklı cezaevlerindeki elebaşların cep telefonu

üzerinden birbirleriyle özgürce iletişime geçtikleri ve bir dizi eşzamanlı isyan ve kaçış planladıkları sonucuna varmışlardır. Raporlarda ilgili tutuklu ve hükümlüler hakkında defalarca “teröristler” ifadesi kullanılmıştır.

Tutuklu ve hükümlüler tarafından kontrol edilen üç koşutta 26 Eylül 1999 tarihinde bir arama operasyonu düzenlenmiştir. Destek kuvvetlerine ek olarak, isyan bastırma giysileri giyen ve en az 29 tabanca, 31 hafif makineli tüfek ve 124 otomatik saldırı tüfeğini içeren hizmet silahlarını taşıyan 250 er ve 70 subaydan oluşan ana ekip operasyonda yer almıştır. Jandarma sabaha karşı yaklaşık 4:00 sularında cezaevine girmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin bir astsubaya yönelik gerçekleştirdikleri saldırı üzerine, şiddet tırmanarak aniden ayaklanmaya dönüşmüştür. Mermilerin, biber gazlarının, ateşli silahların ve lav silahlarının kullanıldığı çatışmalar 11:30’a kadar devam etmiştir. 10 tutuklu ve hükümlü hayatını kaybetmiş ve 4 tanesi ağır yaralı olmak üzere yaklaşık 70 kişi yaralanmıştır. 1 kişi ağır olmak üzere yaklaşık 15 güvenlik gücü mensubu yaralanmıştır. Güvenlik kuvvetleri kontrolü tekrar ele geçirdikten sonra, bazı kişilerin insanlık dışı muameleye maruz kaldığını iddia eden tutuklu ve hükümlülerin farklı olay anlatımları söz konusu olmuştur.

Bu olayların ardından birkaç dava açılmıştır. Cezaevinin bazı çalışanları hakkında disiplin soruşturması ve ceza soruşturması başlatılmış, ilgili jandarma görevlileri hakkında kovuşturma yürütülmüş, bakanlık yetkilileri hakkında tam idari yargı davası açılmış ve meclis soruşturması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, bazı tutuklu ve hükümlüler hakkında dava açılmıştır.

Hukuki değerlendirme – madde 2 (Esas yönünden)

(i) *Güç kullanımının amacı* – Öne sürülen gerekçe, diğer bir ifadeyle “genel arama” gerçekleştirilmesi, tek başına Sözleşme’nin 2 § 2 maddesinde öngörülen gerekçeler arasında yer almamaktadır. Ancak bu husus, aramayı gerçekleştirmekle görevlendirilen “cezaevi personelinin korunmasına” yönelik açık gereksinime dayalı olarak cezaevi yönetimi tarafından yapılan talep ışığında değerlendirilmelidir. Söz konusu cezaevi görevlileri astsubaya yönelik saldırı sonrasında kadar binayı terk etmediklerinden, Mahkeme, en azından başlangıçta, yetkililerce izlenen amacın Sözleşme’nin 2 § 2 (a) maddesinde yer alan amaçlara uygun olduğunu kabul edebilir. Daha sonra, tutuklu ve hükümlülerin eylemleri gitgide ayaklanma girişimine dönüşmüştür. O noktadan sonra, amaç artık arama işlemini gerçekleştirmekle sorumlu cezaevi görevlilerini korumaktan ziyade potansiyel bir isyanı bastırmak olmuştur. Dolayısıyla, bu kapsamda alınması gereken tedbirler, Sözleşme’nin 2 § 2 (a) ve özellikle (c) hükümlerinde yer alan amaçlar bakımından uygun olması muhtemel potansiyel ölümcül güç kullanımına başvurulmasını gerektirebilir.

Ancak, somut davada hayatını kaybeden ve yaralanan kişilerin sayısı dikkate alındığında, şikayet konusu fiillerin mutlak surette gerekli olan güç derecesini aşmış olması sorunu ortaya çıkmıştır. Mahkeme bu nedenle öncelikle operasyonun hazırlanma ve yönetilme şeklini incelemelidir.

(ii) *Teblikenin öngörülebilir olup olmadığı* - Davanın kendine özgü koşulları dikkate alındığında,

bakanlık, cezaevi, yargı yetkilileri ve askeri yetkililer ile mülki idare amirliğinin en az 1996 yılının Ocak ayından itibaren cezaevindeki durumdan haberdar olmaları nedeniyle, öngörülebilirlik hususu büyük önem gösterilerek incelenmelidir. Bu bağlamda Hükümetin, cezaevinin 1996 yılından itibaren yetkililerin kontrolü altında olmadığı hususuyla bağlantılı sorunları kabul etmesinin 2. madde ile ilgisi bulunmamaktadır. Zira hem en azından sorunun yıllar geçtikçe artmasının engellenmesine yönelik olarak değerlendirilebilecek herhangi bir özel tedbire ilişkin bilgi sağlanmamış, hem de bunlar Devleti hiçbir şekilde söz konusu operasyonun planlanması ve uygulanması konusundaki sorumluluktan muaf tutmamıştır. Devletin cezaevi üzerindeki kontrolünü fiili olarak kaybetmesi, -Devletin tek başına sorumlu tutulabileceği- örgütlenmedeki veya bir kamu hizmetinin normal işleyişindeki kusurların sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

(iii) *Yetkililerin müdahale etme isteksizliği* - Birkaç eylem planı hazırlanmıştır. Ancak, cezaevinin diğer bölümlerinde yapılan aramaların ardından, yetkililerin aranmayan üç koğuşta ne gizlendiğine dair fikir sahibi olması gerekmesine rağmen, söz konusu eylem planlarının hiçbiri uygulanmamıştır.

(iv) *Kendiliğindenlik unsuru ve yetkililerin hareket alanı* – Yetkililer defalarca teyit edilen çok sayıda bilgi edinmişlerdir. Yetkililerin, bu tür krizlere yönelik benimsenen bir plana dayalı olarak, son bir değerlendirme yapmak ve tehlikeyi önlemek amacıyla gerekli hazırlıkları yapmak için 23 günleri vardı. Sonuç olarak, dava konusu operasyonun hiçbir aşamasının kendiliğinden

geliştiği söylenemez; ayrıca, herhangi bir Devlet görevlisinin veya askerinin, kendilerinin veya başkalarının yaşamına yönelik fark edilen bir tehlikeye “eylemin etkisinde kalarak” karşılık verdiği değerlendirilemez. Yetkililerin veya Devlet görevlilerinin kontrolü altındayken yaralanan veya hayatını kaybeden kişilerin bulunduğu somut davada, Hükümetin tatmin ve ikna edici bir açıklama yapmaması halinde, bu tutumundan kuvvetli çıkarımlar yapılabilir.

(v) *Eylem planı ve görevlendirilen personel* – Mahkeme, savaş silahlarıyla donatılmış bu tür bir birliğin görevlendirilmesinin gerekli olup olmadığı veya ne kadar gerekli olduğu konusunda bir değerlendirme yapılması için gerekli olan uzmanlığa sahip değildir. Ancak, durum kötüleşmeden önce 1996 yılının Ocak ayında yaklaşık yirmi askerin bulunmasının, bu tür aramaların gerçekleştirilmesi bakımından yeterli olduğu açıktır.

(vi) *Jandarmanın operasyonel kapasitesi* – Jandarma ve polis destek ekibinin bu tür eylemler için profesyonel olarak donatıldığı varsayılabilir. Bununla birlikte, -yaklaşık 250 kişi olan- erler hususunda soru işaretleri bulunmaktadır. Söz konusu erlerin operasyonda yer alabilecek nitelikte olduklarını gösteren herhangi bir durum söz konusu değildir.

(vii) *Düzenleyici çerçeve* – İlgili operasyonun, ulusal kanun kapsamında yetkilendirilmiş olmasına karşın, keyfilğe, gücün kötüye kullanımına ve önlenemez kazaya karşı yeterli ve etkili güvenceler içeren bir sistem ile yeterli şekilde düzenlendiği yönünde açık bir durum söz konusu değildir. Bu kapsamda, söz konusu dönemdeki kurallarla ilgili ne tür eksiklikler

olursa olsun, somut davada operasyon öncesinde ve operasyon esnasında jandarmalara verilecek belirli talimatlar aracılığıyla, bu eksikliklerin uygulamada üstesinden gelinememesi için bir gerekçe bulunmamaktadır.

(viii) *Talimatlar ve briefing* – Yetkililerin, ölümcül güç kullanımını kaçınılmaz kılan, özensiz ve kötü gelişen operasyonun denetiminden memnun olmaları olası değildir. Yetkililerin, yaşam hakkını korumaya yönelik yükümlülüklerini yerine getirmek için, öldürmek için eğitildiklerini ve bir terörle mücadele operasyonu kapsamında zorlu rakiplerle karşılaştıklarına inanırlarsa ateşli silahlarını kullanmakta tereddüt etmeyeceklerini bildikleri askerlere talimat vermeden önce elde ettikleri bilgileri çok dikkatli bir şekilde değerlendirmeleri gerekirdi.

(ix) *Alternatif stratejiler* –söz konusu tutuklu ve mahkûmların davranışları her ne kadar kabul edilemez olsa da, ilk aşamada cezaevinde kalan diğer kişilerin veya cezaevi personelinin yaşamlarına yönelik ciddi bir tehlike gibi çok önemli bir tehdit teşkil etmedikleri gözden kaçmamalıdır. Bu nedenle, bu kişilerin oluşturdukları tehlike, kararlı teröristlerin oluşturdukları tehlikeyle bir tutulamaz. Operasyonun amacı Devletin otoritesini yeniden sağlamak olsa da, ilgili bireylerin yaşama yönelik hiçbir tehlike oluşturmadıkları ve şiddet içeren bir suç işlediklerinden şüphe duyulmayan bir ortamda, Türk yetkililerin ölümcül güç kullanma ihtiyacı bulunmadığını dikkate almaları gerekirdi. Ancak, idari ve askeri yetkililerin tutuklu ve hükümlülerin oluşturdukları tehlikenin niteliğini gerçekten değerlendirip ölümcül ve ölümcül olmayan yöntemler arasında bir ayırım

yaptıklarını veya barışçıl teslimiyet imkanını müzakere etmeyi değerlendirdiklerini gösteren hiçbir delil bulunmamaktadır.

(x) *Ölümcül olmayan yöntemler* – Tutuklu ve hükümlüler, durumun kontrol altına alınmasına yönelik bir fırsat beklenirken yetkililerin kontrolü altında bulunan cezaevinin bir bölümünde izole edildiğinde, su ve köpük püskürtmekle birlikte biber gazı kullanımına kontrollü bir şekilde devam edilmesi, hiç kuşkusuz, can kaybı yaşanmadan önce değerlendirilmesi gereken güvenilir bir seçenek olurdu. Buna karşın, astsubaylar saldırıya uğradığında jandarmanın tepki gösterme şekli, jandarmanın bu şekilde ölümcül olmayan bir strateji benimsemeye veya sonucu beklemeye hazırlıklı olmadığını ortaya koymuştur. “Teröristlere” herhangi bir süre verilmemesine yönelik sözde gereksinime ilişkin argümanlar, operasyonun kayıtsız şartsız teslimi gerektiren askeri bir yaklaşım kullanılarak planlandığı ve yürütüldüğü kapsamı göstermesi bakımından yeterlidir.

(xi) *Müzakere imkânı* – Operasyon öncesinde veya esnasında herhangi bir müzakere girişiminde bulunulmamıştır. Ancak, bu tür karışık ve hassas bir operasyon için eğitim görmemiş ve tutuklu ile mahkûmlar üzerinde katı psikolojik baskı uygulamaları ve onlarla konuşmalarını veya fiillerini herhangi bir şekilde etkilemelerine izin vermemeleri konusunda önceden talimat alan jandarma ekipleri, hiç kuşkusuz bu tür bir eylemi gerçekleştirebilecek yeterlikte değildir. Her halükarda, ilk molotof kokteyli atıldığında çatışmalar kaçınılmaz olduğundan, jandarma ekipleri ciddi bir yanlış hesaplama yapmıştır.

(xii) *İlk sonuç* – Cezaevinde uzun bir süredir sağlanamayan otoritelerini yeniden sağlamakta ve bazı tutuklu ve hükümlülerin fiziksel hapsedilmelerini aşacak bir şekilde yaşamlarını kontrol altına almakta kararlı olan operasyondan sorumlu kişiler, yaşam riskinin en aza indirilmesini sağlama noktasında gereken özeni göstermemiş ve operasyon öncesi ve esnasında eylem seçimlerinde kusurlu davranmışlardır. Cezaevinde yaşanan endişe verici duruma ilişkin olarak yıllardır mevcut olan bilgilerin yeterli bir şekilde dikkate alınmaması sonucunda, herhangi bir alternatif strateji araştırılmamış veya değerlendirilmemiş ve bu durum ölümcül güç kullanımını neredeyse kaçınılmaz kılmıştır. Bu nedenle, uygulanan güç Sözleşme’nin 2 § 2 maddesi çerçevesinden mutlak gerekli değildir.

(xiii) *Bazı tutuklu ve hükümlülerin cezaevinde kalan diğer tutuklu veya hükümlülerle öldürüldüğü iddiası* – Bu iddia sadece varsayıma dayandırılmıştır. Ancak, söz konusu cinayetlerin yetkililerin kontrolü dışında, jandarma ekiplerinin olayların gidişatı esnasında kontrol altına alamadığı barikatların ardında gerçekleştiği ortaya konulabileceğinden, Mahkeme, Devletin mutlak kontrolü altında bulunan bir cezaevinde, güvenlik güçlerince gerçekleştirilen bir operasyon esnasında etkili kontrolün kaybolduğu iddiasının, Devletin tutuklu ve hükümlülere ilişkin sorumluluğunu hiçbir şekilde hafifletmediğini kaydetmiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

Mahkeme ayrıca, hayatını kaybetmeyen ancak ateşli silahların kullanımına veya hayati tehlike yaratan sonuçlara yol açan darbelere maruz kalan başvuranlarla ilgili olarak, 2. maddenin esas

açısından ihlal edildiğine oy birliğiyle hükmetmiştir. Mahkeme buna ek olarak, geri kalan başvuruların, maruz kaldıkları fiziksel şiddet ve tutuklu ve hükümlü diğer kişilerin ölümlerine tanıklık etmeleri nedeniyle insanlık dışı muameleye tabi tutuldukları gerekçesiyle oy birliğiyle 3. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

2. ve 3. madde (*usul yönünden*)

(i) *Cezaevi personeli hakkında yürütülen yargılamaların etkinliği* – Cezaevinin işleyişine ilişkin olarak 1996 yılından itibaren idari yetkililerin kusurlu tutumları ve diğer hususlara ilaveten koşullarda çeşitli silah türlerinin bulunması, operasyondan önce de var olan ve anlaşıldığı üzere kovuşturma veya idari yargı davaları kapsamında hiçbir zaman yeterince incelenmemiş fiili durumlardır. Ayrıca, disiplin soruşturmasının ilgili görevlilerin üstlerinin müdahalesi nedeniyle olumsuz sonuçlanmaya mahkûm bıraktığı anlaşılmaktadır. Ek olarak, ceza soruşturması kovuşturmaya yer olmadığına dair karar alınmasıyla sonuçlanmıştır. Bu unsurlar, yetkililerin, somut davada şikâyet konusu eylemlerden sorumlu olabilecek cezaevi görevlilerinin tespit edilmesine yönelik isteklerinin bulunmadığını göstermiştir.

(ii) *Jandarma görevlileri hakkında yürütülen ceza yargılamalarının etkinliği* – Olayların karmaşık yapısı ve çok sayıda şüpheli ve mağdur bulunması, olayların üzerinden on beş yıldan uzun bir süre geçmesine rağmen sorumluluğu ortaya çıkarabilecek somut ve güvenilir bir ilerleme olmamasını açıklamak için yeterli değildir. İdari tazminat yargılamaları da halen derdesttir. Dolayısıyla, çeşitli soruşturmalar ve

davalar özenli ve çabuk olma koşullarını karşılamamıştır.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

Ayrıca Mahkeme, özel mülkiyetin tahrip edildiği iddiasıyla ilgili olarak, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

Madde 41: her bir başvurana manevi tazminat olarak 5.000 avro ile 50.000 avro arasında değişen tazminat ödenmesine; maddi tazminat taleplerinin reddedilmesine karar verilmiştir.

Devletin orantısız bir şekilde ölümcül güç kullanması ve etkin soruşturma yürütülmemesi: *ihlaller*

Abakarova / Rusya – 16664/07

15.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

(bk. aşağıda 65. sayfa, madde 46)

Pozitif yükümlülükler (esas yönünden)

Gözetim altında bulunan bir kişinin intihar etmesinin ardından Devletin sorumluluğunun tespit edilmesine yönelik dava açılmaması: *kabul edilemez*

Benmouna ve Diğerleri / Fransa – 51097/13

15.9.2015 tarihli Karar [V. Bölüm]

Olaylar – Başvuranlar, nitelikli gasp teşebbüsü suçundan polis gözetiminde tutulurken kendini asarak 2009 yılının Temmuz ayında intihar eden M.B.'nin sırasıyla ebeveynleri, kız kardeşleri ve erkek kardeşidir. M.B.'nin babası oğlunun intihar ettiğine inanmamış ve suç duyurusunda bulunmuştur. Savcı, taksirle adam öldürme

suçundan adli soruşturma açılması talebinde bulunmuştur. Nöbetçi hakim, 2010 yılının Eylül ayında, davanın düşürülmesine karar vermiştir. Başvuranlar, İtiraz Mahkemesine ve Yargıtay'a başvurmuş ancak herhangi bir sonuç alamamışlardır.

Hukuki değerlendirme - Madde 2 (esas yönünden): Başvuranlar, adalet sisteminin kusurlu işleyişi bakımından Devletin sorumluluğunun mahkemelerce tanınmasına izin veren ve dolaylı olarak zarara maruz kaldıklarını ispat edebilen mağdurlara ve mağdur yakınlarına tazminat ödenmesini öngören Yargılama Kanunu'nun L. 1411 maddesi uyarınca bir dava açmamışlardır. Mevzuatın bu tür bir sorumluluğu, ihkak-ı haktan imtina durumuna veya ağır kusur bulunmasına bağlı kılmasına karşın, içtihatları geliştiren ulusal mahkemelerin ağır kusur kavramını daha geniş bir şekilde yorumlamasına yol açmıştır.

Mahkeme önceki davalarda¹, bu hukuk yolunun söz konusu dönemde, incelenmekte olan koşullar kapsamında Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi çerçevesinde kullanılabilir ve kullanılması gereken ölçüde yeterli yasal belirliliğe sahip olmadığını değerlendirmiştir.

Ancak bu değerlendirme, olayların uzun bir süre sonra gerçekleştiği mevcut dava açısından geçerli değildir. Ayrıca, söz konusu dönemden sonra, Devletin bir ceza soruşturması kapsamında tutulan kişilerin intihar etmesiyle ilgili sorumluluğuna ilişkin olarak Yargıtay tarafından bazı kararlar verilmiştir. Buna ek olarak, 2011 yılında Yargıtay'ın Devletin sorumluluğunun

bulunmadığına hükmettiği bir kararı üzerine Mahkemeye yapılan bir başvuru kabul edilemez olarak beyan edilmiştir. Mahkeme bu nedenle, Yargılama Kanunu'nun L. 1411 maddesi kapsamındaki hukuk yolunun, somut davanın koşulları kapsamında Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi çerçevesinde kullanılabilir ve kullanılması gereken ölçüde yeterli yasal belirliliğe -en geç 2011 yılının Mart ayından beri yani 5 Şubat 2013 tarihli Yargıtay kararından yaklaşık iki yıl önce- sahip olduğu kanısındadır.

Dolayısıyla, başvuranların ceza yargılamalarına müdahil taraf olarak katılmak için başvuruda bulunmaları, başvuranları ceza kovuşturmasından daha fazla esneklik sağlayan ve sonuç olarak farklı başarı olasılığına sahip olan, Devletin adalet sisteminin kusurlu işleyişi bakımından sorumluluğunun tespit edilmesine yönelik dava açmaktan muaf tutmamıştır. Bir ceza kovuşturmasının sonuca ulaşabilmesi için, bir suçun işlendiğinin kanıtlanması gereklidir.

Sonuç: kabul edilemez (iç hukuk yollarının tüketilmemesi)

Mahkeme ayrıca, M.B.'nin ölümünün ardından etkin soruşturma yürütülmediğinin kanıtlanamaması nedeniyle, başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle 2. maddenin esas yönünden kabul edilemez olarak beyan etmiştir.

Pozitif yükümlülükler

Suçlunun iadesi

İrlanda vatandaşının hapis cezasının infaz edilmesi için Macaristan'a iadesinin sağlanmadığı iddiası: *Kabul edilemez*

¹ Saoud / Fransa, 9375/02, 9 Ekim 2007, 101 Sayılı Bilgi Notu

Zoltai / Macaristan ve İrlanda – 61946/12

29.9.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, İrlanda vatandaşı T.’nin 2000 yılında Macaristan’da araba ile çarptığı ve bu nedenle hayatlarını kaybeden iki genç çocuğun babasıdır. Olaydan birkaç ay sonra, T.’nin Macaristan’daki hizmet akdinin sona ermesi üzerine İrlanda’ya geri dönmesine izin verilmiştir. T., Macar yetkililere bir miktar kefalet yatırmış ve gıyabında gerçekleşecek duruşmasında kendisini temsil üzere bir avukat görevlendirmiştir. T. daha sonra kusurlu araç kullanarak ölüme yol açtığı gerekçesiyle Macaristan mahkemeleri tarafından suçlu bulunmuş ve hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

Macaristan’ın Avrupa Birliği’ne (AB) katılması üzerine, İrlandalı yetkililer 2005 yılının Haziran ayında Avrupa tutuklama emri almış ve T. yakalanmıştır. Ancak İrlanda mahkemeleri, T.’nin Macaristan’dan “kaçtığı” söylenemeyeceğine ve bu nedenle, Avrupa tutuklama emri ve teslim etme usullerine dair Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararını İrlanda hukukuna aktaran 2003 tarihli Avrupa Tutuklama Emri Yasası’nın koşulları kapsamında yer almadığına hükmetmiştir. 2010 yılında, 2003 tarihli yasa da yer alan “kaçan kişi” ifadesine yapılan atıf kaldırılmış ve Macar yetkililer T.’nin yakalanması için yeni bir karar düzenlemişlerdir. Ancak İrlanda Yüksek Mahkemesi, değişikliğin T.’nin önceki yargılamalardan doğan teslim edilmeme hakkını engellemediğini veya uzun yıllar sonra teslim edilmesinin sağlanmasına yönelik yenilenen girişimin usulün kötüye kullanımını teşkil ettiği gerekçesiyle T.’nin teslim edilmemesine karar vermiştir. Sonuç olarak, T.

İrlanda’ya dönmeden cezasının başlatılıp tamamlanması için kendi isteğiyle Macaristan’a gitmiştir.

Hukuki değerlendirme – Madde 2 (esas yönünden)

(a) *Macaristan’a ilişkin şikayet* – Macar yetkililer T. hakkında kovuşturma gerçekleştirmiş ve ceza yargılamaları T.’nin mahkum edilip ceza almasıyla sonuçlanmış ve bu karar olaydan yaklaşık iki buçuk yıl sonra temyiz sürecinde onanmıştır. Kazanın koşullarının ve can kaybı yaşanmasından sorumlu kişinin tespit edilmesine yönelik yükümlülük böylece yerine getirilmiştir. Ayrıca, Macar yetkililerce atılan adımlar ışığında, başvuranın, T.’nin mahkûm edilmesi sonrasında yaşanan olaylara ilişkin şikayet etmesi için herhangi bir dayanağı bulunmamaktadır. Macar yetkililer, AB hukuku çerçevesinde T.’nin iadesini sağlamak üzere kararlılık göstermiş ve T.’nin iade edilmesine yönelik engelin 2010 yılında İrlanda mevzuatından kaldırılması üzerine, cezasının infazına başlamak üzere T.’nin teslim edilmesine dair talebi derhal yinelemişlerdir. Kısacası, Macaristan’ın 2. madde kapsamındaki usule ilişkin yükümlülüklerinin ihlal edildiğine karar verilmesi bakımından herhangi bir dayanak bulunmamaktadır.

Sonuç: kabul edilemez (açıkça dayanaktan yoksun).

(b) *İrlanda’ya ilişkin şikayet* – Mahkeme, başvuranın İrlanda’da yürütülen yargılamalara dâhil edilmediği yönündeki şikayetiyle ilgili olarak, 2. maddenin, Devletlerin hayatını kaybeden kişilere ilişkin yargılamalara bu kişilerin akrabalarının katılımını sağlamalarını gerektirmesine karşın, bu durumun İrlanda

mahkemeleri önünde gerçekleşen yargılamalara uygulanmadığını değerlendirmiştir. İlgili yargılamalarda ele alınan hususlar, kazanın nedenleri veya T.'nin ölümlere ilişkin yükümlülüğüyle ilgili değil, İrlanda hukukunun ilgili hüküm ve ilkeleri ile Çerçeve Kararının İrlanda'da uygulanmasıyla ilgilidir. Söz konusu yargılamaların niteliği göz önünde bulundurulduğunda, başvuran, 2. madde kapsamında ilgili davada yer almasına yönelik herhangi bir hak çıkaramaz.

Mahkeme başvuranın, İrlanda'nın Çerçeve Kararını doğru bir şekilde aktaramadığına ilişkin şikayetiyle ilgili olarak öncelikle, Sözleşme'nin 19. maddesinde belirlenen yetkisinin, bir Sözleşmecî Devletin diğer uluslararası yasal yükümlülüklerini doğru bir şekilde yerine getirip getirmediğine ilişkin bir değerlendirme yapmasına imkan verecek ölçüde geniş olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, İrlandalı yetkililer, ilk davada konuyu İrlanda Yüksek Mahkemesine taşıyarak ve daha sonra usulü hemen başlatmadan ve T.'yi gözaltına almadan önce gerekli yasal değişiklikleri gerçekleştirerek, Avrupa Tutuklama Emri usulünün işleme için özenli ve samimi bir şekilde çabalamışlardır. İkinci davada İrlanda hukukuna ilişkin karışık meseleler yer almıştır. Yüksek Mahkemenin kararı sonrasında T.'nin Macaristan'a iadesinin zorunlu kılınmasının yasal olarak mümkün olmamasına karşın, Macar ve İrlandalı yetkililer, T.'nin cezasının ağırlıklı olarak İrlanda'da infaz edilebilmesi konusunda anlaşabilmişlerdir. Sonuç olarak, can kaybı konusunda hesap verilebilirlik ilkesi yerine getirilmiştir. Dolayısıyla, İrlanda'nın kazadan kaynaklanan, usule ilişkin herhangi bir yükümlülüğü yerine getiremediği söylenemez.

Sınır dışı etme

Suriye'ye sınır dışı etme işleminin öngörülmesi: *sınır dışı etme işlemi uygulanması halinde iblal teşkil ederdi*

*L.M. ve Diğerleri / Rusya – 40081/14, 40088/14
ve 40127/14*

15.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

(bk aşağıda madde 3, [sayfa 13](#))

Sınır dışı etme kararını inceleyen mahkemenin, başvuranın ölüm cezasıyla karşılaşma riskini değerlendirmemesi: *sınır dışı etme işlemi uygulanması halinde iblal teşkil ederdi*

A.L. (X. W.) / Rusya – 44095/14

29.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuran Rus vatandaşı olduğunu iddia ederken, Rus yetkililer ise başvuranın Çinli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Rus yetkililer, 2014 yılının Ağustos ayında, başvuranın Rusya'da ikamet etmesinin istenmemesi sebebiyle Rusya'dan gönderilmesine karar vermişlerdir. Rusya'da hukuka aykırı bir şekilde yaşayan ve Çin'de aranan başvuran bu nedenle kamu düzeni ve güvenliği açısından tehlike arz etmiştir. Başvuran, Çin'e sınır dışı edilmesinin, kendisini idam cezasına mahkûm edilme riskine maruz bırakacağını ileri sürerek itirazda bulunmuştur. Rus mahkemesi, Rusya'dan gönderilmesine yönelik kararın otomatik sınır dışı etme kararıyla eşdeğer olmadığı ve başka bir ülkeye gitmek için

Rusya'dan ayrılmakta özgür olduğu gerekçesiyle söz konusu iddiayı reddetmiştir.

Hukuki değerlendirme – Madde 2 ve 3: Mahkeme, *Al-Saadoon ve Mufdhi / Birleşik Krallık* davasında, idam cezasının, Protokol No. 6 ve 13 ile değiştirildiği üzere 2. madde uyarınca artık izin verilmeyen, kabul edilemez bir cezalandırma şekli olduğunu ve 3. madde anlamında “insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele” teşkil ettiğini kaydetmiştir. Avrupa Konseyi üyesi olduktan sonra idam cezasının kaldırılmasına yönelik kesin taahhüdü dikkate alındığında Rusya'nın, 6 No.lu Protokol'ü hiçbir zaman onaylamamış veya 13 No.lu Protokol'ü imzalamamış olmasına karşın, Mahkeme 2. ve 3. maddelerden doğan, kişinin idam cezasına maruz kalma riskiyle karşılaşacağı yönünde somut gerekçeler bulunması halinde başka bir Devlete iade veya sınır dışı edilmemesine yönelik bir yükümlülük altında olduğu kanısındadır. Ulusal mahkemeler başvuranın davasında, kendisinin Çin'e sınır dışı edilmesi halinde idam cezasına maruz bırakılma riskine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmamış, bunun yerine başvuranın ülkeden gönderilmesine yönelik kararın kendisinin otomatik olarak Çin'e sınır dışı edilmesini gerektirmediğine ve Rusya'dan ayrılarak başka bir ülkeye gidebileceğine karar vermiştir.

Mahkeme, başvuranın ülkeden gönderilmesine yönelik kararda, kendisinin belirtilen süreye kadar Rusya'yı terk etmemesi halinde sınır dışı edileceği hususunun açıkça ifade edilmesi nedeniyle, söz konusu argümanlardan ikna olmamıştır. Ayrıca, başvuranın Rus pasaportuna el konulması nedeniyle, kendisinin gönderme kararı kapsamında dayatılan üç günlük süre sınırı

içinde başka bir ülkeye gitmek üzere Rusya'yı terk etmesinin mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Son olarak, başvuranın Çin'e sınır dışı edilmesi halinde, cezası ölüm olan cinayet suçlaması kapsamında yargılandıktan sonra ölüm cezasına çarptırılacağına yönelik somut ve öngörülebilir risk hususunda taraflar arasında bir ihtilaf olmamıştır.

Sonuç: sınır dışı işlemi 2. ve 3. maddelerin ihlalini teşkil ederdi (oy birliğiyle)

Mahkeme ayrıca, başvuranın iki farklı tesisteki kötü tutukluluk koşulları nedeniyle, 3. maddenin esas yönünden ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir.

Madde 41: manevi tazminat olarak 5.000 avro

(bk. *Al-Saadoon ve Mufdhi / Birleşik Krallık*, 61498/08, 2 Mart 2010, [128 sayılı Bilgi Notu](#))

MADDE 3

Aşağılayıcı muamele

Cezaevindeki yetersiz tutukluluk koşulları iddiası: *ihlal yok*

Story ve Diğerleri / Malta – 56854/13, 57005/13
ve 57043/13

29.10.2015 tarihli Karar [V. Bölüm]

Olaylar – Başvuranlar, Avrupa Mahkemesine yaptıkları başvuruda, Paola'da bulunan Corradino Islahevinde yabancı tutukluların yer aldığı bölümdeki tutukluluk koşullarının yetersiz olduğu konusunda şikâyet etmişlerdir.

Hukuki değerlendirme – Mahkeme öncelikle, başvuranların tutuklu buldukları dönemde, tutulma işlemlerini daha ağır kılacak herhangi

bir sağlık sorunlarının bulunmadığını veya fiziksel ya da ruhsal durumlarında herhangi bir kötüleşme olmadığını vurgulamıştır. Nitekim başvurular düzenli aralıklarla doktor tarafından ziyaret edilmiş ve kendilerine uygun sağlık tedavisi sağlanmıştır.

Kişisel alan bulunmadığı iddiasıyla ilgili olarak, başvuruların her birinin bireysel uyku alanı bulunan hücresi bulunmaktaydı ve aşırı yoğunluk sorunu yoktu. Ülkenin nemli iklimi göz önünde bulundurulduğunda, hücrelerin rutubetli veya küflenmiş olmadığı anlaşılmıştır. Hücrede bulunan pencereler ve havalandırmalar yeterli ışık ve havayı sağlamıştır. Mahkeme bu kapsamda, aşırı yoğunluk durumu olmadığı veya havalandırma sisteminde ve suni aydınlatmada bir aksaklık bulunmadığı dikkate alındığında, metal panjurların olumsuz etkisinin tek başına Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında gereken güçlük eşliğine ulaşmadığını yinelemiştir. Ancak, cezaevi yetkililerinin, bütün havalandırma sistemlerinin tüm hücrelerde tamamen çalışmasını ve tutuklulara, yüksek pencereleri açmak ve açık tutmak için gereken ekipmanın temin edilmesini sağlamaları gerekmektedir. Isınma ve nem alma sisteminin bulunmaması istenen bir durum olmasa da, Mahkeme, tutukluların, yetkililerin derhal temin etmeleri gereken daha fazla battaniye veya daha sıcak kıyafet talebinde bulunabileceklerini kaydetmiştir.

Mahkeme ayrıca, başvuruların hücrelerinde bulunan tuvaletin yaşam alanından ayrılmadığını ve otomatik rezervuar sistemine sahip olmadığını belirtmiştir. Temizlemenin bir kovayla sağlanabilmesi için suyun her zaman mevcut

olmaması hijyen endişelerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca yetkililerin, duşta hem sıcak hem de soğuk suyun düzenli olarak verilmesini ve çalışır vaziyette olmasını sağlamamaları uygun değildir. Mahkeme bu bakımdan ileride ele alınacak davalarda dikkatli olacaktır.

Diğer taraftan, tutukluların günde on saatten daha uzun bir süre, serbestçe dolanma ve egzersiz alanına ve diğer dinlenme ve eğlenme olanaklarına erişme imkanları bulunduğundan, açık alan egzersizi imkanının bulunma durumuna ve süresine ilişkin herhangi bir endişe söz konusu olmamıştır.

Kısaca, Mahkeme bazı hususlardan endişeli olsa da, genel tutukluluk koşullarının ve başvurulara sağlanan tıbbi tedavinin, başvurularını tutukluluğun özünde bulunan kaçınılmaz acı düzeyini aşacak ölçüde yoğun sıkıntı veya zorluğa maruz bıraktığı ya da sağlık durumlarının veya refahlarının yeterince korunmadığı konusunda ikna olmamıştır.

Sonuç: ihlal yok (bir oya karşılık altı oyla)

(Ayrıca bk. [Tutukluluk koşulları ve hükümlülere gösterilen muamele](#) ve [Tutuklu/hükümlülerin sağlık hakları](#) başlıklı Tematik Bilgi Notları)

Sınır dışı etme

El-Kaide tarafından tehdit edilen ailenin Irak'a sınır dışı edilmesinin öngörülmesi:

Büyük Daireye havale edilen dava

J.K. ve Diğerleri / İsveç – 59166/12

4.6.2015 tarihli Karar [V. Bölüm]

Olaylar – Evli bir çift ve oğullarından oluşan başvurular Irak vatandaşlarıdır. Başvurular,

erkek olan eşin uzun yıllar Amerikan müşterilerle çalışması nedeniyle Irak'ta işkenceye maruz kalma riski bulunduğu gerekçesiyle İsveç'te iltica başvurusunda bulunmuşlardır. Başvuranların yaşamlarına yönelik teşebbüslerde bulunmuş, erkek olan eş iki kez yaralanmış ve kızlarından birisi 2008 yılının Ekim ayında vurularak öldürülmüştür. İsveç Göçmenlik Kurulu başvuruyu reddetmiştir. Kurulun kararı, El Kaidenin suç teşkil eden fiillerinin birkaç yıl önce işlendiği ve erkek olan eşin artık Amerikalılar ile iş yapmadığı gerekçesiyle Göçmenlik Mahkemesi tarafından 2012 yılında onanmıştır. Bir tehdit söz konusu olması durumunda ise, Iraklı yetkililer aileyi koruyacak iradeye ve yeterliliğe muhtemelen sahiptir. Başvuranların sağlık durumları, istisnai şekilde tedirgin edici koşullar teşkil edecek ölçüde kötü değildir.

Avrupa Mahkemesinin bir Dairesi, 4 Haziran 2015 tarihli kararında, iki oya karşılık beş oyla, başvuranlar hakkındaki sınır dışı etme kararının uygulanmasının Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlaline neden olmayacağına karar vermiştir. Daire, ilgili karar kapsamında, erkek olan eşin 2008 yılında Amerikalılar ile iş yapmayı bıraktığını, El Kaide tarafından başvuranlara yönelik en son doğrulanmış şiddet saldırısının 2008 yılının Ekim ayında gerçekleştiğini ve başvuran ailenin, doğrudan tehditlere maruz kalmaksızın, sırasıyla Aralık 2010 ve Eylül 2011 tarihlerine kadar Bağdat'ta yaşadıklarını kaydetmiştir. Daire bu nedenle İsveçli yetkililerin, başvuranların Irak'a dönüşleri üzerine 3. maddeye aykırı muameleye maruz kalma riskiyle karşılaşacakları sonucuna varılması bakımından yeterli delil bulunmadığı yönündeki değerlendirmesini uygun bulmuştur.

Dava, başvuranların talebi üzerine, 19 Ekim 2015 tarihinde Büyük Daireye havale edilmiştir.

Suriye'ye sınır dışı etme işleminin öngörülmesi: sınır dışı etme işlemi ihlal teşkil ederdi

L.M. ve Diğerleri / Rusya – 40081/14, 40088/14
ve 40127/14

15.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuranlar iki Suriye vatandaşı ve ikametgâhı Suriye'de bulunan vatansız bir Filistinlidir. Başvuranlar 2013 yılında Rusya'ya girmişlerdir. Bir mahkeme 2014 yılında başvuranları idari suçlar kapsamında (göçmenlik kurallarının ihlali ve izinsiz çalışma) mahkûm etmiş ve sınır dışı edilmelerine ve sınır dışı edilmek üzere tutuklanmalarına karar vermiştir. Bir bölge mahkemesi, 27 Mayıs 2014 tarihinde, devam eden çatışmalar nedeniyle başvuranların yaşamlarına yönelik tehlike bulunduğu iddiasının, tek başına, göçmenlik bağlamında idari suçlardan mahkûm edilen kişilerin sınır dışı edilmelerini engelleyecek yeterli gerekçe oluşturmadığını kaydederek, başvuranların itirazını reddetmiştir. Avrupa Mahkemesi, 30 Mayıs 2014 tarihinde, Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca, Mahkeme önündeki yargılamalar süresince başvuranların Suriye'ye sınır dışı edilmemeleri noktasında Rus Hükümetine bildirimde bulunulmasına karar vermiştir. İki başvuran o tarihten itibaren yabancı vatandaşların tutulduğu bir tutukevinde tutulmaktayken, üçüncü başvuran kaçmıştır. Başvuranların mülteci statüsü ve geçici sığınma başvuruları olumsuz sonuçlanmıştır.

Hukuki değerlendirme

Madde 2 ve 3: Başvuranlar, sınır dışı ihtimaline itiraz ederken, *diğerlerinin yam sıra*, Rus Federal Göçmenlik Hizmetlerinin Suriye kökenli kişilere ilişkin uygulamalarına ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinin, Suriye'ye sınır dışı işlemi gerçekleştirilmemesine yönelik tavsiyesine dayanmışlardır. Başvuranlar ayrıca, Suriye'ye dönmeleri halinde gerçekleşebilecek risklere ilişkin olarak bireyselleştirilmiş bilgiler sunmuşlardır. İlgili yetkililerin, Suriye'den çok sayıda sığınmacının gelmiş olduğu ve bu grubun ek korumaya ihtiyaç duyduğu konusunda haberdar olmamaları söz konusu olamaz. Bu nedenle başvuranlar ulusal yetkililere, sınır dışı edilmeleri halinde, yaşamlarına ve kişisel güvenliklerine yönelik gerçek bir riskle karşılaşacakları kanaati oluşturacak somut gerekçeler sunmuşlardır.

Ancak, ulusal mahkemelerce gerçekleştirilen incelemenin kapsamı, başvuranların Rusya'da bulunmalarının hukuka aykırı olduğu tespitiyle sınırlandırılmıştır. Ulusal mahkemeler, başvuranların atıfta buldukları tehlikeler veya Suriye'nin içinde bulunduğu durumu ortaya koyan uluslararası ve ulusal kaynaklarla ilgili ayrıntılı inceleme gerçekleştirmekten kaçınmıştır. Başvuranlar, iltica ve mülteci statüsü talebinde bulunmak için girişimlerde bulunmuşlar, ancak söz konusu yargılamalara etkin bir şekilde katılmaktan alıkonmuşlardır. Özetlemek gerekirse, başvuranların iddiaları, ulusal yetkililerce hiçbir yargılama kapsamında gereğince incelenmemiştir.

Somut karar, Suriye'de devam eden çatışmalar bağlamında yaşama yönelik tehlike veya kötü muamele riski iddialarının değerlendirileceği ilk

karardır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği belgelerine göre, birçok Avrupa ülkesi Suriye'ye zorunlu iade gerçekleştirilmemektedir. En son BM raporlarında, bu durum "insani kriz" olarak tanımlanmış ve sivillerin "tahmin edilemez boyutlarda acı çektikleri", tüm taraflarca ağır insan hakları ve insani hukuk ihlalleri yapıldığı ve bunun sonucu olarak ülke nüfusunun neredeyse yarısının yerinden edildiği hususlarına değinilmiştir.

Ayrıca başvuranlar, ağır mücadelenin yaşandığı Halep ve Şam şehirlerinden gelmişlerdir. Başvuranlar, İnsan Hakları İzleme Örgütüne göre özellikle tutukluluk ve kötü muamele tehlikesi altında bulunan genç erkeklerdir. Başvuranlardan biri, akrabalarının silahlı milisler tarafından öldürülmesine atıfta bulunmuştur. Diğer başvuran ise, vatansız bir Filistinli olarak uluslararası korumaya ihtiyaç duyan gruba dâhildir. Başvuranlar bu nedenle, Suriye'ye iadelerinin Sözleşme'nin 2. ve/veya 3. maddelerine aykırı olacağına yönelik temeli sağlam bir iddia ileri sürmüşlerdir. Hükümet bu iddiaları çürütebilecek herhangi bir argüman veya konuyla ilgili bilgi sunmamış ya da başvuranların dönmesi halinde yeterince korunmalarını sağlayabilecek herhangi bir özel koşula atıfta bulunmamıştır.

Dolayısıyla, Suriye'ye sınır dışı etme işlemi, eğer uygulansaydı, Sözleşme'nin 2. ve/veya 3. maddelerinin ihlaline neden olurdu.

Sonuç: sınır dışı işlemi ihlal teşkil ederdi (oy birliğiyle).

Madde 5 § 1 (f): İdari geri gönderme işleminin Sözleşme'nin 5 § 1 (f) maddesi anlamında bir tür

“sınır dışı etme” işlemi olması sebebiyle, söz konusu hüküm somut davaya uygulanabilir niteliktedir. Başvuranların sınır dışı edilmek üzere tutulmaları, sınır dışı etme cezasıyla cezalandırılacak bir suçla bağlantılı olarak yetkili bir mahkeme tarafından karara bağlandığından, başvuranların tutulmalarını yetkilendiren ilk karar ulusal hukuk açısından uygundur. Tutulma işleminin bu ilk döneminde, yetkililer halen başvuranların geri gönderilmelerinin mümkün olup olmadığını araştırmaktaydılar. Ancak, bölge mahkemesinin kararından sonra, sınır dışı etme ile ilgili herhangi bir fiili işlem gerçekleştirilmemiş ve başvuranlar herhangi bir süre sınırı veya inceleme olasılığına ilişkin koşul belirtilmemiş tutulmuşlardır.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

(bk. *Azimov / Rusya*, 67474/11, 18 Nisan 2013, [162 sayılı Bilgi Notu](#))

Madde 34: Başvuranlar, ulusal yetkililerle ve Mahkeme önündeki temsilcileriyle yaptıkları temaslarda, yerel avukatlarla ve insan hakları savunucularıyla görüşme imkânına dayanmışlardır. Bu görüşmeler ya reddedilmiş ya da aşılması zor formalitelere tabi tutulmuştur. Ayrıca, başvuranların telefona erişimleri sağlanmamış ve bu nedenle temsilcileriyle uygun bir şekilde iletişim kuramamışlardır. Başvuranlar, tutulmalarına ek olarak, Rusça bilmemekteydiler ve aileleri veya sosyal çevreleri bulunmamaktaydı ve özellikle bu durum onları kabul edilemez uygulamaya maruz kalma tehlikesi altında bırakmıştır. Başvuranlar, iltica taleplerinin geri çekildiği ifadeleri imzalamaya zorlandıkları konusunda şikâyetle bulunmuşlardır. Yargılamalara olumsuz etki eden bu ifadeler,

baskı altında ve uygun bir tercüman olmaksızın verildiği gerekçesiyle, daha sonra başvuranlar tarafından geri çekilmiştir. Mahkeme, söz konusu şikâyetlere ilgili yetkililerden herhangi bir anlamlı tepki verilmemesini endişeyle belirtmiştir.

Bu nedenle, başvuranların temsilcileriyle iletişimi ciddi şekilde engellenmiş ve bu durum başvuranların ulusal düzeydeki yargılamalara veya Mahkeme önündeki yargılamalara etkin bir şekilde katılımlarını engellemiştir. Başvuranların temsilcileriyle iletişimlerine getirilen sınırlamalar, başvuranların bireysel başvuru haklarına müdahale teşkil etmiştir.

Sonuç: 34. maddeye riayet edilmemiştir (oy birliğiyle).

Madde 46: Davalı Devletin derhal başvuranların serbest bırakılmalarını sağlaması gerekmektedir.

Madde 41: Manevi tazminat olarak başvuranların her birine 9.000 avro

MADDE 5

Madde 5 § 1

Kişi özgürlüğü

Başvuranın iade usulü ihlal edilerek, onaylanmayan bir tutukluluk geçirmesi ve Ukrayna'dan Rusya'ya zorla gönderilmesi:

Ukrayna tarafından ihlal

Belozorov / Rusya ve Ukrayna – 43611/02

15.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – İki Rus polis memuru 3 Kasım 2000 tarihinde, Rus bir savcı tarafından çıkarılan ve başvuranın evinde arama yapılmasını öngören bir izin belgesi ile birlikte Ukrayna'ya gitmiştir.

Ukrayna'nın yerel cezai soruşturma dairesi başkanı, emrindeki memurlara söz konusu iki Rus polise yardımcı olmaları talimatını vermiştir. Aynı gün, bir Ukraynalı ve iki Rus polis memuru başvurunu yakalamıştır. Başvuran kelepçelenmiş ve oturduğu daire aranmıştır. Başvuran, kendisinin söz konusu esnada Ukraynalı ve Rus polislerin gözetiminde tutulduğunu, ertesi gün bu kişiler tarafından yerel bir havalimanına kadar kendisine eşlik edildiğini ve Rus polis memurlarının kendisiyle birlikte bir sonraki uçuşla Moskova'ya gittiklerini belirtmiştir. Moskova'ya varılması üzerine, cinayet işlemiş olduğu şüphesiyle kendisi resmi olarak yakalanmış ve tutuklanmıştır. Başvuranın yargılama öncesi tutukluluk süresi birçok kez uzatılmıştır. Başvuran, cinayete teşebbüs suçundan 2003 yılında mahkûm edilmiştir. Başvuranın anne ve babası Ukrayna'daki çeşitli makamlara şikâyetlerde bulunmuşlar ve bilhassa, yetki suiistimalinin söz konusu olduğunu ve arama, yakalama eve tutuklama işlemlerinin kanuna aykırı olduğunu iddia etmiştir. İlgili görevliler hakkında idari dava açılmış olmasına ve başvurunu yakalama işlemine karışmış olan Ukraynalı polis memurlarına kınama cezası verilmiş olmasına karşın, herhangi bir ceza davası açılmamıştır.

Hukuki Değerlendirme

Madde 1 (*yargı yetkisi*): Başvuranın apartmanında arama yapılmasına ve yakalanıp Rusya'ya zorla gönderilmesine ilişkin şikâyetleri hem Ukrayna Hükümeti hem de Rus Hükümeti aleyhine yapılmıştır. Başvuran, 4 Kasım 2000 tarihinde Rusya'ya giden uçağa binene kadar Ukrayna'nın yargı yetkisi kapsamına girmektedir. Ukraynalı

görevliler, Rusya'nın yardımlaşma talebinin gayri resmi nitelikte olduğunun ve Ukrayna yasaları ve Medeni Hukuk, Aile Hukuku ve Ceza Hukuku Konularında Adli Yardımlaşma ve Hukuki İlişkilere Dair Sözleşme ("1993 tarihli Minsk Sözleşmesi") uyarınca hukuka aykırı olduğunun farkındaydılar. Ayrıca, Rus görevlilerin 3 ve 4 Kasım 2000 tarihli olaylarda bulunmalarına ve bu olaylara katıldıkları şeklindeki iddialara rağmen, başvuranın yakalanması, evinin aranması, gece polis karakolunda tutulu bulundurulması ve bunun ardından havalimanına götürülmesi ile havalimanındaki güvenlik kontrolleri de dâhil olmak üzere, tüm olaylar Ukraynalı makamların kontrolü altındaydı.

Dolayısıyla, 3 ve 4 Kasım 2000 tarihli olaylar Ukrayna'nın yargı yetkisine girmektedir.

Sonuç: Ukrayna'nın yargı yetkisi kapsamında (oy birliğiyle).

Madde 5 § 1: Başvuran, 3 Kasım 2000 tarihli sorgusu sonrasında polis gözaltısında kalmış ve ertesi gün zorla Moskova'ya gönderilmiş, böylelikle Minsk Sözleşmesi'nde belirtilen iade davalarına ilişkin özel usul hem Rus hem de Ukraynalı makamlarca göz ardı edilerek ihlal edilmiştir. Ukraynalı görevliler, iade talebinin gayri resmi nitelikli olduğunun bilincindeydiler. Ukrayna Hükümeti tarafından, başvuranın 3 ve 4 Kasım 2000 tarihleri arasında tutulu bulundurulmasına ve sonrasında Moskova'ya gönderilmesine ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu nedenle, söz konusu dönemde, başvuran onaylanmayan bir tutukluluk geçirmiş ve Sözleşme'nin 5. maddesinde sağlanan güvenceler tamamen göz ardı edilerek Rusya'ya gönderilmiştir.

Sonuç: Ukrayna tarafından yapılan ihlal (oy birliğiyle).

Mahkeme ayrıca, başvuranın dairesinin kanuna aykırı bir şekilde aranması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesinin Ukrayna tarafından ihlal edilmiş olduğuna oy birliğiyle karar vermiştir.

Mahkeme, başvuranın yargılama öncesi tutukluluk süresinin aşırı uzun olması, başvuranın tutukluluk süresinin uzatılmasına ilişkin duruşmada hazır bulunamaması, bazı temyiz başvurularının incelenmesinde ciddi gecikmelerin yaşanması ve diğer temyizlerin incelenmemesi bakımından Sözleşme'nin 5 §§ 3 ve 4 maddesinin Rusya Federasyonu tarafından ihlal edilmiş olduğuna oy birliğiyle karar vermiştir.

Madde 41: Manevi zararlar bakımından Ukrayna tarafından 12.500 avro ve Rusya tarafından 5.000 avro ödenmesine hükmedilmiştir.

Madde 5 § 1 (f)

Sınır dışı edilme

İhraç edilmelerinin önlenmesine ilişkin olarak Mahkeme tarafından haklarında hükmedilmiş geçici tedbir kararı yürürlükte olan sığınmacıların tutulmaları: *ihlal*

L. M. ve Diğerleri / Rusya – 40081/14, 40088/14
ve 40127/14

15.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

(bk. yukarıda Madde 3, [13. sayfa](#))

Madde 5 § 4

Gözetimin hukuka uygunluğunun gözden geçirilmesi

Terörle mücadele mevzuatı uyarınca suç isnadı olmaksızın on üç gün gözaltında tutma: *ihlal yok*

Sher ve Diğerleri / Birleşik Krallık – 5201/11

20.10.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar – Pakistan vatandaşı olan başvuranlar bir terörle mücadele operasyonu kapsamında yakalanmış ve gözaltına alınmışlardır. Başvuranların evlerinde, yazışmaların, kitapların ve elektronik ekipmanların da yer aldığı uzun bir öge listesini içeren izin belgeleri gereğince yaklaşık 10 gün boyunca arama gerçekleştirilmiştir. Başvuranlar, bir Bölge Yargıcının birbiri ardına gerçekleştirilen iki duruşma sırasında gözaltı sürelerinin uzatılmasına izin vermesi sonrasında toplamda 13 gün gözaltında tutulmuşlardır. İlk duruşmanın bir bölümü, Bölge Yargıcının başvuranların alıkonmuş olan eşyalarını incelemesine ve polis operasyonu ve devam etmekte olan soruşturma ile ilgili ayrıntılara dair sorular yöneltmesine olanak tanınması amacıyla kapalı oturum şeklinde gerçekleştirilmiştir. Başvuranlar kamuya açık duruşmalarda kanunen temsil edilmişler fakat, kapalı oturum esnasında kendilerini temsil edecek bir özel avukat bulunmamıştır. Başvuranlar, nihayetinde herhangi bir suç isnadı olmaksızın serbest bırakılmışlardır.

Başvuranlar, Mahkeme önündeki yargılamalarda, gözaltı sürelerinin uzatılmasına ilişkin başvuruların değerlendirildiği duruşmalar esnasında çekişmeli bir usul izlenmemiş

olduğuna ilişkin olarak Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi kapsamında ve evlerinin kapsamı gerekçelendirilemeyecek biçimde geniş olan izin belgeleri uyarınca aranmış olduğuna ilişkin olarak ise Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında şikâyetle bulunmuşlardır.

Hukuki Değerlendirme

Madde 5 § 4: Mahkeme, yakın terör saldırısı tehlikesinin, gözaltı süresinin uzatılması iznine ilişkin yargılamaların çekişmeli niteliğine, ulusal güvenlik gerekçelerinden ötürü bir takım kısıtlamalar getirilmesi için yeterli gerekçe teşkil ettiği konusunda ikna olmuştur. İlgili mevzuatta, gözaltı süresinin uzatılmasına dair izinlere ilişkin yargılamaları düzenleyen usul kuralları açık ve ayrıntılı bir şekilde belirtilmiş olup, adli nitelikli yargılamalar esnasında söz konusu kurallara uyulmuştur.

İlk duruşmanın bir kısmının kapalı usulde gerçekleştirildiğinin doğru olmasına karşın, Bölge Yargıcının başvuruları ve başvuruların avukatlarını bir duruşmanın herhangi bir kısmına almamasına izin veren usul, yargıcın gözaltı süresinin uzatılmasının gerekli olduğuna inanması için makul gerekçelerin mevcut olup olmadığını gözaltındaki kişinin yüksek çıkarlarını gözeterek şekilde tespit etmek amacıyla, polis'in dayanak gösterdiği ve gözaltı süresinin uzatılmasını haklı gösterecek gerekçeleri derinlemesine incelemesine olanak tanımıştır. Bölge Yargıcı, hiçbir belgenin gerek bulunmadığı halde başvurulardan saklı tutulmamasını en iyi şekilde sağlayabilecek bir konumdaydı.

Ayrıca, Bölge Yargıcının, yargılamaların adil bir şekilde yürütülmesini sağlamak için gerekli

olduğunu değerlendirmesi halinde, özel bir avukat görevlendirme yetkisinin olduğu açıktı. Bu bağlamda, başvuruların hiçbir aşamada özel bir avukat görevlendirilmesi yönünde bir talepte bulunmadıkları dikkate alınması gereken bir husustur. Açık duruşmalarda, başvuruyu yapan kıdemli polis memuru, başvurunun neden yapıldığını sözlü olarak açıklamış ve ikinci duruşmada, soruşturmada kaydedilen gelişmeye ve el koyulan materyallerin incelemesine ilişkin detaylı bilgiler vermiştir. Başvuranlar yasal bir temsilci tarafından temsil edilmişler ve başvuruların avukatı, ilk duruşmada, polis memuru olan tanıdığı çapraz sorguya tabi tutabilmiştir.

Mahkeme bu nedenle, gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin izin belgesi çıkarılmasını sağlayan yargılamalarda adillik ilkesine aykırı bir unsurun yer almadığı kanaatine varmıştır. Bilhassa, özel bir avukatın görevlendirilmesine ilişkin açık bir mevzuat hükmü bulunmaması yargılamaların Sözleşme'nin 5 § 4 maddesine aykırılık teşkil etmesine yol açmamıştır.

Sonuç: ihlal yok (bire karşı altı oyla).

Madde 8: Mahkeme'nin önündeki yegâne mesele, başvuruların evlerinde gerçekleştirilen aramanın demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı konusuydu. Mahkeme, arama izninin nispeten geniş kapsamlı olarak düzenlenmiş olduğunu kabul etmekle birlikte, kolluk kuvvetleri tarafından yapılan bir aramada el konulması mümkün olan nesne listesinin belirliliğinin, söz konusu olan iddiaların mahiyetine bağlı olarak davadan davaya geçeceğini kaydetmiştir. Başvuranların davasında olduğu gibi, geniş çaplı bir terör saldırısının planlandığı iddialarının söz

konusu olduğu davalar, saldırının hazırlanmakta olduğuna ilişkin makul şüpheye sebebiyet verecek kadar yeterli delil olmasına rağmen, saldırının mahiyeti veya hedeflerine ilişkin bilgilerin mevcut olmaması bir arama sırasında ele geçirilmek istenen nesnelere tam olarak tespit edilmesini imkânsız kıldığından belirli güçlükler barındıran davalardır. Bu tür karmaşık davalar, aksi halde izin verilene kıyasla daha geniş koşullara tabi olan bir aramayı haklı kılabilmektedir. Birden çok şüphelinin bulunması ve kodlu dil kullanılmasının güçlüğü arttırmasına karşın, durumun aciliyetinin göz ardı edilmesi mümkün değildir. Bir arama izninde ele geçirilmek istenen ve el konulacak nesnelere tam mahiyetinin ayrıntılı olarak tespit edilmesini Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında bir koşul haline getirmek, çok sayıda yaşamın risk altında olduğu bir soruşturmanın etkinliğini ciddi anlamda tehlikeye sokabilirdi. Bu mahiyetteki davalarda, polis arama sırasında karşılaşılanlar temelinde hangi nesnelere terör faaliyetleriyle bağlantılı olabileceğini belirli bir esneklikle değerlendirmesine ve daha ayrıntılı incelemek üzere söz konusu nesnelere el koymasına izin verilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, başvuruların el konulan nesnelere açısından başvurabilecekleri geriye dönük (*ex post facto*) yargı denetimi talebi ve tazminat davası biçiminde bir hukuk yolunun bulunması ve başvuruların arama sırasında belirli bir nesneye el konmasına itiraz etme yoluna başvurmamış ya da haksız şekilde el konulduğunu veya arandığını iddia ettikleri herhangi bir nesneye işaret etmemiş olmaları. mevcut davayla belirli ölçüde alakalıydı.

Bu nedenle, arama izinlerinin aşırı derecede geniş kapsamlı olduğunun değerlendirilemez ve ulusal makamların, sonuç olarak meydana gelen başvuruların özel hayat ve konuta saygı haklarına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunu değerlendirme hakkı bulunmaktadır.

Sonuç: ihlal yok (oy birliğiyle).

(Ayrıca bk. *A. ve Diğerleri / Birleşik Krallık* [BD], 3455/05, 19 Şubat 2009, [116 Sayılı Bilgi Notu](#))

MADDE 6

Madde 6 § 1 (Medeni hukuk yönünden)

Mahkemeye erişim

Adil yargılanma

İbadet yerlerinin “mülklerin maliki olan topluluklara mensup kişilerin isteklerine” dayalı olarak iadesine ilişkin karar: *dava Büyük Daire'ye havale edilmiştir*

Greek-Catholic Parish of Lupeni ve Diğerleri / Romanya – 76943/11

19.5.2015 tarihli Karar [III. Bölüm]

Başvuruların (Eastern-Rite (Rum-Katolik ya da Uniate) Katolik Kilisesi'ne ait tüzel kişiler) tüzel kişilikleri 1948 yılında 358/1948 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca feshedilmiştir. Söz konusu Kanun Hükmünde Kararname gereğince, söz konusu mezhebe ait tüm malvarlığı Devlete geçmiş, sadece bir kilisenin cemaatinin farklı bir kiliseye üye olması durumunda eski kiliseye ait malvarlığının yeni kilisenin mülkiyetine geçirileceğini öngören 177/1948 sayılı Kararname doğrultusunda Ortodoks Kilisesi'ne devredilen kilise mülkü

bunların dışında tutulmuştur. Başvuran cemaate ait kilise binası ve bitişindeki avlusu 1967 yılında tapu siciline Romanya Ortodoks Kilisesi'ne devredilmiş şekilde kaydedilmiştir.

Komünist rejimin Aralık 1989'da yıkılmasının ardından, 358/1948 sayılı Kanun Hükmünde Kararname 9/1989 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmıştır. Uniate Kilisesi, Roma ile Birleştirilen Romanya Kilisesi'ne ilişkin belirli tedbirlere dair 126/1990 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de resmi olarak tanınmıştır. Bahse konu Kararname'nin 3. maddesi, Uniate cemaatlerine ait mülklerin yasal statüsünün hem Uniate hem de Ortodoks rahipler zümresinden seçilecek temsilciler tarafından oluşturulan müşterek komitelerce belirleneceğini öngörmüştür. Söz konusu komiteler karar verirken, "bahse konu mülklerin maliki olan topluluklara mensup kişilerin isteklerini" dikkate alacaklardı.

126/1990 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesi, 13 Ağustos 2004 tarihli ve 64/2004 sayılı Hükümet Emirnamesi ve 182/2005 tarihli Yasa ile tamamlanmıştır. Kararname, değişiklik yapılmış haliyle, müşterek komitede iki mezhebi temsil eden rahipler zümresi mensupları arasında bir anlaşmazlığın vuku bulması halinde, kendisine yasal yollara başvurma hakkı tanıyan bir menfaati söz konusu olan tarafın, olağan hukuk uyarınca dava açabileceğini belirtmiştir.

Başvuran cemaat 12 Ağustos 1996 tarihinde yasal olarak yeniden kurulmuştur. Başvuranlar, kilise binasının ve bitişindeki avlunun kendilerine iade edilmesi için adımlar atmışlardır. Müşterek komitenin toplantılarında bahse konu

meselenin çözümü sağlanamamıştır. Başvuranlar bu nedenle olağan hukuk kapsamında yasal yollara başvurmuşlar ancak olumlu bir sonuç elde edememişlerdir. Mahkemeler kararların, "bahse konu mülklerin maliki olan topluluklara mensup kişilerin istekleri" şeklinde özel bir kritere dayandırmışlardır.

Mahkeme'nin bir Dairesi 19 Mayıs 2015 tarihli bir kararında (bk. [185 Sayılı Bilgi Notu](#)), Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ya da 6 § 1 maddesi ile birlikte değerlendirdiğinde 14. maddesinin ihlal edilmemiş olduğuna oy birliğiyle karar vermiştir.

Mahkeme, başvuruların mahkemeye erişim haklarını kullanabildiklerini değerlendirmiştir. Mahkeme ayrıca, yerel mahkemelerin kendilerine incelemeleri amacıyla ibraz edilen olaylar anlatımını yorumlama biçimlerinin keyfi nitelikli, mantıksız ya da yargılamaların adilliklerini etkileyecek kabiliyette olmadığını tespit etmiş ve bunun, yalnızca iç hukukun uygulanmasına ilişkin bir dava olduğunu kaydetmiştir. Son olarak, gözetilen amaç ve makul gerekçelendirmeleri ışığında, ulusal mevzuatta dava konusu kriterin kabul edilmesi ayrımcı nitelik taşımamıştır.

Dava, başvuruların talebi üzerine 19 Ekim 2015 tarihinde Büyük Daire'ye havale edilmiştir.

Madde 6 § 1 (Ceza hukuku yönünden)

Adil yargılanma

Polis sorgusu sırasında, kendi seçtiği bir avukata erişim talebinin geçerli ve yeterli gerekçeler gösterilmeksizin reddedilmesi:

ihlal

Dvorski / Hırvatistan – 25703/11

20.10.2015 tarihli Karar [BD]

Olaylar - Başvuran, birtakım suçlarla bağlantılı olarak 2007 yılında yakalanmış ve polis tarafından şüpheli sıfatıyla sorgulanmıştır. Sorgulama esnasında, başvuran, kendisine isnat edilen suçları itiraf etmiş ve bu itirafı, aleyhinde yürütülen yargılamalar esnasında delil olarak kabul edilmiştir. Başvuran 2008 yılında, yargılamalar neticesinde, ağırlaştırılmış cinayet, silahlı soygun ve kundakçılıktan suçlu bulunarak 40 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapmış olduğu başvurusunda, yakalanmasının ardından ailesinin kendisini temsil etmesi için tuttuğu avukatla (G.M.) görüşmesine polisin izin vermediğinden, bu nedenle polis tarafından talep edilen bir avukatın (M.R.) yardımını kabul etmek zorunda kaldığından, kendi seçtiği bir avukatın yardımı olmaksızın kendisini suçlayıcı beyanlarda bulunmaya zorlandığından şikâyet etmiştir. Mahkeme, 28 Kasım 2013 tarihli Daire kararında, ikiye karşı beş oyla, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1 ve 3(c) fıkralarının ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Dava, başvuranın talebi üzerine 14 Nisan 2014 tarihinde Büyük Daire'ye havale edilmiştir (bk. [173 Sayılı Bilgi Notu](#)).

Hukuki Değerlendirme – Madde 6 §§ 1 ve 3(c): Mevcut davada, başvuranın polis sorgusu sırasında avukat yardımından faydalandırılmadığı *Salduz/Türkiye* davasındaki durumun aksine, başvuranın ilk sorgusundan itibaren avukata erişiminin sağlandığı ancak, şikâyetine göre, kendi seçimi olan bir avukatla görüşülmediği bir durum söz konusu olmuştur. Bir şüphelinin

yasal temsilcisi olmaksızın sorgulanması için "mücbir sebeplerin" mevcut olması gereken ve avukata erişime izin verilmemesinin söz konusu olduğu davaların aksine, daha önemsiz bir mesele olan "kendi seçtiği avukatla görüştürülmeme" meselesinin gündeme geldiği durumlarda daha az katı olan "geçerli ve yeterli" sebepler koşulu uygulanmaktadır. Ulusal makamlar, bir şüphelinin kendi yasal temsilcisinin seçimine ilişkin isteğini göz önünde bulundurmaları gerekirken, adaletin tecellisi için bunun gerekli olduğuna hükmetmek için geçerli ve yeterli sebeplerin söz konusu olduğu durumlarda söz konusu istekleri göz ardı edebilirler. Geçerli ve yeterli sebeplerin mevcut olmadığı hallerde, savunma avukatının özgür bir şekilde seçilmesine yönelik bir kısıtlama, yargılamalar bir bütün olarak dikkate alındığında şayet savunmayı olumsuz yönde etkiliyorsa, Sözleşme'nin 6 § 3(c) maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde 6 § 1 maddesinin ihlali anlamına gelecektir.

(a) *Başvuranın kendi bilinçli seçimiyle tercih ettiği bir avukat tarafından temsil edilip edilmediği hususu* – Mahkeme, G.M.'nin sorgulama başlamadan önce başvuranı polis karakolunda ziyaret etmek istediğini, fakat orada olduğu başvurana bildirilmeyip kendisinden polis karakolunu terk etmesinin istenmiş olduğunu tespit etmiştir. Dolayısıyla, başvuranın polis sorgusunda kendisini temsil etmek üzere resmi olarak M.R.'yi seçmiş olmasına rağmen, ailesinin avukat olarak G.M.'yi tutmuş olduğunu bilmemesi nedeniyle bu, bilinçli bir seçim olmamıştır.

(b) *Başvuranın kendi seçtiği avukatla görüşmesinin engellenmesine yönelik geçerli ve yeterli sebeplerin mevcut*

olup olmadığı hususu – Hükümetin G.M.’nin başvuranla görüşmesine izin vermemesine ilişkin olarak belirtmiş olduğu yegâne gerekçe, G.M.’nin başvuranı temsil etmek için uygun bir vekâletnamesinin olmadığı yönündeydi. Ancak, dava dosyasındaki deliller, G.M.’nin, iç hukuk uyarınca izin verildiği üzere, başvuranın anne ve babası tarafından verilmiş bir vekâletnamesinin mevcut olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, polisin en azından, başvuranı G.M.’nin polis karakolunda olduğuna ilişkin bilgilendirme yükümlülüğü söz konusuydu. Fakat polis böyle bir bilgilendirme yapmamıştır. Mahkeme, bu koşullar altında, başvuranın, polisin bu tutumunun bir sonucu olarak, G.M.’yi kendi temsilcisi olarak görevlendirememesinin geçerli ve yeterli sebeplerle desteklenmediği kanaatinde dir.

(c) *Yargulamaların bir bütün olarak değerlendirildiğinde adilliğine hâlel getirilip getirilmediği hususu* – Mevcut davada olduğu gibi, avukat görevlendirilmesinin veya seçiminin şüphelinin ceza soruşturmasını başlangıcında kendini suçlayıcı ifade vermesine yol açtığı veya buna etki ettiğinin ileri sürüldüğü hallerde, bu durum, ulusal mahkemeler başta olmak üzere, ulusal makamlar tarafından dikkatli bir inceleme yapılmasını icap ettirir. Ancak, ulusal makamların başvuranın itirafının polis tarafından alınma şekline dair yapmış olduğu yasal itiraza ilişkin olarak ileri sürdükleri gerekçelendirme, tatmin edici olmaktan oldukça uzaktır. Ulusal makamlar tarafından, G.M.’nin başvuranın polis tarafından sorgulanmasıyla bağlantılı olarak polis karakoluna yapmış olduğu ziyareti çevreleyen ilgili koşulların tespit edilmesine yönelik hiçbir adım atılmamıştır. Bilhassa, ulusal makamlar,

kendi kararlarını Sözleşme’nin 6. maddesinde yer alan adil bir ceza yargılamasına dair değerler bağlamında destekleyen ya da haklı gösteren gerekçe sunma yönünde gerçek bir girişimde bulunmamışlardır. Mahkeme bu nedenle, başvuranın M.R.’nin kendisini temsil etmek için seçtiği koşullara itiraz etme bakımından etkili bir olanağa sahip olmadığı kanaatine varmıştır.

Somut davada, polisin bu tutumunun sonucunun, ilk polis görüşmesi sırasında başvuranın yasal hakkı olduğu üzere sessiz kalmak yerine, bir itirafta bulunması ve bu itirafın daha sonra aleyhine delil olarak kullanılması olduğu varsayılabilir. Başvuran bunun sonrasında, bahse konu itirafın polis tarafından elde edilme şekline karşı itiraz etmiştir. Başvuran aleyhinde başka delillerin de mevcut olmasına rağmen, ilk itirafının ceza yargulamalarının ilerleyen aşamaları üzerindeki olası etkisinin büyüklüğü göz ardı edilemez. Bu koşullar altında, polisin seçilmiş olan avukatın başvuranla görüşmesine engel olması sonucunda, bir bütün olarak değerlendirildiğinde takip eden ceza yargulamalarının adilliğine zarar verilmiştir.

Sonuç: ihlal (bire karşı on altı oyla).

Madde 41: Bir ihlalin söz konusu olduğuna hükmedilmiş olması, manevi zararlar bakımından adil tazmin teşkil etmiştir.

(Bk. *Salduz / Türkiye* [BD], 36391/02, 27 Kasım 2008, [113 Sayılı Bilgi Notu](#); ayrıca bk. [Polis Gözaltısı ve Avukat Yardımı](#) başlıklı Tematik Bilgi Notu).

Kötü muamele sonucu ve avukat yardımı olmaksızın elde edilen “teslim olma ve itiraf beyanlarının” delil olarak kullanılması: ihlal

Turbylev / Rusya – 4722/09

6.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar - Başvuran hırsızlık suçu işlediği şüphesiyle 2005 yılında polis tarafından gözaltına alınmıştır. Polis gözaltısında tutulduğu sırada, suça iştirak etmiş olduğunu itiraf etmiş ve polis tarafından düzenlenmiş olan “teslim olma ve itiraf” tutanağını imzalamıştır. Başvuran, ertesi gün bir avukat refakatinde sorgulandığında ise, itirafını polis tarafından kötü muamele uygulanması sonucu verdiğini ileri sürerek, itirafını içeren ifadesini geri çekmiştir. Kötü muamele iddialarına ilişkin olarak 2005 yılında bir ceza soruşturması başlatılmıştır. Bunun ardından, yargılamaların 2007 yılında kesin olarak sonlandırılması öncesinde birçok kez yeniden açılmış ve sonlandırılmıştır. Başvuran, aynı yıl içerisinde, mahkûm edilmiş ve hakkında altı yıl hapis cezasına hükmedilmiştir. Karar temyiz başvurusu üzerine onanmış ve Yüksek Mahkeme kanun yararına bozma talebini nihai olarak reddetmiştir.

Hukuki Değerlendirme – Madde 6 §§ 1 ve 3(c): Hükümet, Mahkeme’ye ibraz ettiği görüşlerinde, başvuranın Sözleşme’nin 3. maddesi ihlal edilerek polis tarafından kötü muameleye maruz bırakılmış olduğunu kabul etmiş ve kötü muamele sonucu başvuranın itiraf beyanının elde edilmiş olduğu konusunda herhangi bir ihtilafı görüş belirtmemiştir. Ancak, Hükümet, başvuran hakkındaki mahkumiyet kararına dayanak teşkil eden tek delilin söz konusu itiraf olmadığını ve iddia makamı tarafından sunulan diğer delillerin her halükarda başvuran hakkında mahkumiyet kararına hükmedilmesini sağlayacağını iddia etmiştir. Ancak, Mahkeme, işkence ya da

insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye ya da cezaya maruz kalmama hakkının mutlak bir hak olduğu ve hiçbir koşul altında bunun istisnasına müsaade edilmeyeceği kanaatindedir. Bu nedenle, Sözleşme’nin 3. maddesine aykırı bir şekilde elde edilmiş delillerin ceza davasında kullanılması, itiraf beyanlarının ispat değerinden ve bunların kullanılmasının sanığın mahkumiyeti kararında belirleyici bir rol oynayıp oynamadığından bağımsız olarak, kendiliğinden yargılamaların adil olmaması sonucunu doğurmuştur.

Buna ek olarak, başvuran, bir “teslim olma ve itiraf beyanında” bulunmadan önce, avukat yardımı hakkına ilişkin olarak bilgilendirilmemiştir. İç hukukta bir teslim olma ve itiraf beyanı için avukata erişim koşulunun olmaması, başvuranın fiili bir şüpheli olarak avukat yardımı alma hakkının engellenmesi ve avukat refakatinde olmaksızın verdiği beyanın suçunun sabit görülmesi için delil olarak kabul edilmesinin sağlanması amacıyla kullanılmıştır. Bu durum, savunma tarafının haklarına telafi edilemez şekilde halel getirilmesine yol açmıştır. Başvuranın ifade vermesi öncesinde kendi aleyhine tanıklık etmeme hakkına ilişkin bilgilendirilmiş olduğu varsayılsa dahi, Mahkeme’nin beyanın polis tarafından kötü muamele yapılması sonucu elde edildiği tespiti karşısında, başvuranın kendi aleyhine tanıklık etmeme hakkından yasal olarak feragat etmiş olduğu söylenemez. Yerel mahkemelerin başvuranın Sözleşme’nin 3. maddesine aykırı bir şekilde kötü muamele sonucu ve refakatinde avukatı bulunmaksızın elde edilmiş olan teslim olma ve itiraf beyanını delil olarak kullanmalarının başvuran hakkındaki

yargılamaların adilliğine halel getirdiği değerlendirilmiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

Mahkeme ayrıca, başvuranın polis tarafından gözetiminde tutulduğu sırada kötü muameleye maruz bırakılmış olması ve bu konudaki şikayetlere ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmemiş olması nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin esas ve usul bakımından ihlal edilmiş olduğuna oy birliğiyle karar vermiştir.

Madde 41: manevi zararlar bakımından 20.000 avro.

Ağır ceza mahkemesinin jürinin suçlu bulma hükmüne ilişkin gerekçelerin beyanını içeren karar: *kabul edilemez*

Matis /Fransa – 43699/13
6.10.2015 tarihli Karar [V. Bölüm]

Olaylar - Başvuran, bir Ağır Ceza Mahkemesi tarafından cinayet suçundan mahkûm edilmiştir. Jüri sadece bir soruya cevap vermiş olup, kararda detaylı gerekçelere yer verilmiştir.

Hukuki Değerlendirme - Madde 6 § 1: Mahkeme daha önce bakmış olduğu davalarda², jürilerin yer aldığı Ağır Ceza Mahkemesi kararları için ileri sürülen gerekçeler meselesini değerlendirmiştir. Söz konusu tarihten sonra, Ceza Muhakemesi Kanunu'na yeni bir madde eklenerek, kararlar için gerekçenin beyan edildiği bir form getirilmesi suretiyle bir reform yapılmıştır. Bahse konu gerekçe beyanı formunda, yargılamalar

² Bk. 10 Ocak 2013 tarihli ve 159 sayılı Bilgi Notu'nda özetlenen *Agnelet / Fransa, 61198/08*, ve *Legillon / Fransa, 53406/10* davalarına ilişkin kararlar.

esnasında görüşülen, müzakereler sırasında irdelenen ve nihayetinde başvuranın suçunun sabit bulunması için karara dayanak teşkil eden temel suçlamalar yer almaktadır. Gerekçe beyanı formunda belirtilen olayların sayısı ve kesinlik derecesi, ki bunlar mevcut davada sorgu yargıçları dairesinin iddianamedeki tespitleri ile örtüşmektedir, başvuranı hakkındaki mahkûmiyet kararının gerekçelerine ilişkin bilgilendiren bir nitelikteydi. Söz konusu form ve bu formun içeriği göz önünde bulundurulduğunda, yalnızca bir sorunun sorulmuş olması önemsiz bir husustur. Sonuç olarak, başvuran kendisi hakkında hükmedilen mahkûmiyet kararını anlamasını sağlayacak yeterlilikte güvencelerden faydalanmıştır.

Sonuç: kabul edilemez (açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle).

(Ayrıca bk. *Taxquet / Belçika* [BD], 926/05, 16 Kasım 2010, 135 Sayılı Bilgi Notu)

Madde 6 § 1 (İdare hukuku yönünden)

Medeni hak ve yükümlülükler

Bağımsız mahkeme

Evsiz aileye konut edindirilmesine ilişkin idare mahkemesi kararının incelemesinin sınırlı bir şekilde gerçekleştirilmesi: Madde 6 § 1 uygulanabilir; ihlal yok

Fazia Ali / Birleşik Krallık – 40378/10
20.10.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar - İki küçük çocuk annesi olan başvuran, 1996 tarihli Konut Edindirme Yasası'nın ("1996 tarihli Yasa") VII. Bölümünün anlamı dâhilinde öncelikli konut ihtiyacı bulunan evsiz bir kimseydi. Yetkili yerel makam tarafından

yapılmış olan birinci teklifi reddetmiş olan başvuran telefonla aranmış ve kendisine kendisi için başka bir incelemenin daha ayarlanmış olduğunu ve bir mektubun gönderileceği bildirilmiştir. Söz konusu mektupta, şayet başvuran teklifi iyi bir gerekçe olmaksızın reddederse, ilgili makamın bu durumu kendisine karşı görevini yerine getirmiş olarak değerlendireceği belirtilmiştir. Başvuran kendisine böyle bir mektubun hiç gelmemiş olduğu ifade etmiş ancak, ilgili mülkü incelemiş ve bu teklifi de reddetmeye karar vermiştir. Daha sonra, yetkili yerel makam başvurana yazılı bir bildirimde bulunmuş ve kendisine ait görevi yerine getirmiş olduğunu kaydetmiştir. Yetkili makamın kararı Evsizlik İnceleme Ofisinin kurum içi inceleme usulü ile yapmış olduğu değerlendirme sonucu onanmıştır. Bunun ardından, başvuranın hukuki bir sorun temelinde İl Mahkemesi'ne yapmış olduğu temyiz başvurusu, söz konusu yegâne meselenin başvuranın ikinci mülke ilişkin teklif mektubunu almış olup olmadığı ile alakalı olduğu ve İl Mahkemesi'nin delillerin İnceleme Ofisi tarafından hâlihazırda uygun ve adil bir şekilde değerlendirilmiş olması sebebiyle bahse konu meseleye dair delilleri değerlendirmesine gerek bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvuranın Temyiz Mahkemesi'ne ve Yüksek Mahkeme'ye yapmış olduğu diğer temyiz başvuruları ise, İl Mahkemesi'nin İnceleme Ofisi'nin kararı Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin amaçları doğrultusunda “yeterli bir şekilde” incelemiş olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki yargılamalarda, söz konusu fiili tespit bakımından bağımsız ve tarafsız bir mahkemeye

temyiz başvurusunda bulunamamasının Sözleşme'nin 6 § 1 maddesine ilişkin bir ihlal teşkil ettiğinden şikâyetçi olmuştur.

Hukuki Değerlendirme – Madde 6 § 1

(a) *Uygulanabilirlik* – Başvuranın, 1996 tarihli Yasa'nın VII. Bölümünün 193 maddesi uyarınca, barınma olanağı sağlanma yasal hakkı bulunmaktaydı. Bununla birlikte, bu hakka belirli koşullar altında son verilebilmekteydi. Yerel mahkeme nezdindeki söz konusu yargılamalar açık bir şekilde, bahse konu hakkın içeriğiyle ilgili olmasa da, mevcut olup olmamasına dair “bir anlaşmazlık” ile alakalıydı ve ilgili yargılamaların sonucu bu hak bakımından doğrudan belirleyici olmuştur.

İlgili hakkın bir “medeni hak” sayılıp sayılmaması ile alakalı olarak, başvuranın davası, 1996 tarihli Yasa'nın 193. maddesi uyarınca sağlanacak yardımın koşula bağlı olmakla kalmayıp aynı zamanda kesin olarak tanımlanamaması sebebiyle, sosyal yardımların medeni hak olarak kabul edildikleri daha önceki davalardan farklıdır (karşılaştırınız, örneğin, sabit bir parasal miktarda olan konut yardımına ilişkin anlaşmazlığın söz konusu olduğu *Tsfayo/Birleşik Krallık* kararı, 60860/00 14 Kasım 2006). Barınma yardımı aynı bir yardımdı ve hem başvuranın yardım hakkına sahip olması hem de sonrasında bu hakkın Konsey tarafından uygulamaya konması, bir takdir hakkının kullanılmasına tabiydi. Bununla birlikte, Mahkeme, bu etkenlerin tümünün ya da herhangi birinin bu tür bir hakkın “medeni bir hak” olarak tanınmasına engel olduğu kanaatinde değildir. Mahkeme, başvuranın barınma yardımı alma hakkı ile Tsfayo davasındaki başvuranın ileri sürmüş olduğu konut yardımı hakkı arasında

ayırım yapılması için ikna edici hiçbir gerekçenin bulunmadığı görüşündedir. Bu nedenle, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi somut davaya uygulanabilir niteliktedir.

(b) *Esas* – Kurum içi inceleme usulüyle bir değerlendirme yapmış olan Evsizlik İnceleme Ofisi, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin anlamı dâhilinde “bağımsız bir mahkeme” olarak düşünülemez. Buna karşın, Mahkeme'nin içtihatlarına göre, “medeni hak ve yükümlülükler” ile ilgili anlaşmazlıkları karara bağlayan adli bir makamın bazı yönlerden Sözleşme'nin 6 § 1 maddesine uymaması halinde, söz konusu makam nezdindeki yargılamalar daha sonra “tam yargı yetkisi” olan ve Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinde belirtilen güvenceleri sunan bir yargı makamının kontrolüne tabi tutuluyorsa herhangi bir Sözleşme ihlalden bahsedilemez. Uygulamada, söz konusu yargı makamının “yeterli yargı yetkisinin bulunması” veya “yeterli inceleme” yapmış olması durumunda, ilgili koşulun sağlanmış olduğu değerlendirilecektir.

Mahkeme, bu meseleyi karara bağlarken, söz konusu yasal programın tamamını ve özellikle, başvuranın “medeni haklarının” “tespit edildiği” adli sürecin, bir bütün olarak değerlendirildiğinde olayların gerektiği gibi incelenmesini sağlayıp sağlamadığı hususunu incelemek durumunda kalmıştır. Mahkeme, İnceleme Ofisinin başvuranın bir teklif mektubu almış olduğu kanaatine varmak için yeterli fiili gerekçelerinin olduğunu kaydetmiş ve hiçbir şekilde başvuranın söz konusu mektubu almamış olsa dahi mülkü incelemiş ve mülke ilişkin teklifi tamamen ilgisiz gerekçelerle reddetmiş olması sebebiyle, herhangi bir haksızlığın ya da adaletsizliğin mevcut

olmadığına kanaat getirmiştir. İnceleme Ofisi nezdindeki inceleme işlemine birtakım önemli usuli güvenceler eşlik etmiştir; ve İl Mahkemesinin olaylara ilişkin tam bir yeniden yargılama yapma yetkisi olmamasına karşın, başvurana açık olan temyiz yolu ile İl Mahkemesinin hem olayları hem de usulü incelemesine olanak tanınmıştır.

Mahkeme, yasal programın bir bütün olarak ele alındığında dava konusu olaylara ilişkin yeterli bir inceleme yapılmasını sağlayıp sağlamadığını değerlendirirken, yasal programın niteliğini ve amacını da dikkate almak durumundadır. Nitekim idari hukuk kapsamındaki temyiz başvuruları ile ilgili olarak, gerçekleştirilen yargı denetiminin kapsamının “yeterli” olup olmadığı sorusu, yalnızca temyiz edilen kararın konusunun takdiri ya da teknik niteliğine ve başvuranın mahkemeler önünde dile getirmek istediği özel meseleye değil, aynı zamanda, daha genel olarak, söz konusu “medeni hak ve yükümlülüklerin” niteliğine ve temelindeki iç hukukun gözettiği politika hedefinin niteliğine de bağlı olabilir.

Mevcut davada bahse konu program, evsizlere konut sağlama amacıyla tasarlanmıştır. Bu nedenle, ilgili program çok sayıdaki küçük davaları kapsayan ve ihtiyaç sahibi kişilere ekonomik anlamda ve adil şekilde, mümkün olduğunca çok yardım sağlamayı amaçlayan yasal bir sosyal yardım programıydı. Bu tür bir sosyal yardım programından kaynaklanan hak ve yükümlülüklerin “tespit edilmesi” konusuna ilişkin olarak, idari yargı aşamasında olaylara dair gerekli incelemenin yapılmış olması halinde, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi, bir mahkeme nezdinde gerçekleştirilen yargı denetiminin

tanıkların yeniden dinlenmesi suretiyle yeniden yargılama yapılmasını gerektirdiği şeklinde yorumlanamaz, zira bu durumun hem yasal program ve mahkeme hem de mahkeme sistemi üzerinde önemli etkileri olacaktır.

Özetlemek gerekirse, başvuranın davasındaki yargı denetiminin kapsamı Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin gereklerini yerine getirecek yeterlilikte olmuştur.

Sonuç: ihlal yok (oy birliğiyle).

Madde 6 § 3 (c)

Avukat aracılığıyla savunma

Kötü muamele sonucu ve avukat yardımı olmaksızın elde edilen “teslim olma ve itiraf beyanlarının” delil olarak kullanılması: *ihlal*

Turbylev / Rusya – 4722/09

6.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

(Bk. yukarıda Madde 6 § 1 (ceza hukuku yönünden), [23. sayfa](#))

Kendi seçtiği bir avukat tarafından temsil edilme

Polis sorgusu sırasında, şüpheliyi ailesinin kendisini temsil etmesi için bir avukat tutmuş olduğuna ilişkin bilgilendirmemek: *ihlal*

Dvorski / Hırvatistan – 25703/11

20.10.2015 tarihli Karar [BD]

(Bk. yukarıda Madde 6 § 1 (ceza hukuku yönünden), [21. sayfa](#))

Madde 6 § 3 (d)

Tanıkların sorgulanması

Duruşmaya katılmayan teyit edici tanıkların ifadelerinin delil olarak kullanılması: *kabul edilemez*

Shumeyev ve Diğerleri / Rusya - 29474/07

22.9.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Polis, başvuranların uyuşturucu satışı yaptıklarına işaret eden bilgilere dayanarak, gizli ajanların düzmece bir şekilde başvuranlardan uyuşturucu satın almasına ilişkin gizli bir operasyon düzenlemeye karar vermiştir. Polis, her bir operasyonun gidişatını gözlemek üzere rastgele seçilmiş iki teyit edici tanığı davet etmiştir. Teyit edici tanıklar, yargılama öncesinde vermiş oldukları yeminli ifadelerinde, gizli ajanların kurgulanan satın alma işlemi öncesinde üzerlerinin aranmış olduğunu ve söz konusu ajanların işaretlenmiş banknotlarla başvuranlardan madde satın almış olduklarını tasdik etmişlerdir. Teyit edici tanıklar ayrıca, polisin daha sonra başvuranların üzerlerini ve ikamet ettikleri binaları aramış olduğunu; kontrol edilmiş maddeleri ve ilgili diğer delilleri mühürleyerek bunlara el koymuş olduğunu ifade etmişlerdir. Teyit edici tanıkların çeşitli gerekçelerle mahkeme önüne çıkmaması sebebiyle, bu tanıkların soruşturma tedbirlerine ilişkin yargılama öncesi vermiş oldukları beyanlar, başvuranların itirazlarına rağmen, mahkeme huzurunda sesli şekilde okunmuş ve delil olarak kabul edilmiştir.

Hukuki Değerlendirme – Madde 6 §§ 1 ve 3 (d): Rus ceza kanunu baş tanıklar ile teyit edici tanıklara ilişkin ayrı hükümler içermekte olup, teyit edici tanıklar için “tanık” ifadesinin Rusça

karşılığı kullanılmaksızın düzenlemede bulunulmuştur. Teyit edici tanıkların dava ile ilgili bir bilgilerinin olmaması beklenmektedir ve bu tanıklar davanın koşullarına ya da davalının suçlu ya da masum olduğuna dair tanıklık etmezler. Söz konusu tanıklar dolayısıyla Rus hukuku uyarınca tanık statüsünü resmi olarak haiz değildirlere. Başvuranların davasında, ilgili teyit edici tanıklar rastgele bir şekilde seçilmişler ve bir soruşturma tedbirini gözlemek üzere bir müfettiş tarafından davet edilmişlerdir. Kendilerinin bahse konu ceza davaları ile ilgili hiçbir bilgileri mevcut değildir. Teyit edici tanıklar, yeminli yazılı beyanlarında soruşturma tedbirlerinin gerçekten de yerine getirilmiş olduğunu tasdik etmişler ve bu tedbirlerin esasına, gidişatına ve sonuçlarına ilişkin şahitlik etmişlerdir. Esasında, teyit edici tanıkların ifadeleri, bunlara karşılık gelen polis tutanaklarının içerikleriyle aynıydı ve ilgili başka yeni bir bilgi içermemekteydi.

Dört başvuran hakkında yürütülen ceza yargılamalarının tümü genel olarak adil niteliklidir. Başvuranlar, hem soruşturma hem de kovuşturma sırasında, polisin yetkisini kötüye kullanması ihtimaline karşı var olan usuli güvencelerden faydalanabilmişlerdir. Bilhassa, ilgili tutanaklarda değişiklik yapılmasını ve bunların netleştirilmesini talep edebilmiş, soruşturma müfettişi ve mahkeme önünde taleplerde bulunabilmiş, gizli ajanlara ve polis memurlarına soru yöneltebilmiş, itirazda bulunabilmiş ve mahkemelerden yasadışı şekilde elde edilmiş delilleri kabul etmemesini talep edebilmişlerdir. Teyit edici tanıklar tarafından verilen yeminli ifadelerin mükerrer niteliği ve başvuranların olası usuli düzensizliklere karşı

başvurabilecekleri hukuk yolları göz önünde bulundurulduğunda, teyit edici tanıkların yargılamalara katkısı sınırlı olmuştur. Söz konusu tanıkların yeminli ifadeleri başvuranlar hakkında verilen hükümler için önemli bir dayanak teşkil etmemiştir ve bu ifadeler, esasında, mahkemede teyit edici tanıkların hazır bulunmasını gerektirmeyen lüzumsuz delillerdir.

Sonuç: kabul edilemez (açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle).

MADDE 7

Madde 7 § 1

Kanunsuz suç olmaz

Litvanyalı partizanların 1953 yılında soykırıma uğradıkları iddiasına ilişkin 2004 yılında mahkûmiyete hükmedilmesi: *ihlal*

Vasiliauskas / Litvanya - 35343/05

20.10.2015 tarihli Karar [BD]

Olaylar – Başvuran, Litvanya Ceza Kanunu'nun 99. maddesi uyarınca, siyasi bir gruba karşı 1953 yılında soykırım yapma suçundan 2004 yılında mahkûm edilmiş ve altı yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Söz konusu kanun hükmü 1 Mayıs 2003 tarihinde yürürlüğe girmiş ve [Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi](#)'nin (1948) (“Soykırım Sözleşmesi”)³ aksine, korunan gruplar kapsamına siyasi grupları da dâhil etmiştir.

³ Soykırım Sözleşmesi'nin II. maddesinde soykırım, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen belirli fiiller şeklinde tanımlanmaktadır.

Mahkûmiyet hükmüne, başvuranın 1953 yılının Ocak ayında Litvanyalı iki partizanın öldürülmesi olayına iştirak etmiş olduğuna ilişkin iddia neden olmuştur. Söz konusu zamanda, Litvanya Sovyet egemenliği altındaydı ve başvuran ise, Litvanya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Devlet Güvenlik Bakanlığı (MSB) mensuplarındandı. Başvuran temyiz başvurusunda bulunmuş fakat hakkındaki mahkûmiyet hükmü onanmıştır. Ancak, temyiz mahkemesi, söz konusu partizanların siyasi bir gruba mensup olmanın yanı sıra ayrıca "Litvanya ulusunun temsilcileri" olduklarını ve "bu nedenle yalnızca siyasi değil aynı zamanda ulusal ve etnik gruplara", başka bir deyişle Soykırım Sözleşmesi'nde listelenen gruplara mensup olduklarının değerlendirilebileceğini kaydetmiştir.

Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapmış olduğu başvurusunda, hakkında soykırım sebebiyle verilen mahkûmiyet hükmünün 1953 yılında geçerli olan devletler umumi hukukunda hiçbir dayanağının olmaması bakımından Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlal edilmiş olduğundan şikâyet etmiştir. Mahkeme'nin davanın ilk olarak tahsis edildiği Dairesi, davaya ilişkin yargılama yetkisinden Büyük Daire lehine feragat etmiştir.

Hukuki Değerlendirme – Madde 7: Mahkeme'nin görevi, 1953 yılında geçerli olan kanunu göz önünde bulundurarak, başvuranın soykırım suçundan hüküm giymesini için yeterli ölçüde açık bir hukuki dayanağın mevcut olup olmadığını ve bilhassa, başvuran hakkında verilen hükmün söz konusu suçun özü ile tutarlı olup olmadığı ile hükmün, başvuranın iki partizanın öldürülmüş olduğu operasyona katıldığı zaman makul şekilde

öngörebileceği bir hüküm olup olmadığını değerlendirmektir.

Bahse konu mahkûmiyet kararı, 1953 yılında yürürlükte olmayan yerel hukuk kurallarına (Litvanya Ceza Kanunu'nun 99. maddesi) dayandırılmış ve geçmişe dönük olarak uygulanmıştır. Bu sebeple, mahkûmiyet kararının söz konusu zamanda geçerli olan uluslararası hukuk kurallarına dayandırıldığına ortaya konmaması halinde, Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlal edilmiş olduğundan söz edilecektir.

Soykırım, 1953 yılındaki uluslararası hukuk uyarınca bir suç olarak kabul edilmiştir: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 11 Aralık 1946 tarihli ve 96(I) sayılı Kararı ile kabul edilmesi ve resmen yasaklanması sonrasında, 1948 tarihli Soykırım Sözleşmesi'nde düzenlenmiştir. Dolayısıyla, soykırımı yasaklayan uluslararası hukuk belgeleri başvuran için yeterli erişilebilirlikteydi.

Ancak, Mahkeme'ye göre, başvuranın soykırım suçundan hüküm giymesinin, bahse konu suçun söz konusu zamanda uluslararası hukukta düzenlenmiş halinin özü ile bağdaştığı değerlendirilemez ve bu nedenle, ilgili mahkûmiyet hükmü başvuran tarafından makul şekilde öngörülememiştir.

İlk olarak, 1953 yılında geçerli olan uluslararası hukukun soykırım tanımının kapsamına "siyasi grupları" dâhil etmemiş olduğu açıktı. Soykırım Sözleşmesi'nin II. maddesinde korunan dört grup olduğu (ulusal, etnik, ırksal, dinsel) belirtilmiş olup, toplumsal ya da siyasi gruplara atıfta bulunulmamıştır. Nitekim, Soykırım Sözleşmesi'ne ilişkin hazırlık çalışmaları (*travaux préparatoires*), taslağı hazırlayan kişilerin siyasi

grupları, korunan kişiler listesine dâhil etme gibi bir amaçlarının olmadığını göstermiştir. Daha sonraki uluslararası hukuk belgelerinde soykırım suçuna ilişkin tüm atıflar, söz konusu suç benzer terimlerle tanımlanmıştır. Belirli Devletlerin siyasi bir gruba ilişkin soykırımı daha sonra kendi ulusal hukuklarında suç saymaya karar vermiş olmaları, 1948 tarihli Sözleşme metninin bunu suç saymadığı gerçeğini değiştirmemiştir. Yine, uluslararası teamül hukukunun 1953 yılındaki biçiminin soykırım tanımının kapsamına girenler arasına “siyasi grupları” da dâhil etmiş olduğunu gösterecek yeterli derecede güçlü bir dayanak mevcut değildir.

İkinci olarak, Mahkeme Litvanya Hükümeti’nin partizanların öne çıkmaları nedeniyle ulusal grubun bir “parçasını” oluşturdukları ve dolayısıyla Soykırım Sözleşmesi’nin II. maddesi ile korundukları şeklindeki argümanı ile ilgili olarak, 1953 yılında soykırım tanımının adli yorumunu yapabilecek herhangi bir uluslararası mahkeme içtihadı olmadığını ve hazırlık çalışmalarının taslağı hazırlayan kişilerin “kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak” ifadesi ile neyi kastetmiş olduklarına ilişkin çok az bir yol gösterme sağladığını kaydetmiştir.

1953 yılında “kısmen” ifadesinin büyüklüğe ilişkin bir koşul içerdiği öngörülebilecekken, [Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi](#), [Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi](#) ve [Uluslararası Adalet Divanı](#) nezdindeki davalardan, korunan grup içerisindeki hedef alınan kesimin sayısal büyüklüğüne ilave olarak, “öneminin” de faydalı bir değerlendirme hususu olabileceği yönündeki adli rehberlik ancak elli yıl

sonra ortaya çıkmıştır⁴. Söz konusu gelişme, başvuranın 1953 yılında öngörmüş olabileceği bir gelişme değildir.

Üçüncü olarak, temyiz mahkemesi davanın görüldüğü mahkemenin Litvanyalı partizanların ayrı bir siyasi grubun mensupları olduğu tespitini, bu partizanların ayrıca “Litvanya ulusunun, yani, ulusal grubun temsilcileri” olduklarını belirterek başka bir şekilde ifade etmiş olmasına rağmen, “temsilciler” kavramının içeriğinin neleri kapsadığını açıklamamış ya da Litvanyalı partizanların Litvanya ulusunu temsil etme şekillerine ilişkin pek tarihi ya da olgusal bilgiler sunmamıştır. Yine, partizanların “ulusal” gruba ilişkin özel rolleri de Yüksek Mahkeme tarafından yorumlanmamıştır. Dolayısıyla, uluslararası mahkemelerin “kısmen” ifadesine dair daha sonraki yorumları 1953 yılında mevcut olsa da, yerel ceza mahkemelerinin olaylara ilişkin tespitleri arasında Mahkeme’nin neye dayanarak Litvanyalı partizanların ulusal grubun önemli bir bölümünü teşkil ettikleri şeklinde kanaate vardıklarını değerlendirmesine olanak sağlayacak güçlü bir bulgu yer almamaktaydı. “Ulusal” ve “etnik” kavramlarının Soykırım Sözleşmesi’ndeki normal anlamlarının partizanları da kapsayacak şekilde genişletebileceği de ilk bakışta anlaşılmamaktaydı. Yerel mahkemelerin mağdurların korunan bir grubun mensupları olarak soykırım tanımının kapsamına girdikleri şeklindeki tespiti bu nedenle, başvuranın aleyhine olan ve hakkındaki mahkûmiyet hükmünü öngörülemez kılan bir kıyas yoluyla yorumlama niteliğindedir.

⁴ Bk. örneğin, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi’nin Uygulanmasına İlişkin [3 Şubat 2015 tarihli Uluslararası Adalet Divanı kararı](#) (*Hrvatistan / Sırbistan*), § 142.

Mahkeme ayrıca, Litvanya Hükümeti'nin başvuranın eylemlerinin uygar uluslar tarafından kabul edilen hukukun genel ilkelerine göre suç niteliğinde olduğu ve dolayısıyla Sözleşme'nin 7. maddesinin ikinci fıkrası hükümleri kapsamına girdiği şeklindeki iddiasını incelemiş ve reddetmiştir. Mahkeme, söz konusu Sözleşme hükmünün geriye yürümezlik kuralına genel bir istisna getirilmesine izin vermediğini fakat, II. Dünya Savaşı sonrasında savaş sırasında gerçekleştirilmiş olan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmaların geçerliliğine dair herhangi bir şüphenin olmamasını sağlamayı amaçladığını teyit etmiştir. Sözleşme'nin 7. maddesinin iki fıkrası birbiriyle bağlantılıdır ve birbiriyle uyumlu bir şekilde yorumlanmalıdır. Dolayısıyla, başvuran hakkındaki mahkûmiyet hükmü, Sözleşme'nin 7 § 1 maddesi kapsamında gerekçelendirilememesi sebebiyle, 7 § 2 maddesi kapsamında da gerekçelendirilemez.

Sonuç: ihlal (sekize karşı dokuz oyla).

Madde 41: Davanın kendine özgü koşulları ışığında, bir ihlal olduğuna hükmedilmesi herhangi bir manevi zarar bakımından yeterli adil tazmin teşkil etmiştir.

(Ayrıca bk. *Korbely / Macaristan* [BD], 9174/02, 19 Eylül 2008, [111 Sayılı Bilgi Notu](#); ve *Kononov / Letonya* [BD], 36376/04, 17 Mayıs 2010, [130 Sayılı Bilgi Notu](#))

MADDE 8

Aile hayatına saygı _____

Gizli kamera ile elde edilen kişi görüntüsünün buzlanmadan televizyonda yayınlanması: *ihlal*

Bremner / Türkiye – 37428/06

13/10/2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar – 1997 yılının Haziran ayında başvuran, serbest Hristiyan literatürüne yönelik verdiği ilana dönüş yapan bir kişi ile birlikte düzenlendiği toplantılara ilişkin gizli kamera ile çekilmiş görüntülerin yayınlandığı televizyon programına konu olmuştur. Programın sunucusu, programın Türkiye'de “dindeki yabancı madrabazlar” tarafından gerçekleştirilen gizli kapaklı faaliyetlere ilişkin olduğunu dile getirmiştir.

1997 yılının Haziran ayında, Cumhuriyet savcısı tarafından, Allah ve İslam'ı aşağılamak suçundan dolayı başvuran hakkında soruşturma başlatılmıştır. 1998 yılının Nisan ayında Ceza Mahkemesi başvuranın hakkındaki suçlamalardan beraat etmesine hükmetmiştir. Bunun üzerine başvuran, uğradığı zararlar nedeniyle programın sunucusu ve yapımcısı hakkında dava açmıştır. Üst derece mahkemesi nezdinde başvuranın talebi reddedilmiş ve rencide edici görüntülerin, halkı bilgilendirmeye yönelik yayın yapma faaliyetinin bir parçası olduğu dile getirilmiştir.

Başvuran, daha sonra, ev sahibinin güvenlik gerekçesiyle kendisine zorla evi boşalttırdığını ve sonuç olarak yetkililer tarafından Bulgaristan'a gönderildiğini ileri sürmüştür.

Hukuki Değerlendirme – Söz konusu program, açıkça kamu yararı teşkil eden ve bu nedenle basın özgürlüğünün daha üst seviyede korunmasını gerektiren dini yayma faaliyetlerine ilişkindi.

Program, eleştirel bir tarza sahip olup; söz konusu yayında başvurunu tanımlamak için “dindeki madrabaz” gibi aşağılayıcı tabirler kullanılmıştır. Bu ifade, değer yargısı anlamına gelmekte olup; değer yargılarının doğruluğu ispatlanamaz niteliktedir. Buna ilaveten, basın özgürlüğü, belirli bir ölçüde abartı ve hatta tahrik edici ifadeler kullanımına müsaade etmektedir.

Söz konusu program başvurana keyfi biçimde kişisel saldırı niteliğinde olmayıp; bir dini gruba karşılık nefret veya şiddete teşvik etmediği ve bu dini grubun kanaatlerini veya inançlarını karalamadığı için nefret söylemi teşkil etmemiştir.

Programın yayınlanması için kullanılan yöntemle ilişkin olarak ise, gizli kamera kullanımı, kural olarak, sınırlı şekilde başvurulması gereken bir yöntem olduğu için özel hayata izinsiz müdahale teşkil eden ve zarar veren bir tekniktir. Bununla birlikte, gizli araştırma tekniklerinin kullanımı, belirli program türleri için gerekli görülebilir. Ancak, son çare olarak başvurulması gereken bu yöntemin, ahlaki ilkeler ışığında ve sınırlı şekilde kullanılması gerekliydi.

İlgili haklar arasındaki dengeye ilişkin olarak ise, başvuran, bir gazetede verdiği ilan dışında, kamusal alan olarak nitelendirilebilecek kapsama dâhil olmamıştır. İlanına dönüş yapan bir kişi ve bu kişinin arkadaşlarıyla müzakerelerde bulunması, başvuranın kamu eleştirisine konu olabileceğinden şüphe etmesine yol açmamalıydı. Başvuran, haklı olarak, sadece Hristiyanlık dinine ilgi duyan bir grup insanla buluştuğu kanaatindeydi.

Söz konusu programda veya gazetecilerin başvuranın görüntüsünü önlemler – örn. görüntünün buzlanması – almadan yayınlama kararına ilişkin tarafların savunmalarında kamu menfaatine yönelik haklı bir gerekçe tespit edilememiştir. Özellikle başvuranın ünlü bir kişi olmaması açısından, görüntüsünün yayınlanmasının haber değeri taşıyacağı veya faydalı olabileceği yönünde ileri sürülebilecek herhangi bir sav mevcut değildir.

Bu koşullar altında, herhangi bir önlem alınmadan başvuranın görüntüsünün yayınlanmasının; dini propaganda yapma hususundaki kamu menfaatinin derecesine bakılmaksızın, toplum için kamu menfaati teşkil eden bir konu hakkındaki tartışmaya katkı sağladığı düşünülemez.

Ayrıca, yerel mahkemelerin hiçbiri, başvuranın görüntüsünün buzlanmadan yayınlanması ile kamu menfaati teşkil eden bir tartışmaya hangi ölçüde katkı sağlandığına ilişkin bir değerlendirme yapmamıştır.

Tüm bu hususlar dikkate alındığında, Mahkeme; bu tür konularda Devlete verilen takdir yetkisine rağmen, başvuranın görüntüsünün buzlanmadan yayınlanmasına ilişkin olarak, Türk yetkililerin yarışan çıkarlar arasında adil bir denge sağlamadığını tespit etmiştir.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle)

Madde 41: Manevi tazminat olarak 7.500 avro; maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

Yakalanmasının ardından tutuklunun avukatı ve hassas durumda olan bir kişi

olarak destek sağlanması amacıyla görevlendirilmiş kişi ile yaptığı görüşmelerin gizli şekilde denetlenmesi: ihlal; ihlal yok.

R.E. / Birleşik Krallık – 62498/11
27.10.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar – Gizli Denetleme Yöntemi Uygulama İlkeleri ile birlikte 2000 yılında kabul edilen Soruşturma Yetkileri Yasasına ilişkin Yönetmeliğin II. bölümü, belirli durumlarda gizli denetlemeye olanak tanımaktadır.

15 Mart 2009 ile 8 Mayıs 2010 tarihleri arasında, İrlanda vatandaşı olan başvuran, muhalif görüşlü Cumhuriyetçiler tarafından gerçekleştirildiği düşünülen polis memurunun öldürülmesi olayına ilişkin üç kez yakalanmış ve gözaltına alınmıştır. İlk yakalandığı zaman ruh sağlığı açısından savunmasız durumda olan başvurana sağlık görevlisi eşlik etmiştir; ki bu durum, kendisine tahsis edilen yetişkin (akrabası veya vasisi) olmaksızın başvuranın ifadesinin alınamayacağı anlamına gelmekteydi. Tutukluluğunun ilk iki aşamasında, başvuranın avukatı, Kuzey İrlanda Polis Teşkilatından (PSNI) başvuran ile yapacağı görüşmelerin gizli şekilde denetleme uygulamasına tabi olmayacağı konusunda teminat almıştır.

Başvuran, 4 Mayıs 2010 tarihinde üçüncü kez yakalanmış ve hakkında herhangi bir suç isnadı olmaksızın dört gün sonra serbest bırakılmıştır. Bu kez, PSNI, başvuranın avukatına, yaptıkları görüşmelerin gizli şekilde denetlenmeyeceği konusunda herhangi bir teminat vermemiştir. Başvuranın bu kararın yargı denetiminden geçirilmesine ilişkin başvurusu, Yüksek Mahkemenin gizli denetim uygulamasına ilişkin

mevzuat hükümlerinin açıkça tanımlandığını ve yeterli ölçüde kapsamlı ve açık olduğunu belirtmesi üzerine, 2010 yılının Eylül ayında reddedilmiştir.

Hukuki Değerlendirme – Madde 8: Mahkeme, başvuranın aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına müdahalede bulunulduğu savı temelinde ilerlemiştir. Bulunulan müdahalede, ulusal güvenliğin korunması ve düzensizlik ve suçun önlenmesi gibi meşru amaçlar güdülmüştür. Yeterince erişilebilir olan iç hukukta dayanağı bulunmaktadır (RIPA ve Gizli Denetlemeye İlişkin Uygulama Esasları). Gizli dinleme tedbirlerinin özel bağlamı açısından gösterdikleri benzerlik göz önüne alındığında, iç hukukun yeterli şekilde öngörülebilir olup olmadığı hususu, bulunulan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığı sorusu ile birlikte ele alınmalıdır.

(a) *Yasal görüşmelerin denetlenmesi* – Hükümet; Mahkemenin içtihatları uyarınca, gizli denetleme yöntemine ilişkin davalarda (başvuranın davası gibi), *Weber ve Saravia / Almanya* ile RIPA'nın I. Bölümüne ilişkin olarak *Kennedy / Birleşik Krallık* davaları gibi iletişimin dinlenmesine ilişkin davalarda Mahkemenin belirlediği tedbirlerden daha az katı tedbirlerin öngörüldüğünü ileri sürmüştür. Ancak, Mahkeme; müdahaleye ilişkin yapılan teknik tanımın değil; özel hayata yapılan müdahalenin seviyesinin belirleyici faktör olduğu kanaatinde.

Hukuki görüşmelerin denetlenmesi, oldukça yüksek derecede ihlal teşkil etmekte olup avukatı ile müvekkili arasında geçen telefon görüşmelerinin dinlenmesine benzer bir durumdur. Sözleşme'nin 8. maddesi; avukatların,

yaptıkları görüşmelerin gizli kalmasını temin edememeleri halinde müvekkillerini savunamayacakları için avukatları ve müvekkilleri arasındaki görüşmelere “artırılmış koruma” sağlar. Sonuç olarak, iletişimin dinlenmesi davalarında olduğu gibi hukuki görüşmelerin denetlenmesi için de keyfi müdahalenin engellenmesi amacıyla, bu ilkelerin söz konusu denetleme şekline uygulanabilir olduğu ölçüde, aynı önlemlerin alınması gerekliydi.

Mahkeme; (i) gizli denetleme uygulamasına sebebiyet verebilecek suçların mahiyeti, (ii) bu tür denetleme işlemine tabi olabilecek kişiler; ve (iii) başvuru denetleme tedbirinin süresi, yenilenmesi ve iptal edilmesine ilişkin ilgili hükümlerin yeterince açık olduğunu tespit etmiştir. Ancak, RIPA'nın II. bölümü ile Gizli Denetleme Uygulama Esaslarında yer alan hükümlerin, hukuki görüşmelerinin denetlenmesi uygulamasından etkilenmiş olan kişilere, belgenin incelenmesi, kullanılması ve saklanmasına, belgenin başka taraflara iletilirken alınacak önlemlere ve kayıtların silinmesi gereken veya belgenin imha edilmesi gereken durumlara ilişkin olarak yeterli önlemler sağladığı kanaatinde değildir. Bu hükümlerin, RIPA'nın I. Bölümü ile Mahkemenin *Kennedy*⁵ davasında onaylanmış olduğu İletişimin Dinlenmesine İlişkin Uygulama Esasları'nda düzenlenen daha kapsamlı hükümlerle kıyaslanması gerekmiştir. Ayrıca, yeni

⁵ RIPA'nın I. Bölümü ve İletişimin Dinlenmesine İlişkin Uygulama Esasları, tespit edilen iletişim materyalinin verileceği kişi sayısını ve ifşa edileceği ve çoğaltılacağı durumları sınırlandırmaktadır. Ayrıca, tespit edilen materyalin gizli tutulması yükümlülüğü getirmekte olup; gerekli erişim yetkisine sahip olmayan veya söz konusu materyalleri “bilmesi gerekmeyen” kişilere ifşa edilmesini yasaklamaktadır. Söz konusu materyalin ifşasını suç saymakta ve söz konusu materyalin güvenli şekilde muhafaza edilmesini ve artık gerekli olmadığı durumlarda imha edilmesini gerektirir.

bir hizmet usulü (Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı Hizmet Usulü, “Hukuki Görüşmelerin Gizli Şekilde Denetlenmesi ve Yasal Olarak Özel Belgelerin Saklanması”) ile gizli şekilde denetleme ile elde edilen bilgilerin güvenli şekilde işleme tabi tutulması, saklanması ve imha edilmesine ilişkin ilave önlemler öngörülmesine rağmen, başvuranın tutuklandığı tarih olan 2010 yılının Mayıs ayında henüz uygulamaya konmamıştı.

Sonuç olarak, başvuranın tutuklu bulunduğu ilgili süre zarfında, başvurana ölçülebilir olduğu ölçüde, söz konusu ihtilafı denetleme tedbirleri, Mahkemenin içtihadında belirtildiği gibi Sözleşme'nin 8 § 2. maddesinde yer alan gereklilikleri karşılamamıştır.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle)

(b) *Tutuklu ile tahsis edilen yetişkin arasında geçen görüşmelerin denetlenmesi* – Hassas konumda olan tutuklu ile yakalanmasının ardından kendisine destek sağlamak üzere görevlendirilmiş yetişkin arasında gerçekleşen görüşmelerin denetlenmesi, önemli ölçüde müdahale anlamına gelmektedir. Ancak, söz konusu denetim, özel bir mekânda değil; polis merkezinde gerçekleştirilmiş olup; tahsis edilmiş bir yetişkin ile yapılan görüşmeler, hukuki görüşmelerden farklı olarak, yasal olarak özel kategorisine girmez ve avukatlar ve sağlık personeli ile yapılan görüşmelere tanınan “artırılmış koruma” gerektirmez. Bu nedenle, tutuklu, gizlilik konusunda hukuki görüşmede geçerli olan beklentilere sahip olmayacaktır. Bu nedenle Mahkeme, daha az katı bir standart uygulamış ve mevzuatın tutukluları, 8. maddede düzenlenen haklarına keyfi şekilde bulunulan müdahalelerden yeterli ölçüde koruyup

koruyamadığı ve bireylere, hangi durumlarda kamu yetkililerinin gizli tedbirlere başvurma hakkının olduğu konusunda fikir vermek açısından yeterince açık olup olmadığı gibi daha genel sorulara odaklanmıştır.

Mahkeme, hassas durumda olan tutuklular ile kendileri için görevlendirilmiş yetişkinler arasında yapılan görüşmelerin denetime tabi tutulması olasılığına ilişkin hükümlerin, yetkinin kötüye kullanılması karşısında yeterli önlemleri içerdiği sonucuna varmıştır. Mahkeme, bu bağlamda, denetim yetkililerinin düzenli olarak incelenmesi gerektiği ve ilgili kıstasların artık karşılanmaması halinde iptal edilmesi gerektiğini; söz konusu yetkinin bir seferde üç aylık süre için verilebileceğini ve tüm yetkilere ilişkin ayrıntılı kayıtların tutulması gerektiğini; programın denetim görevlileri tarafından denetlendiğini; denetim esnasında elde edilen delillerin kabul edilebilirliğinin davaya bakan hâkimin takdirinde olduğunu; ve mağdur olan tarafların, tazminata hükmetme, verilen kararları bozma veya iptal etme ve kayıtların imha edilmesine hükmetme yetkilerine haiz olan Soruşturma Yetkileri Mahkemesine dava açabileceklerini dikkate almıştır.

Sonuç: ihlal yok (oybirliğiyle)

Madde 41: manevi tazminat olarak 1.500 avro.

(bakınız *Weber ve Saravia / Almanya* (kk.), 54934/00, 29 Haziran 2006, 88 Sayılı Bilgi Notu; ve *Kennedy / Birleşik Krallık*, 26839/05, 18 Mayıs 2010, 130 sayılı Bilgi Notu).

Ceza yargılamasının basında geniş yer bulması ve sanığın fotoğrafının yayınlanması: kabuledilemez

H. L. / Polonya – 14781/07 ve diğerleri
15.9.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar – 2012 yılında başvurana, adam öldürme suçundan 25 yıl hapis cezası verilmiştir. Bu dava, Polonya’da mağdurun katili olduğu iddia edilen kişi ile internet ortamında tanışmış olduğu ilk dava olduğu için basında ve kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır. Başvuran, kişisel verilerin yayınlanmasından, hakkında gerçeği yansıtmayan bilgilerin yayınlamasından, masumiyet karinesinin ihlal edilmesi ile fotoğraflarının basında yer almasından şikâyetçi olmuş ve birkaç yayıncı kuruluş aleyhine dava açmış; ancak lehine bir sonuç alamamıştır.

Hukuki Değerlendirme – Madde 8: Başvuran hakkında yayınlanan bilgiler, başvuranın özel hayatı kapsamındadır.

Ulusal mahkemeler; başvuranın itirazda bulunduğu ifadelerin, yeterli fiili dayanağı olduğunu ve bu bağlamda büyük oranda iddianame gibi resmi belgelere dayandığını şüphe götürmez şekilde ortaya koymuşlardır. Gazeteciler, aleni şekilde yapılan duruşmalara katılmışlar ve duruşmalar esnasında yaptıkları gözlemler temelinde haber yapmışlardır. Ulusal mahkemeler, basında yer alan ifadelerin, hiçbir açıdan başvuranın masum sayılma hakkı açısından ihlal teşkil etmediği kanaatindeydi. Söz konusu cinayet davası, internette tanışılan kişilerle buluşmanın olası tehlikelerini yansıttığı için meşru bir kamu yararı teşkil etmiştir.

Yargılama esnasında başvuranın çekilen fotoğrafları, savcının ve yargılamayı yapan mahkemenin izni ile yayınlanmıştır. Bu yayınlama işlemi, birçok mağdur, fotoğrafları gördükten sonra yetkililerle irtibata geçtiği için işlendiği iddia edilen suçların doğası gereği haklı gerekçelere dayandırılmıştır. Basında geniş yer bulması nedeniyle, basının da duruşmalarda hazır bulunmasına ve duruşmaların belli bölümlerini kaydetmelerine izin verilmiştir. Bu bağlamda, Mahkeme; duruşmaları kayıt altına alma ve duruşmalardan fotoğraf kareleri paylaşma konusunda, basın özgürlüğü bağlamında, Sözleşmeye Taraf Devletlere geniş takdir yetkisi tanındığını anımsatmıştır. Davaya özgü koşullarda, Devlet, başvuranın mahremiyetinin korunmasına ve adaletin hakkaniyet temelinde tecelli etmesine yönelik gerekliliklerin değerlendirilmesinde kendisine tanınan takdir yetkisinin sınırları dâhilinde hareket etmiştir.

Ayrıca, ulusal mahkemeler, başvuranın aleyhinde yapılan haberlere ilişkin önyargıya maruz kalmadığını tespit etmiştir. Başvuran ulusal mahkemeler ve AIHM nezdinde maddi ve manevi bütünlüğünün veya özel yaşamının zarar gördüğünü delillerle ortaya koyamamıştır.

Yaptıkları değerlendirmelerde, ulusal mahkemeler; söz konusu çatışan haklar arasında, Sözleşme standartlarına uygun şekilde ve olağandışı şekilde şiddet ve ciddi bir suç teşkil eden olayın meydana gelmesinden kamunun haberdar edilmesi bağlamındaki meşru amaç doğrultusunda ölçülü bir denge tutturmuşlardır. Aleni olarak yürütülen ceza yargılamaları esnasında elde edilen bilgilerin yayınlanmasındaki kamu yararının, başvuranın özel hayatını

korunmasını isteme hakkından daha ağır bastığı tespit edildiği için söz konusu müdahale haklı gerekçelere dayandırılmıştır.

Sonuç: kabuledilemez (açıkça dayanaktan yoksun)

Yanlış telaffuz edildiğinde aşağılayıcı bir anlama gelen ismin değiştirilmesine izin verilmemesi: *kabuledilemez*

Macalin Moxamed Sed Dahir / İsviçre – 12209/10

15.9.2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar – Somalili olan başvuran, 1997 yılından beri İsviçre’de yaşamaktadır. 2003 yılında evlenmiş ve 2005 yılında evlenmeden önceki soyadına eşinin soyadının eklenmesine izin verilmesini talep etmiş ve talebi kabul edilmiştir. Ancak, başvuranın evlenmeden önceki soyadı “Batı” telaffuz kurallarına göre telaffuz edildiğinde, Somali’de kötü ve hatta aşağılayıcı bir anlama geliyordu: “*macalin*” “kokuşmuş deri” demekken “*moxamed*” ise “tuvalet” anlamına geliyordu. 2008 yılında, başvuran soyadının yazımının değiştirilmesini ve böylece düzgün şekilde telaffuz edilebilmesini talep etmiştir. Ulusal makamlar, İsviçre’de soyadların yeknesaklığının önemine ve yanlış telaffuz sonucu İsviçre’nin ulusal dillerinden hiçbirinde kötü bir anlam çağrıştırmadığı gerçeğine vurgu yaparak, başvuranın talebini reddetmişlerdir.

Hukuki Değerlendirme

Madde 8: Sosyal ilişkilerde yasal kesinliği sağlamak adına kişinin soyadının değişmemesini temin etmek kamu menfaati teşkil etmektedir. İsimler, bireylerin kimliklerinin belirlenmesinde

belirleyici bir rol oynamaktadır. Başvuran, soyadının eski yazımının bir başkasıyla değiştirilmesini talep etmemiş olmakla birlikte durumlara bağlı olmak üzere her iki yazım seçeneğinden birini kullanmayı talep etmiştir. Bu durum, soyadlarının kayıtlarında yeknesaklık sağlanmasına ilişkin ilkeye açıkça aykırılık teşkil edecektir. Bu sorunun önüne geçmek adına, İsviçreli yetkililer, başvurana, soyadının yazımının değiştirilmesini Somalili yetkililerden talep etmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Ancak, başvuran bu yönde bir adım attığını gösteren herhangi bir belge sunmamakla birlikte sadece soyadının talep ettiği şekilde yazılması halinde aynı etkiye sahip olacağına ilişkin Somalili yetkililer tarafından düzenlenmiş olan eski resmi bir belge ibraz etmiştir. Ayrıca, başvuranın şikâyetçi olduğu durum, sadece soyadının Somalili bir konuşmacı önünde “Batı” telaffuz kurallarına göre söylendiğinde ortaya çıkacaktır. Buna ilaveten, hem idari yetkililer hem de çeşitli mahkemelerce başvuranın talebi ayrıntılı şekilde incelenmiş ve bu bağlamda gerekçeli kararlar verilmiştir.

Sonuç: kabuledilemez (açıkça dayanaktan yoksun)

8. madde ile birlikte değerlendirildiğinde 14. madde

(a) *Dil kullanımı nedeniyle muamelede farklılık:* Başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına ilişkin olası ihlalin değerlendirilmesinde, telaffuz edildiğinde aşağılayıcı anlama gelen dilin Somalice olduğu belli ölçüde önem arz etmiştir. Bu nedenle, başvuranın durumu, yaygın şekilde konuşulan ulusal dillerde saçma veya küçük düşürücü

anamlara gelen isimleri olan kişilerin bulunduğu durumlarla benzer değildir.

(b) *İsim değişikliği talepleri kabul edilen bazı göçmenler karşısında muamelede farklılık:* İsimleri, İsviçre halkı tarafından telaffuz edilemediği için başvuranın atıfta bulunduğu göçmenlerin isimlerini değiştirmelerine izin verilmiştir. Bunun aksine, başvuran, Somaliceye aşina olmayan kişilerin adını telaffuz etmesinin imkânsız olduğunu ileri sürmemiştir. Bu nedenle, başvuran, diğer göçmenlerle benzer bir durumda değildir.

Sonuç: kabuledilemez (açıkça dayanaktan yoksun)

Özel Hayata Saygı

Konuta saygı _____

Terör faaliyeti olduğundan şüphelenilen durumlarda geniş kapsamlı arama emrinin çıkarılması : ihlal yok

Sher ve Diğerleri / Birleşik Krallık– 5201/11

20.10.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

(bakınız yukarıda sayfa 17, 5 § 4. madde)

Aile hayatına saygı _____

Çocukların evlatlık verilmesine ilişkin Çocukların anne ile iletişimini geri dönüşü olmayacak şekilde koparan ve mahkeme tarafından görevlendirilen bilirkişinin vardığı sonuçlara aykırı olan karar : ihlal

S.H. / İtalya – 52557/14

13.10.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar – Üç çocuk annesi olan başvuran, ruhsal çöküntü yaşamaktadır. 2009 yılının Ağustos ayında, Sosyal Hizmetler, Çocuk Mahkemesine çocukların yanlışlıkla ilaç almaları nedeniyle birkaç kez hastaneye kaldırıldıklarını bildirmiştir. Çocuk mahkemesi nezdinde ivedi nitelikli yargılama işlemleri başlatılmış ve çocukların bir kuruma yerleştirilmesine karar verilmiştir. Ebeveynler, başvuranın yaşadığı ruhsal çöküntü nedeniyle zorluklar yaşadığını kabul etmiş; ancak sosyal hizmetlerin sağlayacağı destek ile çocuklarına bakabileceklerini belirtmişlerdir.

Sosyal hizmetler, 2010 yılının Ocak ayında aile destek planı hazırlamayı ve çocukların ebeveynlerine geri verilmesini öngörmüştür. Baba, evi terk etmiş; anne ise sağlık durumu kötüleştiği için hastaneye kaldırılmıştır. Bu gelişmeler ışığında mahkeme, çocukların bir kuruma yerleştirilmesine karar vermiş ve ebeveynlerine de çocuklarını görme hakkı tanımıştır.

2010 yılının Mart ayında, mahkeme, çocukların evlatlık verilmesi amacıyla hukuki süreci başlatmıştır. Başvuran, çocuklarını gerçekte terk etmediği konusunu ısrarlı şekilde dile getirerek bu işleme itiraz etmiştir. Mahkeme tarafından görevlendirilen bilirkişiler, ailenin durumunu ve ebeveynlerin, çocukların aileye geri verilmesini sağlayacak bir dizi destek tedbirinden oluşan görevlerini yerine getirme yeterliliklerini değerlendirmişlerdir. Böylece altı ay sonra ebeveynlerin durumuna ilişkin yeni bir değerlendirme yapılmıştır. Bilirkişi raporu, 2011 yılının Ocak ayında mahkeme kalemine sunulmuştur.

2011 yılının Mart ayında, mahkeme, bilirkişilerin tespitlerine rağmen ve destekleyici önlemlerin devreye sokulmasına ve gerçekleşmesine olanak tanınmasına izin vermeksizin, çocukların evlatlık verilmesine karar vermiştir.

2014 yılının Şubat ayında, başvuran, Çocuk Mahkemesi nezdinde evlatlık verilebilmesine ilişkin kararı temyiz etmiştir. Talebini desteklemek için, söz konusu zaman diliminde sağlık durumunun iyiye gittiğini gösteren ve bu yönde karar verilmesini haklı kılacak koşulların sağlanmadığını ortaya koymayı amaçlayan tıbbi dokümanlar sunmuştur.

Hukuki Değerlendirme – Madde 8: Mahkemenin inceleme fırsatı bulduğu diğer davaların aksine, mevcut davada çocuklar, şiddete, fiziksel veya psikolojik kötü muameleye⁶ veya cinsel istismara maruz kalmamıştır.

Çocukların evlatlık verilmesine ilişkin dava, başvuranın hastaneye yatırılmasına neden olacak şekilde sağlık durumunun kötüye gitmesi ve ebeveynlerin ayrılması sonucunda aile birliğinin bozulması nedeniyle açılmıştır.

Mahkemenin, çocuğun menfaatlerinin korunması gerektiği durumlarda yetkili makamların müdahalesinin gerekli olduğu hususunda hiçbir şüphesi yoktur. Ancak, karar verilen müdahalenin uygunluğu konusunda bazı şüpheleri hâsıl olmuş ve yetkililerin, anne ile çocuklar arasındaki ilişkiyi korumak için yeterli çabayı göstermediği kanaatine varmıştır. Ayrıca, söz konusu davada bilirkişiler tarafından önerilen çözümler ile özellikle başvuranın sağlık

⁶ Örneğin bakınız Y.C. / Birleşik Krallık, 4547/10, 13 Mart 2012, 150 sayılı Bilgi Notu

durumuna ilişkin zorlukların üstesinden gelinmesini sağlayacak ve böylece çocukların üstün menfaatlerini korurken aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak olan özel sosyal yardım uygulaması gibi diğer çözümler de mevcuttu.

Başvuran, birkaç kez çocuklarının bakımı için sosyal hizmetlerden destek almak istemiştir. Bu talepleri, ebeveyn olarak görevlerini yerine getiremediğinin bir göstergesi olmayıp; mahkemenin çocukların evlatlık verilebileceği yönünde verdiği kararı haklı kılmamaktadır. Yetkililerin başvuranın talebine vereceği yanıt, hem çocukların menfaatlerini hem de annelik bağını koruyacaktı. Ayrıca, bu çözüm, bilirkişi raporunda yer verilen tavsiyelere ve aile bağının daimi olarak sona erdirilmesinin en son çare olarak öngörülmesi gereken kanun hükümlerine uygun olacaktı.

Daha az radikal çözümlerin mevcut olmasına ve bilirkişilerin tavsiyelerine rağmen, yerel mahkemeler, çocukların evlatlık verilebileceğine hükmetmiş ve böylece annelerinden nihai ve geri dönüşü olmayacak şekilde ayrılmalarına yol açmıştır. Buna ilaveten, üç çocuk, farklı üç koruyucu aileye evlatlık verilmiş; böylece sadece ailenin dağılmasına değil; aynı zamanda kardeşlerin birbirinden kopmasına da neden olunmuştur.

Hassas durumda olan başvuran ile oğulları arasındaki bağın mümkün olan ölçüde korunmasına ilişkin oldukça büyük önem arz eden gereklilik, yeterli oranda dikkate alınmamıştır. Adli makamlar, sadece bilirkişi raporunda belirtildiği üzere özel sosyal yardım ile üstesinden gelinebilecek olan ailenin maruz

kaldığı zorlukları dikkate almıştır. Her ne kadar 2009 yılında bazı destek niteliğinde tedbirler uygulanmaya başlansa ve bunlar, başvuranın hastalığı ve eşinden ayrılması nedeniyle başarısızlıkla sonuçlansa bile, bu koşullar, başvuranın çocukları ile ilişkisini yeniden tesis etmesi olanağından mahrum bırakılmasını haklı kılacak ölçüde yeterli değildi.

Bu hususları dikkate alarak ve bu tür konularda Devletin takdir yetkisine müdahale edilmeksizin, İtalyan yetkililer, hem çocukların menfaatini hem de aile bağının korunmasını sağlayacak diğer çözümler uygulanabilecekken aile ilişkisinin nihai ve geri dönülmez şekilde sonlandırılmasına karar vererek, başvuranın çocuklarıyla yaşamayı isteme hakkına saygı gösterilmesini sağlamak için uygun ve yeterli şekilde çaba sarf etmemiş ve böylece Sözleşme'nin 8. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkını ihlal etmiştir.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle)

Madde 41: manevi tazminat olarak 32,000 euro.

(Ayrıca bakınız *Kutzner / Almanya*, 46544/99, 26 Şubat 2002, 39 sayılı Bilgi Notu; ve *Couillard Maugery / Fransa*, 64796/01, 1 Temmuz 2004, 66 sayılı Bilgi Notu; ayrıca bakınız Velayet Hakları başlıklı Tematik Bilgi Notu)

MADDE 10

İfade özgürlüğü _____

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1915 yılından bu yana Ermeni Halkına yönelik olarak işlediği

vahşet olaylarının hukuki açıdan "soykırım" olarak nitelendirilmesinin reddedilmesine cezai hüküm verilmesi: *ihlâl*

Perinçek / İsviçre - 27510/08

15.10.2015 tarihli karar [BD]

Olaylar – Başvuran, hukuk alanında doktora sahibi ve Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı'dır. 2005 yılında çeşitli konferanslara katılmış; bu konferanslarda 1915 yılı ve bunu müteakip yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nca Ermeni Halkı'na karşı gerçekleştirilmiş herhangi bir soykırım olduğunu açık bir biçimde reddetmiştir. Bilhassa, bir Ermeni soykırımı olduğu düşüncesini "uluslararası bir yalan" olarak tanımlamıştır. İsviçre-Ermenistan Derneği, yorumları nedeniyle başvuran hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Başvuran, iki yıl ertelemeli olarak doksan günlük para cezası karşılığı 100 İsviçre frankı (CHF), otuz günlük hapis cezasına çevrilebilecek şekilde 3.000 CHF ve İsviçre-Ermenistan Derneği'nin manevi zararını tazmin için 1.000 CHF ödemeye mahkûm edilmiştir.

Mahkemenin bir Dairesi, 17 Aralık 2013 tarihli bir kararda (bk. [169 sayılı Bilgi Notu](#)), ikiye karşı beş oyla Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir. Dava, Hükümetin talebi üzerine 02 Haziran 2014 tarihinde Büyük Daire'ye gönderilmiştir.

Hukukî değerlendirme - Davanın kapsamı: Mahkemenin, Ermeni Halkı'nın 1915 ve sonrası yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun elinde

yaşadığı katliamlar ve toplu sınırışı işlemlerinin, terimin uluslararası hukuktaki anlamıyla soykırım olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği hususunda hükümde bulunması gerekmediği gibi, bu hususta o veya bu yönde hukuki açıdan bağlayıcı kararlar bildirmeye hiçbir yetkisi de bulunmamaktaydı.

Madde 17: Başvuranın açıklamalarının nefret veya şiddet uyandırmayı amaçlayıp amaçlamadığı ve başvuranın, bu açıklamaları yapmak suretiyle, Sözleşme'ye dayanarak Sözleşme'de öngörülen hak ve özgürlüklerin yok edilmesine yönelik bir faaliyette veya eylemlerde bulunmaya teşebbüs edip etmediği şeklindeki belirleyici nokta, derhâl çözülebilecek nitelikte değildi ve başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olup olmadığı sorusu ile çakışmaktaydı. Dolayısıyla, 17. maddenin uygulanması hususunun, başvuranın 10. madde kapsamındaki şikâyetinin esasına ilişkin olarak yürütülecek incelemeyle birleştirilmesi gerekmektedir.

Sonuç: 17. maddenin uygulanması hususu, esasa ilişkin incelemeyle birleştirilmiştir (üç karşı on dört oyla).

Madde 10: Başvuranın para cezası ödemeye mahkûm edilmesi, İsviçre-Ermenistan Derneği'ne tazminat ödenmesi kararı ile birlikte, başvuranın ifade özgürlüğü hakkının kullanımına bir müdahale teşkil etmiştir. Bununla birlikte, Mahkeme öncelikle Sözleşme'nin 16. maddesinin mevcut davada uygulanabilir olup olmadığını incelemeye karar vermiştir.

(a) *16. maddenin uygulanabilirliği* - Mevcut davada başvuran her ne kadar bir yabancı ise de,

Mahkeme 16. maddenin söz konusu müdahale için bir gerekçe sağlayabileceğine kanaat getirmemiştir.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, bu maddenin uluslararası hukuk konusunda güncelliğini yitirmiş bir anlayışı yansıttığını kaydederken; Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, söz konusu maddenin iptali için çağrıda bulunmuştur. İlgili madde önceki Komisyon veya Mahkeme tarafından hiçbir zaman uygulanmamıştır ve yabancıların ifade özgürlüğü haklarını kullanmalarını kısıtlamak amacıyla bu maddeye ölçsüzce isnat edilmesi, ifade özgürlüğü hakkının 16. maddeden hareketle sınırlanabileceğine dair hiçbir telkin olmadan yabancıların bu hakkı kullanma hakkına sahip olduğuna hükmedilen davalarda, Mahkemenin kararlarına aykırı olacaktır. Nitekim Mahkeme, ifade özgürlüğü hakkının Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrası tarafından "ülke sınırları gözetilmeksizin" güvence altına alınmış olduğundan, söz konusu hakkın vatandaşlar ve yabancılar tarafından kullanılması arasında hiçbir ayırım yapılamayacağını özellikle belirtmiştir.⁷

Mahkeme, Sözleşme haklarına müdahale edilmesine müsaade eden hükümlerin sınırlayıcı bir şekilde yorumlanması gerektiğini göz önünde bulundurarak, 16. maddenin yalnızca, siyasi süreci doğrudan etkileyen "faaliyetlere" yönelik kısıtlamalara izin verdiği şeklinde yorumlanması gerektiği kanaatine varmıştır. Mevcut davada söz konusu durum bu olmadığı için, İsviçre Hükümeti'nin görüşünü desteklemek üzere 16. maddeyi ileri sürmesi mümkün değildir.

⁷ *Cox/Türkiye*, 2933/03, 20 Mayıs 2010, [130 sayılı Bilgi Notu](#).

Sonuç olarak, Sözleşme'nin 16. maddesi mevcut davada İsviçre makamlarının başvuranın ifade özgürlüğü hakkını kullanmasını kısıtlamasına izin vermemekteydi.

(b) "*Yasayla öngörülmüş*" – Başvuranın - gerektiğinde doğru tavsiyelerle - 1915 ve sonrası yıllarda yaşanan olaylara ilişkin açıklamalarının, Ceza Kanunu'nun mükerrer 261. maddesinin 4. fıkrası uyarınca cezai sorumluluk doğurabileceğini öngörmesi mantıken mümkündür.

Benzer açıklamalarla ilgili olarak daha önce yürütülen bir kovuşturmanın beraat ile sonuçlanması bu tespiti değiştirmemekteydi. Bu olayların mükerrer 261. maddenin 4. fıkrası uyarınca "bir soykırım" anlamına gelip gelmediğinin tespiti hususunda daha etraflı içtihatların bulunmayışından İsviçre mahkemelerinin sorumlu tutulması mümkün değildi. Bilhassa, İsviçre Ulusal Konseyi'nin bu arada söz konusu olayları soykırım olarak tanıyan bir kanun önerisini kabul etmiş olduğu göz önünde bulundurulduğunda, İsviçre mahkemelerinin başvuranın davasındaki yaklaşımı mantıken öngörülebilirdi. Bu yaklaşım, içtihatlarda ani ve öngörülemez bir değişim ya da bir ceza kanunun kapsamının kıyas yoluyla genişletilmesi anlamına gelmiyordu.

Başvuranın ifade özgürlüğü hakkına müdahale, bu nedenle, yeterince öngörülebilir ve dolayısıyla Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrası anlamında "yasayla öngörülmüştü".

(c) *Meşru amaçlar*

(i) "*Kargaşanın önlenmesi*" - Mahkeme, 10. maddenin 2. fıkrasının İngilizce ve Fransızca

metinlerinde yer alan "the prevention of disorder" ve "la défense de l'ordre" ifadelerinin en iyi, söz konusu ifadeleri en dar anlamlarıyla yorumlamak suretiyle bağdaştırılabileceğine kanaat getirmiştir; zira İngilizce metinde kullanılan sözcüklerin ancak dar bir anlamda anlaşılabilirliği görülmektedir. Dolayısıyla, Hükümetin *diğerleri yanı sıra* mükerrer 261. madde tarafından güvence altına alınan yasal menfaatlere ilişkin iddiaları en geniş yorumla ilgili olduğundan, söz konusu iddiaların konuyla çok az ilgisi bulunmaktaydı.

Ayrıca Hükümet, İsviçre makamlarının, başvuranın açıklamalarını cezalandırmak üzere hareket ederken, söz konusu açıklamaların kargaşaya yol açmış olduğu görüşünde olduğunu göstermemiştir. Bahsi geçen ve başvuranın konuşmacı olarak bulunduğu ve başvuranın mahkûm edilmesine yol açan olaylardan yaklaşık bir yıl önce gerçekleşen iki toplantıda gerçekte herhangi bir çatışma olduğuna dair hiçbir delil bulunmamaktaydı. En önemlisi, başvuran hakkında yürütülen ceza davasındaki kararlarında İsviçre mahkemeleri bu hususlardan hiçbirine değinmemiştir. Son olarak, başvuranın açıklamalarını yaptığı toplumsal olaylar esnasında İsviçre makamlarının söz konusu olayları toplumda rahatsızlıklara yol açabilecek nitelikteki olaylar olarak algıladığına ve buna dayanarak söz konusu olayları düzenlemeye teşebbüs ettiğine ya da bu tür açıklamaların ciddi gerilimler açığa çıkarma ve çatışmalara yol açma riski taşıyabileceğine dair hiçbir delil bulunmamaktaydı.

Sonuç olarak, başvuranın ifade özgürlüğü hakkına müdahale, "kargaşayı önleme" amacını gütmemiştir.

(ii) "*Başkalarının haklarının ... korunması*" - Mahkeme; başta Ermeni diasporasındakiler olmak üzere, söz konusu olaylarda mağdur olan ve sağ kalanların soyundan gelen pek çok kişinin kimliğini, topluluklarının soykırım kurbanı olduğu algısı etrafında oluşturmuş olduğunu göz önünde bulundurarak; başvuranın Ermenilerin soykırımına uğradığını inkâr eden ifadelerine müdahalenin, söz konusu kimliği ve dolayısıyla günümüz Ermenilerinin onurunu korumaya yönelik olduğunu kabul etmiştir. Aynı zamanda, başvuranın, olayların hukuki açıdan nitelendirilmesine itiraz ederek, kurbanları aşağılamış, haysiyetlerinden yoksun bırakmış veya insanlıklarını önemsizleştirmiş olduğunun söylenmesi güçtür. Ermeni soykırımı düşüncesinin "uluslararası bir yalan" olduğu şeklindeki iddiasını mağdurlara veya soylarından gelen kişilere yönelttiği de anlaşılmamaktaydı. Bununla birlikte Mahkeme, başvuranın konuşma yaptığı olaylardan birinde, başvuranın olaylara dâhil olan Ermenilerden "emperyalist güçlerin araçları" olarak bahsetmiş ve söz konusu Ermenileri "Türkleri ve Müslümanları katletmekle" itham ettiği gerçeğini göz ardı edemezdi. Haliyle söz konusu müdahale aynı zamanda bu kişilerin ve dolayısıyla soylarından gelen kişilerin haysiyetini korumaya yönelikti.

Başvuranın ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahalenin, bu nedenle, "başkalarının haklarının ... korunmasını" amaçladığı düşünülebilirdi.

(d) *Söz konusu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekliliği* - Mahkemenin, soykırımların veya diğer tarihi gerçeklerin reddedilmesinin suç sayılmasının ilke olarak gerekçelendirilip gerekçelendirilemeyeceğine karar vermesi gerekmemiştir. Mevcut davanın gerçekleriyle sınırlandırıldığı için, Ceza Kanunu'nun mükerrer 261. maddesinin 4. fıkrasının başvuranın davasında uygulanmasının, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrası anlamında "demokratik bir toplumda gerekli" olup olmadığını incelemekle yetinmiştir.

Cezai nitelikteki önlemler yoluyla, bahse konu "başkalarının haklarının" korunmasının gerekli olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bu, topluluklarının soykırıma uğradığı anlayışı etrafında inşa edilen kimliklerine saygı gösterilmesini isteme hakkı dâhil olmak üzere Ermenilerin kendi ve atalarının kimliklerine saygı gösterilmesini isteme haklarını ilgilendirmektedir. Mahkemenin, Sözleşme'nin 8. maddesinin "özel hayat" başlığı altında gerek etnik kimliğe gerekse ataların itibarına uygulanabilir olduğunu kabul ettiği içtihatları ışığında, Mahkeme bunların söz konusu madde kapsamında koruma altına alındığını kabul etmiştir.

Dolayısıyla Mahkeme, 10. madde kapsamında ifade özgürlüğü hakkı ile 8. madde kapsamında özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı olmak üzere Sözleşme'de yer alan iki hak arasında bir denge tutturma ihtiyacı ile karşı karşıya kalmıştır.

(i) *Başvuranın açıklamalarının niteliği* - Başvuranın açıklamaları, tarihi ve hukuki sorunlara değinmiştir; ancak söz konusu açıklamaların yapıldığı bağlam, yani başvuranın aynı düşünceye

sahip destekçilere hitap ettiği toplumsal olaylar, başvuranın bir tarih ya da hukuk bilgini olarak değil, bir politikacı olarak konuşmakta olduğunu göstermiştir. Başvuran, Mahkemenin Türkiye aleyhindeki pek çok davada, kamuyu ilgilendiren ve "yalnızca Türkiye'de değil aynı zamanda uluslararası alanda da ateşli bir tartışma" olarak tanımlanan bir tartışma konusuna ilişkin olduğunu kabul ettiği uzun süren bir tartışmaya dâhil olmuştur.

Buna ek olarak, Ermeni topluluğunun başvuranın konuştuğu konuya gösterdiği aşırı hassasiyetin tamamen farkında olmakla birlikte, Mahkeme, başvuranın açıklamalarının genel işneleyiciliğini göz önünde bulundurduğunda, söz konusu açıklamaları nefrete veya hoşgörüsüzlüğe teşvik biçiminde algılamamıştır. Türkler ile Ermenilerin yüzyıllar boyunca barış içerisinde yaşadığını belirten başvuran, söz konusu olayların mağdurlara yönelik küçümseme veya nefret dile getirmemiştir. Ermenilere yalancılar dememiş, haklarında kötü sözler kullanmamış veya basmakalıp yakıştırmalarda bulunmaya çalışmamıştır. Güçlü bir biçimde ifade bulan iddiaları, doğrudan "emperyalistlere" ve bunların Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye hakkındaki sözde gizli planlarına yönelikti.

Başvuranın durumu ve açıklamaların yapıldığı geniş bağlam nedeniyle, söz konusu açıklamaların yine de Ermenilere karşı nefret veya hoşgörüsüzlüğe bir tür teşvik olarak değerlendirilmesi mümkün müdür? Holokost ile ilgili açıklamalar konusunda önceki Komisyon ve Mahkeme önüne gelen davalarda, tarihi ve içeriksel gerekçelerden ötürü, devamlı olarak bu varsayımda bulunulmuştur. Bununla birlikte,

Mahkeme başvuranın yaklaşık 90 yıl önce Osmanlı İmparatorluğu topraklarında vuku bulmuş olaylar hakkında İsviçre'de konuştuğu bu davada aynı varsayımda bulunulmasının mümkün olmadığına kanaat getirmiştir. Söz konusu olaylara ilişkin açıklamaların benzer şekilde ırkçı ve demokrasi karşıtı gündeme katkıda bulunabileceğine ve bunu doğrudan üstü kapalı şekilde yapabileceğine hükmedilmesi mümkün olmadığı gibi, mevcut bağlam da otomatik olarak bu varsayımda bulunulmasını gerektirmemiştir ve mevcut davada durumun bu şekilde olduğuna dair yeterli delil bulunmamaktaydı.

İlâveten, Hükümetin ve bir kısım üçüncü tarafların başvuruları ifade özgürlüğü hakkını sorumsuz ve tehlikeli bir biçimde kullanmaya alışkın aşırı uç görüşlü bir kişi olarak gösterme çabalarının, başvuranın Türkiye aleyhinde açtığı iki davada Mahkemenin başvuranın söz konusu hakkı kullanmasına müdahalelerde bulunulması nedeniyle ihlaller olduğuna hükmetmiş olduğu gerçeği ile bağdaştırılması mümkün değildir.⁸

Başvuranın açıklamalarının bir grup olarak Ermenileri ilgilendiriyor olması gerçeğinin, bundan ırkçı bir gündem çıkarımında bulunulmasına dayanak teşkil etmesi mümkün değildi; zira "soykırım" teriminin uluslararası hukuktaki tanımını göz önünde bulundurulduğunda, tarihi bir olayın bu şekilde sınıflandırılmasının yerinde olup olmadığına ilişkin her tür açıklama, belli bir millet, etnik, ırksal veya dini grup hakkında olmak durumundaydı.

⁸ *Sosyalist Parti ve Diğerleri/Türkiye*, 21237/93, 25 Mayıs 1998 ve *Perinçek/Türkiye*, 46669/99, 21 Haziran 2005.

Mahkemenin nazarında, bir bütün olarak okunduğunda ve birincil ve daha geniş olarak ele alındığında başvuranın açıklamalarının, Ermenilere yönelik nefret, şiddet veya hoşgörüsüzlük çağrısı olarak anlaşılması mümkün değildi. Söz konusu açıklamaların nefret içerikli olduğu ve başvuran tarafından uzlaşmaz bir yaklaşım yansıttığı kabul edilmelidir; ancak dikkat çekmeyi amaçladıkları için, açıklamaların abartı unsuru içerdiğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

Başvuranın kamuyu ilgilendiren bir konudaki açıklamalarının, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında yüksek koruma hak ettiği ve İsviçre makamlarının bu açıklamalara müdahale etme konusunda yalnızca sınırlı takdir payına sahip olduğu anlaşılmıştır.

(ii) *Müdahalenin içeriği*

(α) *Coğrafi ve tarihi faktörler*

Mahkeme içtihatları, ilgili devletlerdeki tarihsel bağlam göz önünde bulundurulduğunda, Holokost'un inkâr edilmesinin, tarafsız bir tarihi araştırma gibi gösterilse dahi, değişmez bir biçimde demokrasi ve Yahudi karşıtı bir ideoloji anlamında geldiğini göstermiştir.

Buna karşın, İsviçre ve 1915 ve sonrası yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nda gerçekleşen olaylar arasında doğrudan bir bağlantı bulunduğu ileri sürülmemiştir. Bu tür tek bağlantı, İsviçre topraklarında bir Ermeni topluluğunun bulunması olabilirdi; ancak bu sağlıklı temeli olmayan bir bağlantıydı. Yabancı olduğu ve kendi ülkesine geri döneceği düşünülecek olursa, başvuranın ateşlediği tartışma, İsviçre siyasi hayatının dışındaydı. Dahası, başvuranın

açıklamalarını yaptığı sırada İsviçre'deki atmosferin gergin olduğuna ve ülkedeki Türkler ile Ermeniler arasında ciddi sürtüşmelere yol açabileceğine dair hiçbir delil bulunmamaktaydı.

Başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararının da, Ermeni azınlığının düşmanlığa ve ayrımcılığa uğradığı iddia edilen Türkiye'deki durumla desteklenmesi mümkün değildi. Ne İsviçre mahkemeleri ne de Hükümet, Türkiye'deki genel duruma atıfta bulunmuştur. Hükümetin, söz konusu müdahaleyi Sözleşme'nin 16. maddesine atıfta bulunmak suretiyle gerekçelendirme gayreti, Hükümetin esasen ülke içindeki siyasal durumla ilgilendiğini göstermekteydi.

Bilhassa elektronik iletişim araçlarının kullanımı ile birlikte günümüzde hiçbir mesajın sadece yerel olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı doğrudur. İsviçre'nin kitlesel vahşet olaylarında mağdur olan kişilerin haklarını, söz konusu olaylar her nerede gerçekleşmiş olursa olsun savunmaya çalışması aynı zamanda takdire şayan ve insan haklarının evrensel olarak korunması amacıyla uyumluydu. Bununla birlikte, "demokratik bir toplumda gerekli" ifadesinin özünde yer alan orantılılık kavramı daha geniş anlamda yetkililer tarafından alınan tedbirler ile bu tedbirler vasıtasıyla gerçekleştirmeyi istedikleri amaç arasında makul bir bağlantı olmasını gerektirmekteydi; diğer bir deyişle, söz konusu tedbirlerin, mantıken, istenen sonucu verebilmesi gerekmektedir. Türkiye'de Ermeni azınlığa yönelik herhangi bir düşmanlığın başvuranın İsviçre'deki açıklamalarının ürünü olduğunu veya İsviçre'de başvuran hakkında verilen mahkûmiyet kararının söz konusu azınlığın haklarını gerçek anlamda koruduğunu

ya da bu azınlığın kendisini daha güvende hissetmesini sağladığını söyleyebilmek güçtü. Ayrıca başvuranın açıklamalarının kendi içerisinde Türkiye'deki Ermenilere yönelik nefret uyandırdığına veya başvuranın başka vesilelerle Türkiye'deki Ermenilere karşı nefret uyandırmaya teşebbüs ettiğine dair hiçbir delil bulunmamaktaydı.

Son olarak, başvuranın açıklamalarının, Türkiye'deki bazı aşırı milliyetçi kesimlerin ülkedeki Ermenilere yönelik inkâr edilemez düşmanlığı üzerinde veya Ermeni diasporasının üçüncü en büyük topluluğuna ev sahipliği yapan Fransa gibi diğer uluslararası çevrelere doğrudan bir etkisi bulunduğuna dair hiçbir delil bulunmamaktaydı.

(β) Zaman faktörü

Başvuranın açıklamaları ile atıfta bulunduğu trajik olaylar arasında yaklaşık 90 yıl gibi önemli bir zaman geçmiştir ve başvuranın söz konusu açıklamalarda bulunduğu sırada bu olaylardan sağ kalan kesinlikle çok az sayıda insan bulunmaktaydı. Bu konu her ne kadar başta diasporadakiler olmak üzere pek çok Ermeni açısından canlılığını koruyan bir tartışma konusu idiyse de, zaman unsurunun göz ardı edilmesi mümkün değildir. Nispeten daha yakın zamana ait olaylar, bir süre için, bu olaylarla ilgili açıklamaları daha fazla düzenlenmesini gerektirmekle birlikte, bu tür düzenleme ihtiyacı, zaman içerisinde azalmak durumundadır.

(iii) Başvuranın açıklamalarının Ermeni topluluğunun üyelerinin haklarını ne derece etkilediği - Mahkeme, Ermeni topluluğunun 1915 ve sonrası yıllarda

yaşanan trajik olayların soykırım olarak kabul edilip edilmemesi gerektiği sorununa büyük önem atfettiğinin ve söz konusu topluluğun bu hususa ilişkin her tür açıklama karşısındaki aşırı hassasiyetinin farkındadır. Ancak, başvuranın mevcut davada söz konusu açıklamalarının, bu olaylarda mağdur olan ve hayatını kaybeden Ermenilerin haysiyetini ve bu kişilerin soyundan gelenlerin kimlik ve haysiyetini, İsviçre'de cezai tedbirler alınmasını gerektirecek derecede yaralayıcı olduğunu kabul etmesi mümkün değildir. Başvuranın açıklamalarının ucu, bu kişilere değil, başvuranın söz konusu vahşet olaylarının sorumlusu olarak kabul ettiği "emperyalistlere" yöneliktir. Bu durum, başvuranın atıfta bulunduğu olaylardan bu yana geçen zamanla birlikte, Mahkemeyi başvuranın açıklamalarının söz konusu açıklamalara atfedilmeye çalışılan ciddi derecede üzüntü verici etkide bulunduğunun kabul edilemeyeceği sonucuna götürmüştür.

Mahkeme, başvuranın - içerisinde 1915 ve sonrası yıllarda yaşanan olayların soykırım olarak sınıflandırılabilirliğini reddettiği, bununla birlikte katliamlar ve toplu sınırdışı işlemlerinin gerçekte vuku bulduğuna itirazda bulunmadığı - açıklamalarının, bir grup olarak Ermenilerin kimliği üzerinde ağır bir etkisinin olabileceğine de ikna olmamıştır. Kötü ifadelerle dahi, bir ülke açısından özel hassasiyet taşıyan ve söz konusu ülkenin ulusal kimliğine dokunan tarihi olayların önemini reddeden açıklamaların kendisinin muhatap aldığı kişileri ciddi bir biçimde etkilediği kabul edilemez. Mahkeme, bahse konu özel durum göz önünde bulundurulduğunda, travmatik tarihi olaylara ilişkin açıklamaların, örneğin özellikle düşmanca olması ve göz ardı

edilmesi mümkün olmayan bir biçimde yayılması halinde, bu tür olaylardan etkilenen grupların haysiyetine ciddi zarar gelmesiyle sonuçlanabileceği durumlar olabileceğini reddetmemiştir. Önceki Komisyon ve Mahkemenin, özel deliller olmaksızın bu tür durumların var olabileceğini kabul ettiği tek davalar, Holokost'un inkârına ilişkin davalardır. Bununla birlikte, daha önce belirtildiği üzere, bunun, söz konusu davaların geliştiği oldukça özel durumlardan kaynaklandığı kabul edilebilirdi.

Son olarak, başvuranın açıklamaları üç toplumsal olay esnasında yapılmıştır. Dolayısıyla etkileri ister istemez sınırlı kalmıştır.

(iv) *Yüksek Sözleşmeciler Tarafından mutabakat olup olmadığı* - Son birkaç yıl içerisinde Yüksek Sözleşmeciler Tarafından hukuk sistemlerinde bu alanda istikrarsız gelişmeler yaşanmıştır.

Bazı Yüksek Sözleşmeciler Tarafından, tarihi olayların inkâr edilmesini suç saymamıştır. Diğerleri ise, çeşitli yöntemler kullanmak suretiyle, yalnızca Holokost ve Nazi suçlarının inkârını suç saymıştır. Üçüncü bir grup, Nazi ve komünist suçlarını yasalastırmıştır. Dördüncü bir grup, her tür soykırımın inkârını suç saymıştır. Avrupa Birliği seviyesinde benimsenen kurallar geniş bir kapsama sahipti; ancak bununla birlikte soykırım reddinin suç sayılması gerekliliğini soykırımın reddedilmesinin somut olumsuz neticeler doğurabilecek olmasıyla ilişkilendirmekteydi.

Mahkeme, bu farklılığı kabul etmiştir. Bununla birlikte, İsviçre'nin, her tür soykırımın inkârını, bu tür inkârın şiddete veya nefrete kışkırtabilecek nitelikte olmasını şart koşmaksızın suç saymak

suretiyle, göreceli yelpazenin bir ucunda durmuş olduğu açıkça görülmekteydi. Bu koşullar altında ve mevcut davada geçerli takdir payının genişliği üzerinde önemli etkisi olan başka faktörlerin bulunduğu düşünüldüğünde, karşılaştırmalı hukuktaki durumun, Mahkemenin bu konuyla ilgili varacağı sonuç üzerinde büyük ağırlığı olamazdı.

(v) *Müdahalenin, İsviçre'nin uluslararası hukukta sahip olduğu yükümlülükler uyarınca gerekli olduğu düşünülebilir mi?* - Başvuranın açıklamalarının nefret veya ayrımcılığa teşvikin bir şekli olarak görülemeyeceğini tespit ettikten sonra, Mahkemenin yalnızca İsviçre'nin uluslararası hukukta sahip olduğu yükümlülükler gereğince soykırım reddinin bu şekliyle suç saymasının gerekip gerekmediğini karara bağlaması gerekmektedir.

Yürürlükte İsviçre hakkında, bu şekliyle soykırım reddinin açık ve kesin bir dille cezalandırmasını gerektiren hiçbir antlaşma bulunmamaktadır. Bunun, uluslararası teamül hukuku uyarınca da gerekmediği görülmektedir. Bu nedenle, İsviçre'nin uluslararası hukukta sahip olduğu yükümlülüklerin, başvuranın ifade özgürlüğü hakkına müdahaleyi haklı kılmak bir yana gerektirdiğinin söylenmesi mümkün değildir.

(vi) *İsviçre mahkemelerinin başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararını gereçelendirmek için kullandığı yöntemler* - Yerel mahkemelerce yürütülen incelemeden, başvuranın 1915 ve sonrası yıllarda gerçekleşen olaylara atfedilen hukuki nitelendirmeyle veya bu hususta İsviçre toplumundaki yaygın görüşlerle hemfikir olmaması nedeniyle cezalandırılmış olup olmadığı anlaşılmamaktadır. İkinci durumda,

başvuranın mahkûm edilmesinin, "demokratik bir toplumda" yetkililer veya nüfusun herhangi bir kesiminin görüşlerinden farklı düşünceler ifade etme olanağına ters düştüğü şeklinde kabul edilmesi gerekmektedir.

(vii) *Müdahalenin ağırlığı* - Söz konusu müdahale biçimi - yani hapis cezası ile dahi sonuçlanması muhtemel bir mahkûmiyet kararı -, başta hukuk yolları aracılığıyla olmak üzere, başka müdahale ve aksini ispat araçlarının var olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ciddi bir müeyyide idi. Aynı durum burada geçerliydi; önemli olan başvurana verilen cezanın ağırlığı değil, başvuran hakkında cezai hüküm verilmiş olmasıydı ki bu da ifade özgürlüğüne müdahalenin en ciddi biçimlerinden biridir.

(viii) *Başvuranın ifade özgürlüğü hakkının Ermenilerin özel hayatlarına saygı gösterilmesini isteme hakkı karşısında dengelenmesi* - İfade özgürlüğü hakkına yönelik ve bir cezai hüküm biçimini alan bir müdahale, kaçınılmaz surette, cezalandırılmak istenen belli davranışın hukuki açıdan ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Benzer durumda, müdahalenin, konusu belli bir kategoriye girdiği ya da genel hatlarıyla ifade edilmiş bir hukuk kuralının kapsamında yer aldığı için gerçekleştirilmiş olması yeterli değildir; bunun yerine asıl gerekli olan söz konusu müdahalenin davanın özel koşullarında gerekli olmasıydı. Bununla birlikte, İsviçre mahkemelerinin başvuranın davasında verdiği kararların gerekçeleri dikkatle incelendiğinde, İsviçre mahkemelerinin bu dengeye özel önem vermemiş olduğu görülmekteydi. Bu nedenle, dengelemeyi Mahkemenin yapması gerekmiştir.

Yukarıda incelenen tüm unsurlar - yani başvuranın açıklamalarının kamuoyunu ilgilendiren bir hususa ilişkin olması ve nefret veya hoşgörüsüzlüğe yönelik bir çağrı teşkil etmemesi, söz konusu açıklamaların yapıldığı durumun İsviçre'de yüksek gerilimler veya özel bir tarihi arka plan ile öne çıkmaması, açıklamaların Ermeni topluluğunun haysiyetini İsviçre'de cezai bir yanıt verilmesini gerektirecek derecede etkilediğinin düşünülmesinin mümkün olmaması, İsviçre'nin bu tür açıklamaları suç saymasını gerektirecek hiçbir uluslararası hukuk yükümlülüğünün bulunmaması, İsviçre mahkemelerinin başvuranın İsviçre'deki yerleşik görüşlerden farklı bir görüşü seslendirmesine sansür uygulamış olduğunun anlaşılması ve müdahalenin ciddi bir cezai hüküm biçimini almış olması - göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme, Ermeni topluluğunun mevcut davada söz konusu haklarını korumak amacıyla başvuranın mahkûm edilmesinin demokratik bir toplumda gerekli olmadığına karar vermiştir.

Sonuçlar. 10. madde ihlâli (yediye karşı on oyla), 17. madde uygulanabilir değil (dörde karşı on üç oyla)

Madde 41: ihlâl tespiti tek başına manevi tazminat teşkil etmiştir; maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

(17. madde ile ilgili olarak bk. *Leroy/Fransa*, 36109/03, 02 Ekim 2010, [112 sayılı Bilgi Notu](#); 16. madde ile ilgili olarak bk. *Piermont/Fransa*, [15773/89](#) ve [15774/89](#), 27 Nisan 1985)

Gösteri sırasında polis emirlerine uymamaktan bir muhabirin tutuklanması ve mahkûm edilmesi: *ihlâl yok*

Pentikäinen / Finlandiya - 11882/10

20.10.2015 tarihli karar [BD]

Olaylar – Başvuran, 2006 yılında muhabir ve fotoğrafçı olarak bir gösteri hakkında haber yapmaya gönderilmiştir. Gösteri şiddet içermeye başlayınca, polis göstericilerin yürüyüşüne engel olmaya ve olay yerinde barışçıl bir gösteri yapılmasına izin vermeye karar vermiştir. Daha sonra alanı kapatarak, göstericilere dağılmaları emrini vermiştir. Kendisinden defalarca alanı terk etmesi istenmesine karşın, başvuran göstericilerle birlikte kalmaya karar vermiştir. Kısa bir süre sonra birkaç gösterici ile birlikte yakalanmış ve 17 saati aşkın bir süre boyunca tutuklu kalmıştır. Daha sonra polis emirlerine itaatsizlikten suçlu bulunmuş; ancak kendisine hiçbir ceza verilmemiştir. Bu karar, temyizde onanmış ve başvuranın daha sonra Yargıtay'a bulunduğu itiraz reddedilmiştir.

Mahkemenin bir Dairesi, 04 Şubat 2014 tarihli bir kararda, ikiye karşı beş oyla 10. maddenin ihlâl edilmediğine karar vermiştir (bk. [171 sayılı Bilgi Notu](#)). Dava, 02 Haziran 2014 tarihinde başvuranın talebi üzerine Büyük Daire'ye gönderilmiştir.

Hukukî Değerlendirme – Madde 10: Başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin

gerekliğini değerlendirirken Mahkeme, iki çakışan menfaati tartmak durumunda kalmıştır: kamunun genel menfaati ilgilendiren bir konuda bilgi almadaki menfaati ve polisin şiddet içerikli bir gösteri esnasında kamu düzenini sağlamadaki menfaati. Bu bağlamda Mahkeme medyanın yetkililerin halka açık gösterileri yönetmesi ve kargaşayı önlemesi konusunda bilgi sağlamadaki "bekçi" rolüne vurgu yapmıştır. Muhabirleri bir gösteri alanından çıkarmaya yönelik her tür girişimin, bu sebeple sıkı bir denetime tabi olması gerekmektedir. Öte yandan, 10. maddenin muhabirlere sağladığı koruma, muhabirlerin sorumlu gazetecilik ilkeleriyle bağdaşır bir şekilde hareket etmesi koşuluna bağlıdır. Buna göre, ifade özgürlüklerini kullanan gazeteciler, salt söz konusu suçun gazetecilik faaliyetlerinin yerine getirilmesi esnasında işlenmiş olması gerekçesiyle cezai sorumluluktan muafiyet talep edemeyecekleri anlamına gelen "görev ve sorumluluklar" üstlenmektedir.

Başvuranın tutuklanması ile ilgili olarak, dava dosyası, polisin gösterinin dağıtılmasına yönelik emirlerinin olaylar hakkında makul bir değerlendirmeye dayandığı hususunda şüphe duyulması için hiçbir sebep ortaya koymamaktaydı. Ayrıca, olayların şiddet içermesi ihtimaline karşı alınan önleyici tedbirlerin haklı gerekçeleri olduğu görülmektedir. Söz konusu tedbirler, yalnızca kamu düzenin "soyut" korunmasına değil, aynı zamanda medya ve dolayısıyla başvuranın kendisi dâhil olmak üzere bireylerin gösteri alanında veya çevresinde güvenliğinin de korunmasına yöneliktir. Başvuranın davranışı ile ilgili olarak, Mahkeme ilk olarak başvuranın gösterideki fiziksel görünümünün, kendisi kimliğinin bir gazeteci

olarak tespit edilmesine olanak sağlayacak ayırt edici kıyafet veya diğer işaretler taşımadığı için, onu diğer protestocularından açık bir biçimde ayırmadığını kaydetmiştir. Dolayısıyla, tutuklanmadan önce gazeteci olarak kolaylıkla teşhis edilmesi olası değildi. Polisin kendisini gazeteci olarak kabul etmesini istiyorsa, ayırt edilebilir kıyafetler giymek ve basın kartını her daim görünür kılmak suretiyle ya da başka uygun herhangi bir araçla kendisini gazeteci olarak tanımlamak için yeterince açık gayret sergilemesi gerekirdi. Polis eylemleri hakkında haber yapan bir muhabir olarak, polis emirlerine itaatsizliğin yasal sonuçlarından haberdar olması gerekirdi ve dolayısıyla itaat etmeyerek yakalanma riskini almıştı. Ayrıca dava dosyasında, güvenlik çemberine alınan alanı terk etme emrine uymuş olması halinde, meslekî görevini yerine getirmeye devam edemeyeceğini gösteren hiçbir şey bulunmamaktaydı.

Başvuranın tutuklanmasına gelince, her ne kadar polis karakolunda on yedi buçuk saat süreyle tutulmuşsa da, gazeteci statüsü nedeniyle sorgulaması yapılan ve serbest bırakılan ilk kişilerden biriydi. İlâveten, tutuklanmasının ardından kamera ekipman ve hafıza kartlarına ne şekilde muamele edildiği her ne kadar net değilse de, herhangi bir aşamada ekipmanına el konulmadığı anlaşılmaktaydı ve başvuranın, çekmiş olduğu fotoğrafların tamamını, söz konusu fotoğrafların kullanımına yönelik herhangi bir kısıtlama olmaksızın muhafaza etmesine izin verilmişti.

Mahkûmiyet kararı ile ilgili olarak, başvuran sonuçta polise itaatsizlikten suçlu bulunmuştur; ancak kendisine herhangi bir ceza verilmemiştir.

Şayet basın özgürlüğüne herhangi bir müdahale olmuşsa, gösteri hakkında yeterince bilgi vermek için sahip olduğu fırsatlar göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu müdahale sınırlı kalmıştır. Mahkeme, mahkûmiyet kararıyla cezalandırılan davranışın, başvuranın muhabir olarak faaliyeti değil, polis tarafından isyan olarak değerlendirilen bir gösterinin en sonunda başvuranın polis emrine uymayı reddetmesi olduğunu vurgulamıştır.

Bu bağlamda, başvuranın muhabir olması, gösteri alanında diğerlerine kıyasla kendisine ayrıcalıklı veya farklı bir muamele görme hakkı vermemekteydi. Nitekim Avrupa Konseyi Üye Devletlerinin çoğunluğunun mevzuatı, gösteri alanını terk etmeleri yönündeki polis emirlerine uymadıklarında gazetecilere herhangi bir özel statü tanımamaktaydı. Ayrıca, sorumlu gazetecilik kavramı, kamu hukukunda yer alan ceza kanunlarına uyma genel görevi ile bilgi edinme ve yayma meslekî yükümlülüğü arasında seçim yapmak durumunda kaldıklarında ve ikinci seçeneği tercih ettiklerinde, gazetecilerin, cezai niteliktekiler de dâhil olmak üzere, yasal müeyyidelere tabi tutulma riskini aldıklarının farkında olmalarını gerektirmekteydi. Sonuç olarak, davranışının “mazur görülebilir” olduğuna kanaat getirildiği gerekçesiyle başvurana hiçbir ceza verilmemiştir; zira bir muhabir olarak, bir yanda polisin diğer yanda ise işverenin kendisine dayattığı yükümlülüklerden doğan çelişkili beklentilerle karşı karşıya kalmıştır. Dolayısıyla, başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararı sadece, başvuranın işlediği suçun resmî bir tespiti anlamına gelmiştir ve bu şekilde, söz konusu kararın gösterilere katılan kişiler üzerinde hiç olmasa da ancak belli belirsiz

bir “soğutucu etkisi” olabilirdi. Başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararının, bu sebeple, güdülen meşru amaçlarla orantılı olduğu şeklinde değerlendirilmesi mümkündür.

Sonuç: ihlâl yok (dörde karşı on üç oyla).

(Bk. ayrıca *Stoll / İsviçre* [BD], 69698/01, 10 Aralık 2007, [103 sayılı Bilgi Notu](#); *Animal Defenders International / Birleşik Krallık* [BD], 48876/08, 22 Nisan 2013, [162 sayılı Bilgi Notu](#) ve *Morice / Fransa* [BD], 29369/10, 23 Nisan 2015, [184 sayılı Bilgi Notu](#))

Başvuranın, hakkında kovuşturma yapılması ve mahkûmiyet kararı verilmesine yol açan delillerde sorumluluk kabul etmemesi: *ihlâl*

Müdür Duman / Türkiye - 15450/03

06.10.2015 tarihli karar [II. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, bir siyasi partinin il teşkilât başkanıydı. 2000 yılında halka açık bir gösteri sonrasında polis, teşkilât binasında bir arama gerçekleştirmiş ve PKK (Kürdistan İşçi Partisi) ve lideri Öcalan ile ilgili çeşitli eşyalar bulmuştur. Sonuç olarak, başvuran hakkında kovuşturma yapılmış ve başvuran daha sonra kanunla yasaklanan eylemleri övme ve bu eylemlere göz yummaktan altı ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

Hukukî Değerlendirme – Madde 10: Mahkeme öncelikle, başvuranın yerel yargılamalarda

bürosunda bulunan unsurlardan haberi olduğunu inkâr etmesi ve söz konusu unsurlardan kendisini uzaklaştırması nedeniyle, başvuranın ifade özgürlüğü hakkına bir müdahale olup olmadığı konusunda karar vermek durumunda kalmıştır. Mahkeme, başvuranın mahkûm edilmesine yol açan suçun, tartışmasız, ifade özgürlüğünün kapsamına giren faaliyetlere yönelik olduğunu ve başvuranın, söz konusu unsurlardan haberi olduğunu inkâr etmesine rağmen, bu tür faaliyetlerde bulunmaktan ötürü cezalandırılmış olduğunu tespit etmiştir. Bu tür durumlarda, başvuranın mahkûmiyeti, kendisinin ifade özgürlüğü hakkına bir müdahale teşkil etmekteydi. Aksi yönde karar verilmesi, başvurandan itham edildiği eylemleri kabul etmesini istemek, dolayısıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin elzem bir yönü olan kişinin kendini suçlamamak hakkına aykırı davranılması anlamına gelirdi. Ayrıca, başvuranın söz konusu eylemlere karıştığını inkâr etmesi sebebiyle, bir mahkûmiyet kararının müdahale teşkil ettiğinin kabul edilmemesi, başvuranı kendisini Sözleşme'nin korumasından mahrum bırakacak kısır bir döngüye hapsedirdi.

Müdahalenin gerekliliği ile ilgili olarak, yerel mahkemelerce başvuran yalnızca, yasadışı bir örgüt ve liderine destek ve onay verildiğini gösteren bir eylem olarak yorumlanan parti bürosunda yasadışı belgeler bulundurmaktan ötürü kovuşturulmuş ve mahkûm edilmiştir. Bununla birlikte, ne yerel mahkeme kararları ne de Hükümet görüşleri, söz konusu belgelerin şiddet, silâhlı direniş veya bir isyanı savunduğunu göstermekteydi. Bu nedenle, başvuranın davranışının, Öcalan ve PKK tarafından işlenen yasadışı eylemlere destek ve onay verdiği

şeklinde yorumlanması mümkün değildi. İlâveten, yerel mahkemelerin muhakemesi, yerel mahkemelerin söz konusu müdahalenin orantılı olup olmadığını ve ifade özgürlüğünün dikkate alınması suretiyle haklar arasında denge tutturulup tutturulmadığını incelemiş olduğunu göstermemiştir. Dolayısıyla, başvuranın mahkûm edilmesi ve başvurana ceza verilmesi için yerel mahkemeler tarafından sunulan gerekçelerin, başvuranın ifade özgürlüğü hakkına müdahale edilmesini haklı çıkaracak kadar ilgili ve yeterli olduğunun değerlendirilmesi mümkün değildir. Son olarak Mahkeme, başvurana verilen cezanın ağırlığına dikkat etmiştir. Bu şartlar altında, başvuranın mahkûmiyeti, güdülen amaçlarla orantısızdır ve dolayısıyla “demokratik bir toplumda gerekli” değildir.

Sonuç: ihlâl (oybirliğiyle).

Madde 41: manevi tazminat olarak 12.500 EUR; maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

(Bk. ayrıca *Feridun Yaşar ve Diğerleri / Türkiye*, 42713/98, 23 Eylül 2004; *Bahçeci ve Turan / Türkiye*, 33340/03, 16 Haziran 2009 ve *Bülent Kaya / Türkiye*, 52056/08, 22 Ekim 2013)

Profesörün üniversite yönetim kurulunun seçim usulünü eleştirmesinden doğan hukukî sorumluluğu: *ihlâl*

Kharlamov / Rusya - 27447/07

08.10.2015 tarihli karar [I. Bölüm]

Olaylar – Üniversitede fizik profesörü olan başvuran hakkında, üniversite çapında gerçekleştirilen bir konferans esnasında üniversite senatosunun seçimi ile ilgili olarak, seçilen akademik senatonun seçim sürecindeki eksiklikler sebebiyle meşru bir kurul olarak kabul edilemeyeceği yönündeki görüşünü ifade etmesinin ardından, hakaret davası açılmıştır. Yerel mahkemeler, mevcut delillere dayanarak, senato seçimlerinin yürürlükteki yönetmeliklere tümüyle uygun şekilde yürütüldüğü gerekçesiyle, başvuranın hakareten sorumlu olduğunu tespit etmiştir.

Hukukî Değerlendirme – Madde 10: Başvuran, görüşlerini üniversite personelinin tamamına açık bir akademik toplantı sırasında dile getirmiştir. Mesleki bir sorunu, yani akademik senato seçiminin şeffaf olmaması hususunu gün ışığına çıkaran konuşması sebebiyle başvuranın sorumlu olduğuna karar verilmiştir. Bu nedenle, başvuruya konu müdahalenin, mesleki ortam bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Üniversitenin yürütme kurulunun mahiyetinin ve seçime katılacak adayların belirlenmesine ilişkin usulün, üniversite personeli açısından kilit bir önemi bulunmakta ve bu konular etrafında devam eden tartışmalar, akademik hayatın ve öz yönetimin ayrılmaz bir parçasını teşkil etmekteydi. Tartışma halka açık bir ortamda gerçekleşmiş olup başvuranın ortaya attığı konu, başvuranın meslektaşlarının dikkatine sunmakta haklı olduğu, genel menfaati ilgilendiren bir

meseledir. Yerel mahkemelerin, üniversitenin itibarını ve başvuranın akademik hayatın düzenlenmesi konusunda genel menfaati ilgilendiren bilgileri yayma hakkını koruma gerekliliği arasında dengeleyici bir yargılama yapmış olduğuna dair hiçbir delil bulunmamaktaydı.

Yerel mahkemeler ayrıca bir kurumun “onurunun”, insanoglunun onuruyla aynı kefeye konulamayacağını da dikkate almamıştır. Mahkemenin nazarında üniversitenin yetkisi, salt kurumu ilgilendirmekte olup “başkalarının şöhret ve haklarının korunması” ile kaçınılmaz olarak aynı güce sahip değildir.

İlâveten, yerel mahkemeler, başvuranın açıklamasının olgulara dayalı bir itham olduğuna ve başvuranın kendisine düşen ispat yükümlülüğünü yerine getirmediğine kanaat getirmiştir. Bununla birlikte, başvuranın konuşmasının ardında yatan itici güç, başvuranın akademik senatonun seçilme şekli konusunda duyduğu şiddetli hoşnutsuzluktu. Başvuran, üniversite personeline yönelik ve kamuyu ilgilendiren bir konuda şahsi görüşünü dile getirmiş ve öğretim üyesi meslektaşlarının kendi iddiasını destekleyen beyanlarına dayanarak, tartışma konusu değer yargısının yeterli olgusal gerekçesi bulunduğunu göstermeyi başarmıştır. Saldırgan veya ölçsüz bir dil kullanmamış ve genel kabul gören abartı seviyesini aşmamıştır.

Yerel mahkemeler bu nedenle, kamuyu ilgilendiren bir tartışma konusunda kendilerine tanınan dar takdir payını aşarak demokratik bir toplumda gerekli olmayan bir müdahale yapmışlardır.

Sonuç: ihlâl (oy birliğiyle).

Madde 41: Manevi tazminat olarak 7.500 EUR.

MADDE 11

Barışçıl toplantı özgürlüğü _____

Ana yollarda trafiği iki gün süreyle engelleyen çiftçilere yönelik cezai yaptırımlar: *ihlâl yok*

Kudreničius ve Diğerleri / Litvanya - 37553/05

15.10.2015 tarihli karar [BD]

Olaylar – Başvuran çiftçiler, Hükümetin dikkatini tarım sektörünün sorunlarına yönelik herhangi bir eylemde bulunmadığı iddialarına çekmek amacıyla barışçıl bir protesto düzenleme için izin almışlardır. Gösteriler, başlangıçta alınan izinlere uygun şekilde barışçıl bir biçimde gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, Hükümetle müzakerelerde ilerleme kaydedilmemiştir. Başvuranlar, Hükümete baskıda bulunmak amacıyla, izinleri aşmış ve başlıca anayolları iki gün süreyle bloke etmek suretiyle, ciddi aksaklığa yol açmışlardır. Bloka, başvuranların talepleri karşılandığında sonlanmıştır. Daha sonra, başvuranlar “ayaklanma” nedeniyle mahkûm edilmiş, kendilerine 60 gün hapis cezası verilmiş, söz konusu ceza bir yıl süreyle ertelenmiştir. Ayrıca, başvuranların ikametgâhlarını yetkililerin

ön izni olmadan yedi günden daha fazla bir süre için terk etmesi yasaklanmıştır.

Mahkemenin bir Dairesi, 26 Kasım 2013 tarihli bir kararında, üçe karşı dört oyla, Sözleşme’nin 11. maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir (Bk. 168 sayılı Bilgi Notu) Dava, Hükümetin talebi üzerine 14 Nisan 2014 tarihinde Büyük Daire’ye gönderilmiştir.

Hukuki Değerlendirme – Madde 11

(a) *Uygulanabilirlik* – Başvuranlar hakkındaki mahkûmiyet kararı, herhangi bir şiddete karışma veya şiddete tahrik durumuna değil, yolların bloke edilmesi neticesinde kamu düzeninin ihlâlüne dayanmaktaydı. Trafik aksamı, kamuya açık bir yerde düzenlenen bir toplantının yan etkisinden ziyade, çiftçilerin kasıtlı bir eyleminin neticesiydi. Bununla birlikte, başka kişilerce yürütülen faaliyetleri ciddi anlamda aksatmak amacıyla trafiği ve yaşamın olağan akışını kasten engelleyen fiziksel davranışlar, Sözleşme’nin 11. maddesi tarafından korunan toplantı özgürlüğü kapsamında yer almamaktaydı. Bu tür endişelerin, söz konusu hükmün ikinci paragrafı uyarınca gerçekleştirilecek herhangi bir “gereklilik” değerlendirmesi üzerinde etkileri olabilirdi. Aynı zamanda, başvuranların davranışı, başvuranların söz konusu gösteriye katılımlarını barışçıl toplantı özgürlüğünün koruma kapsamından çıkaracak nitelikte ve derecede değildi. Başvuranların, demokratik bir toplumun temellerini zayıflattığına dair hiçbir gösterge bulunmamaktaydı. Bu nedenle, 11. madde uygulanabilirdi.

(b) *Esas* – Başvuranlar hakkındaki mahkûmiyet kararı, başvuranların barışçıl toplantı

özgürlüklerine yönelik bir müdahale teşkil etmiştir. Söz konusu müdahalenin, iç hukukta yasal bir dayanağı bulunmaktaydı. Yerel mahkemeler, Ceza Kanunu'nun ilgili hükmünü ne keyfi ne de öngörülemez bir biçimde yorumlamıştır. Barışçıl toplantı yapılmasına yönelik izinler, toplantıyı düzenleyenlerin olası sorumluluğu hakkında bir uyarı içermekteydi. Üstelik polislerin yollardaki blokajların kaldırılması yönünde verdiği hukuka uygun ve açık emirlerine uyulmamasının başvuranların sorumluluğunu doğuracağı başvuranlara açıklanmalıydı. Dolayısıyla, ihtilaf konusu müdahale “yasayla öngörülmüştü” ve “kargaşanın önlenmesi” ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” meşru amaçlarını gütmekteydi.

Gösterilerin, izin verilen alanlardan, anayollara taşınması, izinler içerisinde belirlenen şartları açık bir biçimde ihlâl etmiştir. Bu eylem, yetkililere herhangi bir ön bildirimde bulunulmaksızın ve yetkililerden söz konusu izinlerin şartlarını değiştirmeleri talep edilmeksizin gerçekleştirilmiştir. Başvuranların, bu şartlardan bihaber olmaları mümkün değildir. Ayrıca, güncel bir olaya derhâl cevap verilmesi şeklinde bir gereklilik, eylemlerini haklı çıkarmamaktadır. Mahkemenin, yerel mahkemelerin, çiftçilerin, menfaatlerini korumak için, şikâyetleri idare mahkemelerine taşıma olanakları gibi, alternatif ve hukuka uygun araçlara sahip olduğu yönündeki değerlendirmesini sorgulaması için hiçbir sebep bulunmamaktaydı.

Yolların kasten bloke edilmesi suretiyle çiftçilerin taleplerini kabul etmesi için Hükümete baskı yapılmasının amaçlanmasına gelince, olayın bu

yönü, somut davayı, Mahkemenin gösterilerin trafiğinin aksatılması da dâhil olmak üzere, günlük hayatı belli bir derece aksatabileceğine kanaat getirdiği davalardan ayırmaktadır. Göstericilerin başkalarının yürütülen bir faaliyetin gerçekleştirilmesini engellemeye veya değişikliğe uğratmaya çalıştığı davalarda, Mahkeme, ceza uygulanmasının, başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma meşru amacıyla orantılı bir tepki olduğu sonucuna varmıştır. Aynı sonuca mevcut davada *evleviyetle* ulaşılması gerekmektedir; zira göstericilerin eylemleri, doğrudan başvuranların onaylamadığı bir eylem yerine, protestolarının konusuyla doğrudan bağlantılı olmayan bir başka faaliyeti fiziksel olarak engellemeyi amaçlamaktaydı.

Mahkemenin içtihatlarından anlaşılacağı üzere, göstericilerin günlük yaşamı ve başkalarının hukuka uygun şekilde gerçekleştirdiği faaliyetleri kasıtlı olarak ciddi bir biçimde ve kamuya açık bir yerde barışçıl toplantı yapma özgürlüğünün normal kullanımının yol açacağından daha kayda değer ölçüde aksatmasının, “menfur bir eylem” olarak kabul edilmesi ve dolayısıyla cezai nitelikte de olsa müeyyideler uygulanmasını haklı kılması mümkündür. Başvuranlar her ne kadar şiddet içerikli hareketlerde bulunmamış veya başkalarını bu tür hareketlerde bulunmaya tahrik etmemişse de; polis emirlerinin ve yolları kullanan kişilerin ihtiyaç ve haklarının açık bir biçimde göz ardı edilmesi suretiyle, üç büyük ana yolun neredeyse tümüyle kapatılması, “menfur” olarak tanımlanabilecek bir davranış teşkil etmiştir. Bu tür durumlarda tanınması gereken takdir payı göz önünde bulundurulduğunda, davalı Devlete, kamu düzeninin korunmasında yatan menfaatlerin, çiftçilerin Hükümetle

müzakerelerinde bir ilerleme kaydetmesini sağlama amacıyla başvuranların bir araç olarak yolları bloke etmeye başvurularındaki menfaatlerine ağır bastığını değerlendirme hakkı tanınmış olduğu açıktır.

Yetkililerin tutumuna gelindiğinde, polis başvuranlara yol blokajlarını kaldırmalarını emretmek ve onları olası sorumlulukları konusunda uyarmakla yetinmiştir. Başvuranlar polisin hukuka uygun emirlerine uymayı reddettiğinde dahi, polis toplantıları dağıtmayı tercih etmemiştir. Çiftçiler ile kamyon sürücülerini arasındaki gerginlikler yükseldiğinde, polis anlaşmazlığa taraf olanları, ciddi çatışmalardan kaçınılması amacıyla sakinleşmeye davet etmiştir. Yetkililer bu sebeple, başvuranların davranışının yol açtığı ciddi aksaklığa rağmen, yüksek derecede hoşgörü göstermiştir. Dahası polis, toplantının barışçıl bir biçimde geçmesini temin etmek ve tüm vatandaşların güvenliğini sağlamak amacıyla göstericilerin menfaatleri ile anayolu kullanan kişilerin menfaatleri arasında denge sağlamaya çabalamış, böylece sorumlu oldukları düşünülebilecek her türlü pozitif yükümlülüğü yerine getirmiştir..

Başvuranlara uygulanan yaptırımlara gelindiğinde, 60 günlük hafif bir hapis cezası verilmiş ve söz konusu cezanın infazı bir yıl süreyle ertelenmiştir. Başvuranlar para cezası ödemeye mahkûm edilmemişler ve haklarında verilen mahkûmiyet kararının tek gerçek sonucu, ikametgâhlarından yedi günden daha uzun bir süre ayrılmayı istemeleri halinde, izin alma yükümlülükleri olmuştur. Bu yükümlülük bir yıl sürmüştür. Başvuranların kamu düzeninde sebep

olduğu ciddi aksaklıkla karşılaştırıldığında, bu tür bir güçlük orantısız görülmemektedir.

Son olarak, kamuya ait bir anayolda trafiğin engellenmesinin, ister cezai isterse idari bir suç olarak olsun, hukuki nitelendirmesi konusunda üye Devletler arasında tek tip bir yaklaşım bulunmadığı için, yerel mahkemeler, başvuranları davranışları sebebiyle cezai açıdan sorumlu bularak, sahip oldukları geniş takdir payının sınırlarını aşmamıştır.

Diğer bireylerin daha hafif bir muamele görmüş olabileceği gerçeği, başvuranlara uygulanan yaptırımların mutlak surette orantısız olduğu anlamına gelmemektedir.

Sonuç olarak, yerel makamlar, bir yanda “kargaşanın önlenmesi” ve “başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” meşru amaçları ile öte yanda toplantı özgürlüğünün gerekleri arasına adil bir denge tutturmuş ve kararlarını olaylara ve ilgili ve yeterli gerekçelere ilişkin kabul edilebilir bir değerlendirmeye dayandırmışlardır.

Yetkililerce benimsenen önlemlerin [Avrupa Birliği Adalet Divanının](#) ⁹ (ABAD) içtihatları ışığında haklı sebepleri bulunup bulunmadığına karar vermek için, Mahkemenin taraflarca ileri sürülen iddiaları ele alması gerekmemektedir. ABAD’ın rolü, AB üye Devletlerinin, malların serbest dolaşımını temin etme yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini tespit etmek iken; Mahkemenin görevi, somut davada

⁹ *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte ve Planzige / Avusturya* (C-112/00, 12 Haziran 2003 tarihli karar) ve *Commission/ Fransa* (C-265/95, 9 Aralık 1997 tarihli karar).

başvuranların toplantı özgürlüğü hakkına yönelik bir ihlâl olup olmadığını tespit etmektir.

Sonuç: ihlâlsizlik (oy birliğiyle).

(Bk. *Bukta ve Diğerleri / Macaristan*, 25691/04, 17 Temmuz 2007, [99 sayılı Bilgi Notu](#); *Lucas / Birleşik Krallık* (k.k.), [39013/02](#), 18 Mart 2003; *Barraco / Fransa*, 31684/05, 05 Mart 2009, [117 sayılı Bilgi Notu](#))

Polisin izinsiz bir gösteriye katılımın durdurulması emrine itaatsizlikten verilen beş gün tutukluluk kararı: *ihlâl*

Gafgaz Mammadov / Azerbaycan - 60259/11

15.10.2015 tarihli karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, bir muhalefet grubunu desteklemek amacıyla katıldığı barışçıl bir gösterinin dağıtılmasına yönelik bir polis operasyonu esnasında tutuklanmıştır. Gösteri, gösteri düzenlenmesine izin verilmeyen şehir merkezinde devam etmiştir. Daha sonra, İdari Suçlar Kanunu uyarınca başvuran hakkında kovuşturma yapılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu Kanun'un 298. maddesi gereğince toplantı yapılmasını düzenleyen kuralları ihlâl etmekten (ki bunun için para cezası veya kınama öngörülmüştür) ziyade, 310. maddenin 1. fıkrası uyarınca, gözaltına alınmasını gerektiren bir suç olarak, polisin hukuka uygun bir emrine itaatsizlikten beş gün süreyle idari tutukluluğa mahkûm edilmiştir.

Hukuki Değerlendirme – Madde 11: Gerek gösterinin dağıtılması gerekse başvuranın tutuklanması ve suçlu bulunması, başvuranın barışçıl toplantı özgürlüğü hakkına müdahale etmiştir.

Söz konusu müdahalenin hukuka uygunluğuna gelince, halk toplantılarını düzenleyen Azerbaycan mevzuatının öngörülebilirliği ve açıklığı ve de bu tür toplantıların suistimal edici bir şekilde yasaklanması veya dağıtılması riski konusunda Mahkemenin ciddi kaygıları bulunmaktadır. Uluslararası kuruluşlarca hazırlanan bir dizi raporda, Anayasa ile öngörülen ön bildirim sisteminin yerini uygulamada Toplantı Özgürlüğü Hakkında Kanun içerisinde yer alan yetkiler uyarınca bir izin sisteminin almış olduğu vurgulanmıştır. Mahkemenin ayrıca başvuranın tutuklanması ve suçlu bulunması için yetkililerce öne sürülen resmî gerekçenin güvenilirliği konusunda da şüpheleri de bulunmaktaydı; başvuran bir polis memurunun hukuka uygun emrine itaat etmemekten yakalanmış ve suçlu bulunmuştur; Oysa gerçekte hakkındaki yargılamaların kilit dayanağı, gösteri için izin olmamasıdır.

Bununla birlikte, Mahkeme, ortaya müdahalenin gerekliliği ile ilgili olarak daha belirgin bir sorun ortaya çıktığı için, 11. madde kapsamında yürüttüğü incelemesini müdahalenin hukuka uygunluğu ile sınırlamamıştır.

Bu bağlamda, Mahkeme, planlanan gösterinin bildirimini kendilerine ulaştıktan sonra yetkililerin “izin” vermeme nedenini ve karmaşanın en aza indirilmesi ve güvenliğin sağlanması için tedbirler almaktansa toplantıyı dağıtmaya karar verdiklerini açıklamamış olduğunu kaydetmiştir.

Yerel mahkemeler, izin olmamasının göstericilerin dağıtılmasını haklı kılıp kılmadığını incelemeye çalışmamıştır. Anayasa izin değil, yalnızca bildirim gerektirdiği için; Mahkeme, yetkililerin dolayısıyla toplantının dağıtılmasının gerekli olup olmadığının değerlendirilmesinde bilhassa önemi bulunan koşulları dikkate almamış olduğuna kanaat getirmiştir.

Başvuranın yakalanması ve suçlu bulunmasıyla ilgili olarak, başvuranın suçlu bulunmasının altında yatan gerekçenin başvuranın izinsiz bir barışçıl gösteriye katılımı (söz konusu zamanda gözaltı gerektirmeyen bir davranış) olmasına karşın, başvuran “izinsiz bir gösteriye katılımı durdurmadığı” ithamıyla beş günlük idari tutukluluğa mahkûm edilmiştir. Başvuranın yakalanması ve suçlu bulunması için keyfi bir gerekçe olarak idari bir suça başvurulması, bu sebeple, aksi durumda geçerli olmayan bir ceza verilmesini mümkün kılmıştır. İlâveten, yetkililer, gösteriye katılma anlamında başvuranın Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamında sahip olduğu hak ile bu durumun kamusal veya kişisel diğer menfaatlere verebileceği her tür zarar arasında denge sağlanması hususunda hiçbir çaba sarf etmemiştir.

Özet olarak, yetkililer, başvuranın toplantı özgürlüğü hakkı konusunda gerekli hoşgörü ve iyi niyet ile hareket etmemiş, söz konusu müdahaleyi haklı kılacak yeterli ve ilgili gerekçeler ileri sürmemiş ve söz konusu koşullar içerisinde orantısız bir yaptırımda bulunmuşlardır.

Sonuç: ihlâl (oybirliğiyle).

Mahkeme ayrıca oy birliğiyle, Sözleşme'nin 5. maddesi ve 6. maddesinin 1. ve 3. fıkralarının ihlâl edildiğine hükmetmiştir.

Madde 41: Manevi tazminat olarak 15.600 EUR.

MADDE 13

Etkili başvuru

Başvurunun yapıldığı zamanda, uzun yargılama davalarına ilişkin olarak yeterince tesis edilmeyen başvuru yolunun etkililiği: *ihlâl*

Valada Matos das Neves/Portekiz – 73798/13

29.10.2015 tarihli karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, 2003 yılının Haziran ayında, iş sözleşmesinin sonlandırılmasının ardından işe iade talebiyle, belediye başkanı ve diğer yetkililer aleyhinde idare mahkemesi önünde dava açmıştır. Dava, İdare ve Vergi mahkemesine gönderilmiştir. Başvuran, 2006 ve 2008 yılları arasında, yargılamaların gidişatı konusunda birkaç kez bilgi almaya çalışmıştır. 2012 yılının Temmuz ayında, davasının incelenmesine ilişkin gecikme ile ilgili olarak mahkemeye şikâyetle bulunmuştur. Mahkeme, 2013 yılının Mart ayında başvuran lehine karar vermiştir. Belediye başkanı, karara itiraz etmiştir. Başvuran, belediye başkanının süre sınırı içerisinde başvuruda bulunmadığı gerekçesiyle itiraz başvurusunun dikkate alınmaması talebinde bulunmuştur. Mahkeme, 2013 yılının Mayıs ayında davayı sonlandırmıştır.

Hukuki Değerlendirme — 13. madde: Başvuranın, idare mahkemesi nezdindeki hukuk yargılamalarının uzunluğuna ilişkin şikâyeti, yargılamaların dokuz yıldan fazla sürdüğü göz

önünde bulundurulduğunda, ele alınması gereken bir meseleyi teşkil etmiştir. Dolayısıyla, başvuran açısından bu bağlamda etkili başvuru hakkı doğmuştur.

(a) *Sözleşme dışı sorumluluk davasının genel ilkelerle uyumluluğu* – Mahkeme, *Martins Castro and Alves Correia de Castro/Portekiz* kararı kapsamındaki görüşlerini ve kanaatlerini de göz önünde bulundurarak, yerel mahkemelerin, 31 Aralık 2007 tarih ve 67/2007 sayılı Kanun’un 12. maddesi uyarınca sözleşme dışı sorumluluk davalarının değerlendirilmesi bağlamındaki uygulamasının son yıllarda önemli ölçüde değiştiği kanaatine varmıştır. Söz konusu değişiklik, Yüksek İdare Mahkemesinin 27 Kasım 2013 tarihli kararının ardından, yerel mahkemelerin içtihatları kapsamında da pekiştirilmiş ve bu bağlamda, başvuranların, Sözleşme’nin 35 § 1 maddesinin amaçları dâhilinde, bir hukuk yolunu kullanabilmeleri veya zorunlu olarak kullanmaları hususunda, belirli bir ölçüde yasal kesinlik gerektirmiştir. Bu nedenle Mahkeme, 27 Kasım 2013 tarihi itibarıyla, yukarıda bahsi geçen Kanun’un 12. maddesi kapsamındaki sözleşme dışı sorumluluk davasının, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi anlamında “makul sürede” yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında etkili bir başvuru yolu teşkil ettiği sonucuna varmıştır. Bununla birlikte, ikincil bir değerlendirme olarak Mahkeme, sözleşme dışı sorumluluk davalarını içeren yargılamaların uzunluğunun, mevcut davada olduğu gibi, kaydedilen ilerleme ve başvuru yolunun etkililiği arasında bir uzlaşma sağlamadığı hususunu güvence altına almak için, davalı Devletin özenli davranması ve uygun olduğu takdirde, makul süre koşulunun ihlalinin saptandığı ve davacılara

tazminat ödenmesine hükmeden kararlara itiraz etmemesi gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur.

(a) *Mevcut davada söz konusu başvuru yolundan yararlanma gerekliliği* – Mahkeme, Yüksek İdare Mahkemesinin 27 Kasım 2013 tarihli kararının, verildiği tarihten altı ay sonra - yani 27 Mayıs 2014 tarihi sonrasında - , iç hukukta özellikle yasal çerçevede alenilik kazandığının varsayılabilirliğini değerlendirmiştir. Zira söz konusu karara, Yüksek İdare Mahkemesinin içtihatlarının yer aldığı internet sitesinden ulaşabilmiştir. Dolayısıyla, 27 Mayıs 2014 tarihinden itibaren, kamunun karardan haberdar olmuş olması gerekir. Bu tarih, başvuranların, Sözleşme’nin 35 § 1 maddesi çerçevesinde söz konusu hukuk yolundan yararlanmaları gereken tarihtir. Bu netice, hem tamamlanmış olan yargılamalar hem de iç hukukta derdest olan yargılamalar için geçerli olmuştur. Zira iç hukuk bağlamındaki içtihatlarda, derdest ve tamamlanmış yargılamalar arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Mevcut dava kapsamındaki başvuru, başvuranların Sözleşme’nin 35 § 1 maddesi çerçevesinde, hukuk yolunun, başvuranların yararlanabileceği veya bunun gerekli kılındığı kesinlik düzeyine henüz ulaşmadığı 25 Kasım 2013 tarihinde yapılmıştır.¹⁰ Ayrıca, üç yıllık bir kısıtlama süresi olduğundan, başvuranın bu tür bir dava açabilmesi mümkün değildir. Söz konusu süre, ilgili kişinin iç hukuk uyarınca yargılamalarda meydana gelen gecikmelerden haberdar olduğu tarihten itibaren yürümeye başlamıştır.

¹⁰ Ayrıca bk. *Depauw/Belçika* (k.k.), 2115/04, 15 Mayıs 2007, 97 sayılı Bilgi Notu.

Dolayısıyla, başvuran, 31 Aralık 2007 tarih ve 67/2007 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca sözleşme dışı sorumluluk davası açmadığı gerekçesiyle eleştiriye tabi tutulmaz. Bu nedenle Mahkeme, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin ön itirazını reddetmiştir.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle).

Mahkeme ayrıca, 9 yıl, 11 ay ve 20 gün süren yargılamaların makul olarak nitelendirilemeyecek uzunluğu nedeniyle, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

41. madde: 11.830 avro manevi tazminata hükmedilmiştir; maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

(Bk. *Martins Castro ve Alves Correia de Castro/Portekiz*, 33729/06, 10 Haziran 2008, 109 sayılı Bilgi Notu)

MADDE 14

Ayrımcılık (1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi)

Başvuranın annesi mülteciyken, babasının mülteci olmaması nedeniyle, kendisinin mülteci kartı çıkarmasına izin verilmemesi: *ihlal*

Vrontou/Kıbrıs – 33631/06

13.10.2015 tarihli karar [IV. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, savaş mağdurları ve Türk silahlı kuvvetleri tarafından işgal edilmiş olan alanlardan çıkarılmış veya Milli Muhafız Teşkilatının ihtiyaçları doğrultusunda tahliye edilmiş kişiler hakkında 1974 yılında düzenlenmiş olan bir tasarı uyarınca, mülteci kartı başvurusunda bulunmuştur. Söz konusu tasarı gereğince, mülteci kartına sahip olan

kişilere, mesken yardımı dâhil olmak üzere çeşitli imkânların sağlanması öngörülmüştür. Başvuranın talebi, annesinin mülteci olup, babasının mülteci olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvuranın sonrasında başvurmuş olduğu yasal yollar başvuranın lehine bir sonuç doğurmamıştır.

Başvuran Avrupa Mahkemesine başvurduktan sonra, 1974 tasarısı değiştirilmiş ve 2013 tarihi itibarıyla, annesi mülteci olan çocuklara da, babası mülteci olan çocuklar gibi mesken yardımı yapılması öngörülmüştür.

Hukuki Değerlendirme – 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak, Sözleşme'nin 14. maddesi: 2003 yılında mesken yardımı sağlanması için ön koşul, başvuru yapan kişinin mülteci kartına sahip olmasıydı. Bu bağlamda, başvurana ilgili zamanda mülteci kartı verilseydi, iç hukuk uyarınca mesken yardımı hakkı da verilmiş olacaktı. Dolayısıyla, mesken yardımı, 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin amaçları doğrultusunda bir “menfaat” teşkil etmiş olup, mevcut davaya konu olaylar bu madde kapsamına girmektedir.

Mahkeme ayrıca, mülteci kartı almaya hak kazanma (bununla bağlantılı olarak mesken yardımına) konusunda, mülteci erkeklerin çocuklarına mülteci kadınların çocukları karşısında ayrıcalık tanındığını tespit etmiştir.

Muameledeki bu farklılık konusunda makul, tarafsız ve haklı bir gerekçenin bulunup bulunmadığı konusunda Hükümet, tasarının yürürlüğe girdiği zamanda Kıbrıs'ta kadın ve erkek arasında bulunduğu iddia edilen sosyoekonomik farklılıkları öne sürmüştür.

Ancak Mahkeme, “geleneklerin, genel varsayımların veya yaygın sosyal tutumların” öne sürülmesinin, cinsiyet nedeniyle farklı muamelede bulunmayı yeterince haklı göstermediğine vurgu yapmıştır. Ayrıca, 1974 yılında Kıbrıs’ın taşra kesimindeki ekonomik yaşamın genel niteliğini yansıttığı varsayılsa dahi, tüm mülteci erkeklerin aileyi geçindirdiği veya tüm mülteci kadınların bu yeterlikte olmadığı kanısına varılması için haklı bir gerekçe mevcut değildir. Bunun yanı sıra, mülteci erkeklerin çocuklarına tanınan hakkın mülteci kadınların çocuklarına tanınmamasının da haklı bir gerekçesi yoktur. Kaldı ki, mülteci erkeklerin çocuklarına sağlanan çoğu ayrıcalık, devlet desteği sağlanması için maddi durumun ortaya konulmasına yönelik bir araştırmaya da dayandırılmamıştır. Bunların yanı sıra, farklı muamelede bulunma hususu, 1974 istilasının hemen ardından kaynakların öncelik sırasına konulması gerektiği gibi bir görüşle gerekçelendirilemez.

Devletin 1974 tasarısını mülteci kadınların çocuklarını da kapsayacak şekilde genişletmeye yönelik zamanı ve yöntemi seçmedeki takdir yetkisi ile ilgili olarak Mahkeme, söz konusu tasarının yaklaşık kırk yıldır mülteci kadınların çocuklarını kapsamadığını kaydetmiştir. Özellikle de 1974 ve 2013 yılları arasında tasarıda ardı ardına gelen genişlemelerin maddi sonuçlar doğurduğu dikkate alındığında, bütçe hususları kendi başına, yalnızca cinsiyete dayalı olarak farklı muamelede bulunmayı haklı gösterememiştir. Ayrıca, tasarının uzun süre yürürlükte kalmış olup, yalnızca 1974 yılında olduğu gibi geleneksel aile rollerine dayandırılmaya devam etmesi, Devletin bu

alanda kullanmış olduğu takdir yetkilerini aşmış olduğu anlamına gelmektedir. Bu kadar uzun süren bir ayrımcılığın haklı gösterilmesi için çok sağlam gerekçelerin sunulması gerekmektedir. Ancak bu yönde herhangi bir makul gerekçe gösterilmemiştir. Dolayısıyla da, farklı muameleyi haklı gösteren tarafsız ve makul herhangi bir gerekçe görülmemiştir.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle).

Mahkeme ayrıca, başvuranın tasarının ayrımcı niteliğine itirazda bulunabilmesine olanak tanıyan etkili başvuru yollarının bulunmadığı gerekçesiyle, oybirliğiyle, Sözleşme’nin 13. maddesinin de ihlal edildiğine hükmetmiştir.

41. madde: 4.000 avro manevi tazminata ve 21.500 avro maddi tazminata hükmedilmiştir.

(Ayrıca bk. *Konstantin Markin/Rusya* [BD], 30078/06, 22 Mart 2012, 150 sayılı Bilgi Notu)

MADDE 33

Devletlerarası başvuru

Kırım ve Doğu Ukrayna’da yaygın olduğu iddia edilen insan hakları ihlalleri: *tebliğ edilmiştir*

Ukrayna/Rusya – 42410/15

[III. Bölüm]

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme’nin 33. maddesi uyarınca, 29 Eylül 2015 tarihinde Rus Hükümetini, Ukrayna Hükümeti tarafından 27 Ağustos 2015 tarihinde yapılan yeni bir devletlerarası başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin görüşlerini sunmaya davet etmiştir.

42410/15 sayılı başvuru, Kırım ve Doğu Ukrayna'da özellikle 2014 yılından itibaren meydana gelen olayları konu almaktadır.

Ukrayna Hükümeti, görüşlerinde, Rusya'nın Kırım üzerinde ve Donetsk ve Luhansk bölgelerinde bulunan bölücü ve silahlı grupları kontrol etmek suretiyle fiili olarak bu bölgelerde etkili bir baskı kurmuş olduğunu ve devam ettiğini ileri sürmektedir. Ukrayna Hükümeti, Rusya'nın bunlardan dolayı, Sözleşme'nin koruma kapsamına giren söz konusu bölgelerde meydana gelen sayısız ihlalin sorumlusu olduğu görüşündedir.

Ukrayna Hükümeti, özellikle, Kırım'da muhalif eylemcilerin ve Kırım Tatar topluluğu mensuplarının ortadan kaybolduğunu ve Rusya kontrolündeki silahlı gruplar tarafından güç kullanılması nedeniyle Donetsk ve Luhansk bölgelerinde neredeyse her gün Ukraynalı sivillerin ve askeri personelin öldüğünü iddia etmektedir. Ukrayna Hükümeti ayrıca, hem Kırım hem de Donetsk ve Luhansk bölgelerinde, Ukraynalı sivillerin, Rusya kontrolündeki silahlı gruplar tarafından işkence ve kötü muameleye maruz bırakıldığını öne sürmektedir. Bunların yanı sıra, Hükümet, Kırım tatarlarının ve Ukrayna taraftarı eylemcilerin keyfi tutuklamaya maruz bırakıldıklarına, kiliselerin arandığına, kiliselere el konulduğuna, papazların kaçırıldığına ve esir alındığına dikkat çekmektedir. Ukrayna Hükümeti, Rusya'nın Kırım üzerindeki hâkimiyeti nedeniyle, burada bulunan Ukrayna emniyet ve adli makamlarının işleyişlerinin askıya alındığını ve bazı yargı personellerinin ise Rus hukukunu uygulamak suretiyle görevlerine devam ettiklerini belirtmektedir. Donetsk ve

Luhansk bölgelerinde, Ukrayna televizyon kanalları artık yayın yapmamakta olup, gazetecilerin özgürlükleri de tüm medyanın zorunlu olarak kayıt altına alınması nedeniyle kısıtlanmıştır. Ukrayna Hükümeti ayrıca, hem Rusya'da hem de Ukrayna'nın güneydoğusunda medyanın, Ukrayna, Ukrayna temsilcileri ve halkı ile ilgili yanlış haber yaptığından ve aşağılayıcı ifadeler kullandığından şikâyetçi olup, bu bağlamda “nefret söylemine” işaret etmektedir.

Ukrayna Hükümeti ayrıca, mülkiyetin hukuka aykırı olarak kamulaştırılması yönünde tedbirlerin de söz konusu olduğunu ve ayrıca Kırım'da ve Donetsk ve Luhansk bölgelerinin belirli yerlerinde bulunan okullarda Ukrayna ve Kırım Tatar dillerinde eğitim verilmediğini iddia etmektedir. Son olarak, Rus hâkimiyeti altındaki bölgelerde vatandaşlar Ukrayna Parlamentosu seçimlerine katılmamış olup, dolayısıyla bu bölgelerde yapılan seçimler Sözleşme koşullarına uygun düşmemiştir.

Sözleşme'nin 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 14 ve 18 maddeleri ve 1 No'lu Protokol'ün 1, 2 ve 3 maddeleri uyarınca *tebliğ edilmiştir*.

Devletlerarası başvuruların yanı sıra, Kırım'da meydana gelen olaylara veya Doğu Ukrayna'daki savaş durumuna ilişkin 1400 civarı bireysel başvuru da Mahkeme önünde derdesttir.

(Ayrıca bk. tebliğ edilmiş olan *Ukrayna/Rusya* davası, 20958/14 ve 43800/14, 179 sayılı Bilgi Notu).

MADDE 34

Başvuru hakkının engellenmesi _____

Sığınmacıların temsilcileriyle yaptıkları sözleşmelere getirilen kısıtlamalar: 34. maddeye uygun olmama

L.M. ve Diğerleri / Rusya – 40081/14, 40088/14
ve 40127/14

15.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

(Bkz., yukarıda Madde 3)

Avukatının ofisinin aranması sırasında başvuranın arama konusu ile ilgisi olmadığı halde Mahkeme'ye başvurusuna ilişkin dosyasına el konulması: 34. maddeye uygun olmama

Annagi Hajibeyli / Azerbaycan – 2204/11

22.10.2015 tarihli Karar [I. Bölümü]

Olaylar – Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvuruda, başvuran, 2010 yılında milletvekili seçimlerine aday olma talebinin keyfi olarak reddedildiği gerekçesiyle Sözleşme'nin 1 no'lu Protokol'ün 3. maddesinin ihlal edildiği konusunda şikayetçi olmuştur.

Başvuru derdest halde iken, başvuranın avukatı vergi kaçırma ve yetkisini kötüye kullanma suçlamalarıyla tutuklanmıştır. Avukatın ofisinde arama yapılırken, başvuranın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki davasına ilişkin dosya dahil, birçok belgeye el konulmuştur.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 34: Bireysel başvuru hakkının etkili bir şekilde kullanılmasına ve yargılama sürecine ilişkin ilkelere göre, Mahkeme önünde görülen yargılamalarda her bir tarafın, görülen davaya ilişkin belgelere erişimi

engellenmemelidir. Dava dosyasına el konulduktan sonra, başvuranın başvurusuna ilişkin belgelere ne kendisi ne de avukatı 76 gün boyunca erişememiştir. Devlet yetkililerinin başvuranın sahip olduğu dava dosyası nüshasına el koymaları, gerekçe her ne olursa olsun, Mahkeme önündeki yargılamaların bütünlüğüne müdahale teşkil etmekte ve kabul edilebilir görülmesi halinde ciddi gerekçelendirme ve tazmin edici tedbirler alınmasını gerektirmektedir.

Mevcut davada, yerel makamlar başvuranın avukatının Mahkeme önünde bir çok başvuranı temsil ettiğinin farkındadırlar veya farkında olmalılar. Ancak, avukatın ofisinde ayrıcalıklı müvekkillerine ait belgeler için ayrılmış bir yer bulunmamaktadır. Ayrıca, arama emrinin yalnızca avukatın suçlandığı konulara ilişkin belgelerle sınırlı olmasına rağmen, savcılık yetkilileri gerekçe göstermeksizin başvuranın dosyasına el koyarak arama emrinin kapsamının dışına çıkmışlardır.

Mahkeme, davalı Devlet'in Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca usuli yükümlülüğünü yerine getirmemesinin, yapıldığı iddia edilen müdahalenin sınırlandırılması veya bireysel başvuru hakkının kullanılması üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmasını gerektirmediğini vurgulamıştır. Devlet'in usuli yükümlülüğü, yargılamaların neticesi dikkate alınmaksızın ve başvuranlar ve temsilcileri üzerinde gerçek veya olası herhangi bir caydırıcı etkide bulunmayacak şekilde yerine getirilmelidir. Mahkeme, Hükümet'in dava dosyası yetkililerde bulunduğu sürece başvuranın davasına ilişkin hiçbir faaliyetin gerçekleşmediği iddiasının ilgisiz

olduğuna hükmetmiştir. El koyma sırasında, başvuran dosyasının ne kadar süre yetkililerde kalacağını ve söz konusu süre boyunca herhangi bir yazışma olup olmayacağını öngörememiştir. Başvuranın ve avukatının uzun süre boyunca gerekçe gösterilmeksizin ve tazmin edici tedbirler alınmaksızın dava dosyasının kopyasına erişimlerinin engellenişi, yargılamalara haksız müdahale ve başvuranın bireysel başvuru hakkını etkili bir şekilde kullanmasına karşı ciddi bir engel teşkil etmiştir.

Sonuç: 34. maddeye uygun davranmama (oy birliğiyle).

Ayrıca, Mahkeme, başvurana aday olmasının reddedilmesine ilişkin keyfi kararın önlenmesi için yeterli güvence sağlanmamış olması nedeniyle, oy birliğiyle, 1 no'lu Protokol'ün 3. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Madde 41: Manevi tazminat olarak 10.000 avro ödenmesine karar verilmiştir.

(Ayrıca bkz., *Janowiec ve Diğerleri / Rusya* [BD], 55508/07 ve 29520/09, 21 Ekim 2013, [167 sayılı Bilgi Notu](#); *Tahirov / Azerbaycan*, 31953/11, 11 Haziran 2015, [186 sayılı Bilgi Notu](#))

Başvuran, Mahkeme önündeki başvurusuna halel getirecek şekilde ifade vermeye teşvik edilmiştir: *34. maddeye uygun olmama*

Sergey Antonov / Ukrayna – 40512/13

22.10.2015 tarihli Karar [V. Bölüm]

Olaylar – 2012 yılında, hapis cezası infaz edilen ve HIV hastası başvuran, yakalandıktan sonra özellikle antiretroviral terapisi (ART) dâhil olmak

üzere tutukluluğu sırasında yeterli tıbbi tedavi sağlanmadığı konusunda şikâyetçi olmuştur. Başvuran, ayrıca, cezaevi yetkilileri tarafından aldığı tıbbi yardımın yeterli olduğu ve ART'nin olmayışı gibi olası eksikliklerin başvuranın kendisine mal edilmesi gerektiği yönünde ifade vermeye zorlamak için tehdit edildiği konusunda şikâyetçi olmuştur.

Avukatıyla görüştüğünden sonra, başvuran söz konusu baskı iddiasına ilişkin olarak savcılığa şikâyette bulunmuştur.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 34: Hükümet, başvuran tarafından imzalanmış ve yazıldığı tarihten önce ve sonra başvuranın Mahkemeye sunduğu beyanlarına aykırı olarak sağlık çalışanları hakkında şikâyetçi olmadığını belirttiği bir yazı iletmıştır. Hükümet, söz konusu yazının elde edildiği koşullar hakkında açıklamada bulunmamıştır. Ancak, Mahkeme, Hükümet'i Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca başvurana uygun tıbbi yardım sağlamaya davet ettikten on gün sonra elde edilmiş olması nedeniyle endişe duymaktadır.

Ayrıca, Hükümet, başvuranın kendisine psikolojik baskı yapıldığına ilişkin iddialarının yeterince incelendiğini ve doğruluğunun kanıtlanmadığını belirtmiştir. Öte yandan, Mahkeme, başvuranın emirleri altındakilerin başvuranı tehdit ettiğinden şüphelendiklerine ilişkin şikâyetlerinin, cezaevi yetkililerine savcı tarafından iletildiğini kaydetmiştir. Ayrıca, Hükümet tarafından sunulan tüm kanıtlar, cezaevi yetkililerinin kontrolü altında olan cezaevi çalışanlarından veya başvuranın cezaevi arkadaşlarından elde edilmiştir. Bu nedenle,

Mahkeme, Hükümet'in argümanlarından ikna olmamıştır.

Başvuranın tutarlı beyanları ve el yazısıyla yazılmış yazının kaynağı hakkında inandırıcı bir açıklamanın olmayışı göz önüne alındığında, Mahkeme, başvuranın yetkililer tarafından Mahkeme önündeki başvurusuna hanel getirecek şekilde ifade vermeye teşvik edildiğini kabul etmiştir. Bu koşullar altında, Mahkeme, Devlet'in bireysel başvuru hakkının etkili bir şekilde kullanılmasını sağlama yükümlülüğünü yerine getirmediğine hükmetmiştir.

Sonuç: 34. maddeye uygun olmama (oy birliğiyle).

Mahkeme, ayrıca, oy birliğiyle cezaevi yetkililerinin başvuranın durumunu ivedilikle tespit etmemeleri, acil ve kapsamlı tıbbi yardım sağlayamamalarının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiği gerekçesiyle 3. maddenin, başvuranın uygun tıbbi yardım alamadığına yönelik şikayetine ilişkin, iç hukukta etkili ve erişilebilir bir başvuru yolunun olmaması nedeniyle 13. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Madde 41: Manevi tazminat olarak 7.000 avro ödenmesine karar verilmiştir.

MADDE 35

Madde 35 § 1

İç hukuk yollarının tüketilmesi

Etkili iç hukuk yolu – Macaristan

AB hukukunda öngörülen iç hukuk yollarının tüketilmemesi: *etkili başvuru yolu; kabul edilemez*

Laurus Invest Hungary Kft ve Diğerleri / Macaristan –
23265/13 et al.

8.9.2015 tarihli Karar [Bölüm II]

Olaylar – Başvuran şirketler, slot makinesi ve diğer oyun salonlarını işletmektedirler. 2012 yılında, Macaristan Parlamentosu, oyun salonlarının faaliyetlerini kısıtlandıran ve genel olarak slot makinesi terminallerinin işletilmesine son veren bir kanunu kabul etmiştir. Başvuran şirketlerin bazıları, Avrupa Birliği Hukuku'na dayanarak, gördükleri zarara ilişkin olarak Devlet'e karşı tazminat davası açmışlardır. Davayı gören yerel mahkeme, Macaristan hukukunun uygunluğuna, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Anlaşma'nın güvence altına aldığı özgürlükleri uygulama şekli ve ilgili AB hukukunun ihlali neticesinde uğranılan zarara ilişkin olarak AB hukukunda bireylere tazminat talep etme hakkının tanınıp tanınmadığına ilişkin Avrupa Birliği Adalet Divanından ön karar vermesini talep etmiştir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, mevzuat kapsamında da bulunan 56. maddenin ihlalinin, söz konusu ihlalin yeterince ciddi olması ve zarar ve söz konusu ihlal arasında doğrudan nedensel bir bağ bulunması (ulusal mahkeme tarafından belirlenecek bir konu) halinde, kişilere Devlet'ten zararını tazmin etmesini talep etme hakkı sağladığını belirtmiştir. Mahkeme, ayrıca, 56. madde açısından kısıtlayıcı olan ulusal hukukun, AB Temel Haklar Şartı'nın 17. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkını kısıtlayabileceğini belirtmektedir. Mahkeme kararı verildiği tarihte, dava, Macaristan mahkemeleri önünde derdest durumda bulunmaktaydı. Başvuranlar Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesi'ne yaptıkları başvuruda, oyun salonu ve slot makinelerini işletmelerine olanak sağlayan lisanslarının iptal edilmesinin Sözleşme'nin 14. maddesi ile birlikte ve tek başına 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesini ihlal ettiği konusunda şikâyetçi olmuşlardır.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 35 § 1: Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Anlaşma'nın 267. maddesine ve Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın yerleşik içtihadına göre, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın AB hukukunun yorumlanmasına ilişkin ulusal mahkemeye havale etme konusunda ön kararı, bağlayıcıdır. Ayrıca, “samimi işbirliği” ilkesi uyarınca, AB üyesi Devletlerin yetkileri kapsamında, AB hukuku kurallarının Adalet Divanı'nın yorumladığı şekliyle uygulanması ve AB hukuku uyarınca kişilerin haklarının adli koruma altına alınmasını sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Sonuç olarak, Mahkeme, ön kararın sadece konunun havale edilmesine yol açacak belirli bir ihtilafta değil, aynı zamanda Adalet Divanı kararını vermeden önce ortaya çıkan yasal ilişkiler dahil diğer davalarda da dikkate alınması gerektiği konusunda tatmin olmuştur.

Adalet Divanı kararı, bu nedenle, derdest davaya uygulanacak ilkelere ilişkin olarak Macaristan mahkemelerine yol gösterici niteliktedir. Söz konusu karara göre, şikâyet edilen kısıtlamanın gerekçesi de özellikle AB Temel Haklar Şartı'nın güvence altına aldığı haklar dahil olmak üzere AB hukuku genel ilkelerinin ışığında yorumlanmalıdır.

Mahkeme, Macaristan mahkemeleri önünde yürütülen yargılamaların 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesine güvence altına alınan ve hakların

ihlalini gerekçelendirme konusunu kapsamaması gerektiğine hükmetmiştir. Adalet Divanı tarafından uygulanan inceleme yöntemi, 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında Mahkeme tarafından uygulanan yöntemle yakın bir benzerlik içerisindedir. Gerçekte, Adalet Divanı tarafından yapılan değerlendirme açıkça, en azından kısmen, Stazburg Mahkemesi içtihadına dayandırılmıştır. Bu koşullar altında, söz konusu yargılamalar sonuçlanmadan önce, Adalet Divanı tarafından yönlendirilen Macaristan mahkemelerinin yerine Mahkeme'nin değerlendirme yapması, Mahkeme'nin ikincil rolünü göz ardı etmek anlamına gelir.

Bu nedenle, Mahkeme, Macaristan mahkemeleri önünde derdest haldeki davanın başvuranlara iddialarının esastan incelenmesini ve zararlarının tazminini makul olarak sağlayabileceği konusunda tatmin olmuştur.

Sonuç: kabul edilemez (iç hukuk yollarının tüketilmemesi).

MADDE 46

Kararın icrası – Genel tedbirler

Kararın icrası – Bireysel tedbirler

Davalı Devletten ceza yargılamalarını tekrar başlatması ve savunmasız bir mağdur olan başvuranın haklarının etkili bir şekilde korunmasının sağlanması istenmiştir

Abakarova / Rusya – 16664/07

15.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar - 2000 yılında, başvuran sekiz yaşındayken, Rus ordusu, Chechnya'da bir köyde başvuranın ailesinin öldürüldüğü ve kendisinin

ciddi şekilde yaralandığı bir hava saldırısı gerçekleştirmiştir. Aynı yıl saldırıya ilişkin ceza soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma birçok kez sona erdirilmiş ve daha sonra Mahkeme'nin *Isayeva / Rusya* (57950/00, 24 Şubat 2005, 72 sayılı Bilgi Notu) ve *Abuyeva ve Diğerleri / Rusya* (27065/05, 2 Aralık 2010, 136 sayılı Bilgi Notu) kararlarının ardından tekrar başlatılmıştır. Başvuran, devam eden soruşturmayı ancak 2006 yılında öğrenebilmiş ve daha sonra askeri savcıya hava saldırısı nedeniyle beş aile üyesinin öldürüldüğü ve kendisinin yaralandığı konusunda bilgi vermiştir. En son görülen yargılamalar, koşullar dikkate alınarak gerçekleştirilen askeri harekâtın meşru olduğu gerekçesiyle 2013 yılında kesin olarak sonlandırılmıştır.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 2

(a) *Esas yönünden – Abuyeva ve Diğerleri* davasında, Mahkeme, 2005 yılında alınan *Isayeva* davasında, anılan Şubat 2000 tarihli olaylar kapsamındaki soruşturmaya ilişkin tüm büyük eksikliklerin, 2007 yılında sona eren ikinci dava boyunca da devam ettiğine karar vermiştir. Ancak, mevcut davada, söz konusu tarihe kadar, *Abuyeva ve Diğerleri* kararında ileri sürülen hiç bir meselenin çözülmediği gözlemlenmektedir. Özellikle, mağdurların ölen yakınlarının isimleri soruşturmada kaydedilmemiştir ve yerel mahkemelerce savunmasız bir mağdur olarak başvuranın durumunu tespit etmek ve yargılamalar sırasında haklarının etkili bir şekilde korunmasını sağlamak için hiç bir girişimde bulunulmamıştır. Özellikle, ceza davasında nihayet başvuranın ifadesine başvurulduğunda ve kendisine mağdur statüsü verildiğinde, iç hukuk kurallarına aykırı olarak yasal vasisi veya

temsilcisi bulunmamaktaydı. Ayrıca, başvuran, yargılamaların sona erdiğine ilişkin olarak 2007 yılında bilgilendirilmemiş ve soruşturmanın durdurulmasına dair 2013 tarihli kararda ölen yakınlarının isimleri ihtilafı olaylarda ölenlerin arasında zikredilmemiştir. Bu nedenle, soruşturmanın yetersizliği, sürenin uzunluğuna veya kanıtların kaybolmasına mal edilebilecek nesnel zorluklar nedeniyle değil, soruşturmacı makamların gerçeği tespit etme ve sorumluları cezalandırma isteksizliği nedeniyle ortaya çıkmıştır.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

Mahkeme, ayrıca, oy birliğiyle, (diğer mevcut başvuru yollarının etkililiğine hanel getiren) ceza soruşturmasının eksikleri nedeniyle 2. madde ile birlikte 13. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Madde 46: Başvuranın davasına ilişkin soruşturma yürüten davalı Devlet, Mahkeme'nin *Isayeva ve Abuyeva ve Diğerleri* davalarında vardığı sonuçları açıkça göz ardı etmiştir ve soruşturmanın daha önce tespit edilen eksiklikleri söz konusu tarihe kadar giderilmemiştir. Gerçekte, cezai soruşturma, başvuru ölümcül gücün “kesin surette gereklilik” ilkesine uygunluğuna ilişkin bağımsız bir uzman raporu edinilirken veya operasyonun 2. maddenin ihlaline yol açan yönlerine ilişkin olarak komutanlar ve sivil yetkililer arasındaki bireysel sorumluluğun tespit edilmesinde, mağdurların tam listesi ve ölüm ve yaralanmaların nedenleri dahil olmak üzere, olaylara ilişkin olguların tespitinde yetersizdir.

Bu nedenle, Bakanlar Konseyi, Sözleşme'nin 46. maddesi uyarınca genel ve bireysel tedbirlerle davalı Devletin uyması beklenen meseleleri ele almaya devam etmekle yükümlüdür. Mahkeme'nin vardığı sonuçlar ışığında, söz konusu tedbirler, sadece devam eden ceza soruşturmasına değil, aynı zamanda benzer durumların gelecekte tekrarlanmamasını sağlamayı ve görülen zararın tazmini için tedbirlere erişim yolu dâhil herhangi yeni bir davada başvuranın haklarının yeterince korunmasını hedefleyen mekanizmalara odaklanmalıdır.

Madde 41: Manevi tazminat olarak 300.000 avro ve maddi tazminat olarak 12.600 avro ödenmesine karar verilmiştir.

1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ

Mülkiyetin çekişmesiz kullanımı _____

Hukuk danışmanı olarak görev yapmayı reddettiği için para cezası alan avukat: *ihlal yok*

Konstantin Stefanov / Bulgaristan – 35399/05

27.10.2015 [IV. Bölüm]

Olaylar – 2005 yılında, avukat olarak görev yapmakta olan başvuran, bölge mahkemesi tarafından cezai yargılamalarda sanığın hukuk danışmanı olarak görevlendirilmiştir. İlk duruşmada, başvuran, sanığı yalnızca yerel mahkemenin alacağı ücreti yasal asgari ücretlendirme veya bu ücretlendirmenin üzerinde ödeme belirlemesi halinde temsil edeceğini belirtmiştir. Duruşma hâkimi bu talebi reddettiğinden, başvuran, sanığı temsil etmeyi reddetmiş ve duruşma salonundan ayrılmıştır.

Sonuç olarak, başvurana 260 avroya denk gelen bir para cezası verilmiştir. Başvuranın itirazı kesin olarak reddedilmiştir.

Hukuksal Değerlendirme – 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi: Söz konusu para cezası, başvuranın mülkiyetini çekişmesiz kullanma hakkına müdahale teşkil etmektedir. Müdahalenin hukuka uygunluğuna ilişkin olarak, ilgili yerel hükümler, avukatlık ücretlerinin yerel mahkemelerce ne zaman belirlenmesi gerektiğine ve miktarlarına ilişkin olarak çelişmektedir. Ancak, Mahkeme, yerel mahkemenin başvurana Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bir hükmüne dayanarak para cezası verdiğini belirtmektedir. Söz konusu kanun, yerel hukuki kaynaklar hiyerarşisinde, başvuranın atıfta bulunduğu hükümlerin üstündedir. Başvuranın, avukat olduğu göz önüne alındığında, bu temel ilkenin ve Kanunun söz konusu hükmünün içeriği ve anlamı açık olmalıdır ve bu hükmün uygulanmasının sonuçları başvuran açısından öngörülebilir olmalıdır. Mahkeme, bu nedenle, başvuranın erişilebilir, açık ve öngörülebilir hukuki bir hükme dayanılarak cezalandırıldığına ve söz konusu hükmün adalet sisteminin gereğince işleminin yerine getirilmesine ilişkin meşru amacı izlediğine hükmetmiştir.

Genel çıkarlar ve başvuranın haklarının korunması arasında “adil bir denge” sağlanıp sağlanmadığına ilişkin olarak, Mahkeme, ilk olarak, geçerli bir neden olmaksızın duruşmanın ertelenmesine neden olmanın, adalet sisteminin gereğince işleminin engel oluşturduğunu belirtmiştir. Davalı Devlet, söz konusu davranışın ne şekilde cezalandırılması gerektiği konusunda verdiği kararda geniş bir takdir yetkisi

kullanmıştır. Sonunda para cezasına hükmedilen karar alma mekanizmasının adil olmadığını veya keyfi olduğunu gösteren hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Son olarak, para cezası miktarının, ilgili yasal hüküm uyarınca verilebilecek en üst miktarda olmasına rağmen, yasaklayıcı, baskıcı veya orantısız değildir. Son olarak, mevcut durum, avukatların sanık danışmanı olarak kendilerini özgürce ifade etme haklarına ilişkin olan ve ifade özgürlüğü¹¹ kapsamında ele alınan davalardan ayrılmalıdır.

Bu koşullar altında, genel çıkarlar ve başvuranın mülkiyet hakkına saygı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Söz konusu müdahale, bu nedenle, başvurana aşırı bir yük yüklememektedir.

Sonuç: ihlal yok (oy birliğiyle).

Mülkiyetin kullanımının kontrol edilmesi

Mülkiyetten yoksun bırakmak

Uyuşturucu kaçakçılığında kullanılan ulaşım araçlarına el konulması: *ihlal*

*Ünsped Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş. /
Bulgaristan – 3503/08*

13.10.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar – 2007 yılında, lojistik hizmetleri sunan Türk bir şirket olan başvurana ait bir kamyon, gümrük noktasında kontrol edilmek için durdurulmuştur. Bulunan uyuşturuculara el konulmuş ve sürücü aleyhinde ceza yargılamaları başlatılmıştır. Kamyona, maddi kanıt olarak el

¹¹ Bkz., örneğin, *Nikula / Finlandiya*, 31611/96, 21 Mart 2002, [40 sayılı Bilgi Notu](#); ve *Morice / Fransa* [BD], 9369/10, 23 Nisan 2015, [184 sayılı Bilgi Notu](#).

konulmuştur. Kamyon sürücüsü, daha sonra, suçunu kabul etmesinin karşılığında ceza indirimi almış ve bir buçuk yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Ayrıca, kamyona ilişkin haklar düşürülmüştür. Başvuran şirket, sürücüye karşı yürütülen cezai yargılamalarda yer alamamış ancak ceza mahkemesinden, uyuşturucunun üç katından fazla değere sahip olan ve bu nedenle iç hukuk uyarınca el koyulması mümkün olmayan kamyona el koyulmamasını talep etmiştir. Ancak, ceza mahkemesi temyize tabi olmayan ve aynı gün uygulanabilir bir kararda cezanın itiraz edilmesi nedeniyle indirildiğini doğrulamıştır. Başvuran şirketin kamyonun değerini almak için sürücüye karşı açtığı dava sürücünün mal varlığı olmadığı için olumsuz sonuçlanmıştır.

Hukuksal Değerlendirme – 1 No’lu Protokol’ün 1. maddesi: Kamyona el konulması, başvuran şirketin mülkiyet haklarına müdahale teşkil etmiştir. Söz konusu müdahale, yeterince erişilebilir, açık ve öngörülebilir olan iç hukukun ilgili hükümlerine dayanmıştır.

Söz konusu el koyma işleminde yasadışı uyuşturucu kaçakçılığını önlemeye ilişkin makul bir amaç izlenmektedir. Ancak, ulusal mahkemeler, iç hukuk uyarınca el koyma işleminin yasallığını, özellikle, aracın değerinin kaçakçılığı yapılan uyuşturucunun miktarını önemli ölçüde aşmış olduğunu değerlendirmemişlerdir. Başvuran şirketin söz konusu suçu bildiği veya bilmesi gerektiği konusunda kanıt yokluğuna rağmen, yerel mahkemeler, aracın sahibi olarak söz konusu şirketin davranışlarını değerlendirmemiştir. Böyle bir değerlendirilmenin yapılmamış olması, farklı

çıkarlar arasında sağlanması gereken adil dengenin ortaya çıkmasına engel olmuştur.

Hakların düşürülmesi, keyfiyete karşı uygun güvenceleri sağlayan usule uygun olarak gerçekleştirildiğinde, Sözleşme gerekliliklerine uygun olarak düşünülebilir. Mevcut davada, başvuran şirketin iç hukukta ilgili makamlar önünde dava açmasına olanak sağlayan bir başvuru yolu bulunmamaktadır. Devlet, el koyma işlemiyle sonuçlanan suçtan yargılanmayan bir kişinin mülkünün üçüncü taraftan geri alınmasını talep etmesini isteyerek, kendisini Sözleşmeden doğan sorumluluktan muaf tutamaz.

Başvuran şirket, ancak taraf olmadığı cezai yargılamalar sonunda mülküne el konulmasına etkili bir şekilde itiraz etme fırsatına sahip olsaydı, makul görülebilecek bireysel bir yük altına girmiş olurdu. Ancak, başvuran şirket söz konusu fırsata sahip olmadığından, başvuranın mülkiyet hakkının korunması ve genel çıkarların gerektirdikleri arasında adil bir denge kurulmamıştır.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

Madde 41: saklı tutulmuştur.

(Bkz., ayrıca, *Andonoski / Makedonya Cumhuriyeti*, 16225/08, 17 Eylül 2015, 188 sayılı Bilgi Notu).

1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 3. MADDESİ

Oy kullanma

Seçimler için adaylığını koyma_____

Yeniden seçim düzenleme olasılığı olmaksızın birçok oy kullanma merkezinde seçim sonuçlarının iptal edilmesi: *ihlaller*

Rıza ve Diğerleri / Bulgaristan – 48555/10 ve
48377/10

13.10.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar – Başvuranlar, Dvizhenie za Prava i Svobodı (Hak ve Özgürlük Hareketi – “DPS”) isimli Bulgaristan siyasi partisi, söz konusu parti üyesi Rıza ve 2009 yılında Bulgaristan’da gerçekleştirilen milletvekili seçimleri sırasında yaşadıkları ülke olan Türkiye’de oy kullanma merkezlerinde oy kullanma haklarını kullanan diğer 101 Bulgar vatandaşın oluşmaktadır. DPS partisi ve Rıza, seçimlerde adaylıklarını koymuştur. DPS, geçerli oyların % 14’üne karşılık gelen 600.000’in üzerinde oy almıştır. Böylece, DPS ülke genelinde üçüncü siyasi parti ve 101 başvuranın oy kullandığı merkezlerde açıkça kazanan parti olmuştur. Bu nedenle, partinin, Rıza dâhil 38 milletvekili vardır.

Başka bir siyasi parti üyeleri, 7 DPS milletvekilinin seçimlerine itiraz etmişler ve Türkiye topraklarında açılan bütün oy kullanma merkezlerinde seçim kanununun ciddi bir şekilde ihlal edildiği konusunda şikayetçi olmuşlardır. 16 Şubat 2010 tarihli kararda, seçim ve oy kullanılmasına ilişkin raporlardaki anormallikleri belirttikten sonra, Anayasa Mahkemesi, Bulgar diplomatik temsilciler tarafından Türkiye’de açılan 23 oy kullanma merkezindeki seçimleri iptal etmiş ve 18.140 adedi DPS için atılan toplam 18.358 oyun, söz konusu oy kullanma merkezlerinden toplanan oyların siyasi partilerin her birinin seçim sonuçlarının elde edildiği toplam oydan çıkartılmasına karar vermiştir. Söz konusu oylar arasında, 101 başvuran tarafından kullanılanlar da bulunmaktadır. Oyları, % 4’lük seçim eşliğinin hesaplanmasında dikkate

alınmamıştır. Ayrıca, seçimlerdeki ilk altı partinin lehine verilen 101 oyun hesaplanması, ulusal düzeyde partiler arasında sandalyelerin dağılımı sırasında dikkate alınmamıştır. Sandalyelerin yeni dağılımına göre, DPS, orantılı temsil sisteminde seçimi kazanan partiye bir sandalye kaybetmiştir ve Rıza, milletvekilliği görevinden mahrum kalmıştır.

Hukuksal Değerlendirme – 1 No’lu Protokol’ün 3. maddesi: Anayasa Mahkemesi’nin söz konusu oy verme merkezlerinde oyları iptal etmesi, Rıza’nın milletvekilliğini kaybetmesi, DPS’nin orantılı temsil sistemine dayanan Parlamento’da bir sandalye kaybetmesi, 101 başvuranın etkin seçim hakkına ve Rıza ve DPS’nin pasif seçim hakkına müdahale teşkil etmiştir. Özellikle, aktif seçim hakkı, her bir oy verene yalnızca meclisin oluşumunda etkili olma olanağı tanımakla kalmaz, aynı zamanda, seçim kanununda belirtilen kurallara tabidir.

Anayasa Mahkemesi önündeki yargılamalar, Anayasa’da ve seçim kanununda öngörüldüğü şekilde, seçim kanununa uygun olması ve böylece oyların ve seçim sonuçlarının yasallığının sağlanmasına ilişkin meşru bir hedef izlemektedir. Karar alma sürecinin keyfiyete karşı yeterli güvencelerle desteklenip desteklenmediğinin belirlenmesi gerekmektedir. DPS ve Rıza resmi olarak söz konusu yargılamalara taraf olmamalarına rağmen, DPS parlamento grubunun aracısı üzerinden söz konusu yargılamalara katılmış ve bu nedenle, Türkiye’de açılan oy kullanma merkezlerindeki seçim sonuçlarının iptaline itiraz edebilmişler ve müştekinin iddialarına etkili bir şekilde karşı çıkabilmişlerdir.

Anayasa Mahkemesi kararına karşı itiraz edilememesine ilişkin olarak, Sözleşme’nin ve Protokollerinin hiçbir hükmü, Sözleşmeciler Devletlere seçim ihtilaflarına ilişki olarak ikincil bir yargı alanı oluşturma zorunluluğu getirmemekte, ancak anayasa mahkemesine seçim sonrası ihtilafların incelenmesinde güven eksikliği olduğunda kararlarına itiraz edilebilmesini sağlamasını gerektirmektedir.

Söz konusu 23 oy kullanma merkezinin 22’sinde oyların iptal edilmesine ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesi tarafından takip edilen karar verme süreci Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına uygun değildir. Özellikle, Anayasa Mahkemesi, söz konusu oy kullanma merkezlerinde seçimin iptal edilmesine ilişkin oldukça resmi gerekçeler vermiştir. Ayrıca, kararın bu kısmı, iç hukukta yeterince açık ve öngörülebilir şekilde belirtilmeyen unsurlara dayandırılmış ve söz konusu unsurların oy kullananların seçimlerini değiştirdiği veya seçim sonuçlarını çarpıttığı kanıtlanmamıştır.

Anayasa Mahkemesi, seçim günü kayıtlı olan oy kullanacak kişilerin listelerinin yerel seçim kurulunun başkanının veya sekreterinin imzasını taşımadığı gerekçesiyle on sekiz oy kullanma merkezinde kullanılan oyları iptal etmiştir. Bu, yurt dışında açılan tüm oy verme merkezlerinin % 42’sine ilişkin olarak devamlı meydana gelen bir ihmal olduğundan, iç hukukun bu noktada yeterince açık olmadığı kanaati güçlenmiştir. Esasında oldukça teknik bir konu olan bu ihmal, söz konusu on sekiz seçim merkezinde seçim sürecinin seçim sonuçlarının iptal edilmesini gerekçelendirecek boyutta bir eksiklik olduğunu göstermemiştir.

Oy kullananların sayısı listenin ilk sayfasında eksik olduğundan dolayı oy sonuçlarının iptal edildiği yirmi üçüncü ve sonuncu oy verme merkezine ilişkin olarak, söz konusu hata yüksek ihtimalle seçim günü yerel seçim kurulu üyeleri tarafından yapılmış ve bu nedenle seçim hilesinin bir işareti olarak görülmüştür. Ancak, seçim sonuçlarının iptal edilmesinin 1 no'lu Protokol'ün 3. maddesi ışığında orantılı bir tedbir olup olmadığı belirlenmesinde Bulgaristan Anayasa Mahkemesi, ilgili zamanda yürürlükte olan Bulgaristan seçim mevzuatının seçimlerin iptal edilmesi halinde yeniden seçimlerin düzenlenmesi olanağını sağlamadığını dikkate almamıştır. Öte yandan, sonuncu oy verme merkezinde yeniden seçimlerin düzenlenmesi, seçimlerin iptal edilmesinin arkasındaki meşru amacın (seçim sürecinin yasallığının korunmasına) oy kullananların ve seçimde adaylığını koyan kişilerin haklarıyla bağdaşmasını sağlayacaktır.

İç hukuktaki boşluk ve yeniden seçim yapılma olanağının olmaması dikkate alındığında, resmi beyanlara dayanan ihtilaf konusu karar 101 başvuranın, Riza'nın ve DPS'nin oy kullanıcıları ve adaylar olarak seçimlerde yer alma haklarını gerekçesiz bir şekilde ihlal etmiştir.

Sonuç: 101 başvuranın oy kullanma hakkına ilişkin olarak ihlal (oy birliğiyle); Riza ve DPS'nin seçimlerde adaylığını koyma hakkına ilişkin olarak ihlal (bir oya karşı altı oyla).

Madde 41: 101 başvuran ve Riza'ya manevi zararın tazmini için ihlal bulunmasının yeterli olduğuna hükmedilmiştir; Riza'nın ve DPS'nin maddi tazminat talepleri reddedilmiştir.

Seçimler için adaylığını koyma

Başvuranların seçimlerde yapıldığı iddia edilen yolsuzluklara ilişkin şikâyetlerinin etkin bir şekilde incelenmemesi: ihlal

Gabramanli ve Diğerleri / Azerbaycan – 36503/11

8.10.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuranlar, 2010 yılında yapılan milletvekili seçimlerinde muhalefet partilerinden milletvekili adaylıklarını koymuştur. Başvuranlar seçim komisyonu üyelerinin seçim sürecine kanuna aykırı bir şekilde müdahale etmelerinden, seçmen seçimlerinin kanuna aykırı olarak etkilenmesinden, gözlemcilerin önünün kapatılmasından ve oy sandıklarının istiflenmesinden şikâyetçi olmuşlardır. Başvuranların bu şikâyetleri Merkezi Seçim Komisyonu (MSK) ve yerel mahkemeler tarafından dayanaksız oldukları gerekçesiyle bu şikâyetleri reddedilmiştir.

Hukuksal Değerlendirme – 1 no'lu Protokol'ün 3. maddesi: Başvuranlar, seçim bölgelerinde özgür ve adil bir şekilde seçim yapılmadığına ilişkin çok ciddi ve tartışmaya açık bir iddia ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle, meydana geldiği iddia edilen yolsuzluklar, usulüne uygun olarak kanıtlandığı takdirde, seçimlerin demokratik mahiyetine hanel getirecek niteliktedir. Başvuranların iddiaları, gözlemcilerin ifadelerine dayanmaktadır. Seçim sürecinde en sık karşılaşılan sorunlara ilişkin genel bir inceleme sunan AGİT 7 Kasım 2010 tarihli Milletvekili Seçimlerine ilişkin Gözlem Heyeti Sonuç Raporu, başvuranların iddialarını dolaylı olarak desteklemiştir. Davalı Devlet'in, bu nedenle, başvuranın şikâyetlerinin etkili bir şekilde

incelenmesini sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır.

Ancak, MSK tarafından yapılan delil değerlendirmesi, yeterli ve kapsamlı değildir. İlk olarak, Seçim Kanununun gerektirdiklerine rağmen, başvuruların MSK’ de görülen duruşmaya katılmaları sağlanmamıştır. Bu durum, onları kendilerini savunma olanağından mahrum bırakmıştır. MSK, uygulamada şikâyetlerin esasını incelemeyen, sorgulamaksızın bir uzman grubun görüşünü kabul ettiğinden, gerçek bir duruşma gerçekleştirilmemiş olabilir. MSK, ayrıca, başvuruların şikâyetlerini desteklemek için kanıt olarak sundukları yolsuzluklara ilişkin gözlemci ifadelerini yeterince dikkate almamıştır. Söz konusu gözlemcilerin hiçbiri sorgulanmamış ve bu iddialar hakkında ek soruşturma yürütülmemiştir. MSK, öte yandan, başvurulara erişim sağlanmayan diğer bazı gözlemci ifadelerine atıfta bulunmuş ve başvurular tarafından sunulan gözlemci ifadelerine neden ağırlık verilmediğine ilişkin ikna edici bir açıklama sunmamıştır.

Yerel mahkemeler, söz konusu eksiklikleri tazmin etmemiş ve ileri sürülen iddialara ilişkin bağımsız bir inceleme yapmaksızın ve MSK’ nin izlediği usuldeki eksikliklere ilişkin başvuruların şikâyetlerini ele almaksızın MSK kararını onamıştır.

Ayrıca, başvuruların buldukları seçim bölgesinde seçim haklarının ihlalinin mevcut temyiz sistemiyle tazmin edilmesini istemesine ve Yüksek Mahkemeye temyiz başvurusunda bulunmak için yasa tarafından öngörülen süre devam etmesine rağmen, Anayasa Mahkemesi, ülke genelinde gerçekleştirilen seçim sonuçlarının

kanuna uygun olduğuna erkenden karar vermiştir. Yüksek Mahkeme, bu nedenle, başvuruların seçim bölgesindeki seçim sonuçlarını etkileyen herhangi bir karar alamamaktadır. Anayasa Mahkemesi’nin kararı bu nedenle başvuruların tazmin olanağını ortadan kaldırmış ve başvuruların davasında bireysel olarak seçimlerle ilgili şikâyetlerin incelenmesini sağlayan bütün sistemi boş ve yanıltıcı kılmıştır.

Seçim komisyonlarının ve mahkemelerin davranışları ve aldıkları kararlar, ileri sürülen seçim yolsuzluklarıyla mücadele etmek ve başvuruların seçimlerde aday olma haklarını korumaya ilişkin gerçek bir endişe içinde olmadıklarını gözler önüne sermiştir.

Ayrıca, iktidar partisi üyelerinin, MSK dahil olmak üzere, bütün seçim komisyonlarındaki oranı, oldukça yüksektir. Bu, başvuruların seçimlere ilişkin şikâyetlerin MSK tarafından gerçekleştirilen incelenmesinin etkisizliğine katkıda bulunan sistematik unsurlardan biridir. Davalı Devlet tarafından sunulan bilgiler ışığında, Mahkeme’nin kararının icra edilmesi, Sözleşme’ye uygun olarak genel tedbirlerin alınması ve seçim yönetimi sisteminin geliştirilmesini denetlemek Bakanlar Komitesi’nin görevidir. Seçim komisyonlarının yapısal oluşumlarında reform yapmayı planlayan davalı Devlet’in gösterdiği çabalar, bu nedenle, seçimle ilgili şikâyetlerin etkili bir şekilde incelenmesini arttırma amacıyla desteklenmelidir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

Madde 41: Manevi tazminat olarak her bir başvurana 10.000 avro ödenmesine karar

verilmiştir; manevi tazminat talepleri reddedilmiştir.

BÜYÜK DAİRE'YE HAVALA

Madde 43 § 2

J.K. ve Diğerleri / İsveç - 59166/12

4 Haziran 2015 tarihli karar [V. Bölüm]

(bk. yukarıdaki 3. madde, sayfa 12)

Greek-Catholic Parish of Lupeni ve Diğerleri / Romanya- 76943/11

19 Mayıs 2015 tarihli karar [III. Bölüm]

(bk. yukarıdaki madde 6 § 1 (medeni hukuk yönünden), sayfa 19)

BÜYÜK DAİRE'YE HAVALA

Madde 43 § 2

J.K. ve Diğerleri / İsveç - 59166/12

4 Haziran 2015 tarihli karar [V. Bölüm]

(bk. yukarıdaki 3. madde, [sayfa 12](#))

Greek-Catholic Parish of Lupeni ve Diğerleri / Romanya- 76943/11

19 Mayıs 2015 tarihli karar [III. Bölüm]

(bk. yukarıdaki madde 6 § 1 (medeni hukuk yönünden), [sayfa 19](#))

DİĞER ULUSLARARASI YARGI ERKLERİ TARAFINDAN VERİLEN KARARLAR

Avrupa Birliği Adalet Divanı

İdari işlemlerde bu tür bir olanağın mevcut olmasına karşın hukuk yargılamalarında kesin bir mahkeme kararının yeniden incelenememesi

Dragoş Constantin Târşia / Statul român and Serviciul Public Comunitar Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Autovehiculelor - C69/14

6 Ekim 2015 tarihli karar (Büyük Daire)

Târşia, aracını Romanya'da tescil ettirmek amacıyla, daha sonradan Avrupa Birliği hukukuna aykırı olduğu bildirilen bir vergi ödemek durumunda kalmıştır. Hukuki işlemler bakımından uygulanabilen usuli kurallar, AB hukukunun ihlal edildiği gerekçesiyle kesin bir yargı kararının yeniden incelenmesi amacıyla dava açılması hususunda herhangi bir olanak sunmamaktadır. Oysa ki idari yargılamaları düzenleyen usuli kurallar uyarınca dava açılması hususunda bu tür bir olanak sunulmaktadır.

Romanya mahkemeleri Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın hukuk yargılamaları ve idari yargılamaları düzenleyen kurallar arasında bu tür bir ayrımın AB hukukuna uygun olup olmadığı hakkında ön bir karar vermesini talep etmiştir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, Avrupa Birliği hukukunun yerel bir mahkeme kararını kesinleştiren iç hukuktaki usul kurallarını uygulamamasını gerektirmediği görüşündedir. Bu türden bir uygulamama durumu var olsa dahi, AB hukukuyla bağdaşmayan bir durumun iyileştirilmesine olanak tanınacaktır. Bu nedenle, bu tür bir olanağın iç hukuk kapsamında sunulması durumunda, eşitlik ve etkinlik ilkeleri doğrultusunda, söz konusu durumun AB

hukukuna yeniden uygun hale getirilebilmesi amacıyla geçerli olmalıdır.

Mevcut davada Avrupa Birliği Adalet Divanı, eşitlik ve etkinlik ilkelerinin, ulusal bir mahkemenin, hukuk yargılamaları sırasında mahkeme tarafından verilen kesin bir kararı, bu kararın kesinleştiği tarihin ardından Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından onaylanan AB hukukunun yorumlanmasına uygun olmadığı tespit edildiğinde, bu tür bir olanağın idari yargılamalar sırasında AB hukukuna aykırı olarak bir mahkeme tarafından verilen kesin kararlar bakımından mevcut olmasına rağmen, inceleme olanağı bulunmadığı bir durumu imkansız hale getirmemek şeklinde yorumlanması gerektiği sonucuna varmıştır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kararı şu linkte mevcuttur <<http://curia.europa.eu>>.

Kişisel verilerin “Güvenli Liman Gizlilik İlkeleri” doğrultusunda Facebook tarafından Birleşik Devletlere transfer edilmesi

Maximilian Schrems / Data Protection Commissioner
- C- 362/14

6 Ekim 2015 tarihli karar (Büyük Daire)

Bu dava, İrlanda Yüksek Mahkemesi'nin **Veri Koruma Direktifi**'nin¹² 25(6) ve 28. maddelerinin yorumlanması hakkında ön karar verilmesi talebi ve Birleşik Devletler'de sunulan verilerin koruma tedbirlerinin yeterliliğine ilişkin 26 Temmuz 2000

¹² Kişisel verilerin işleme tabi tutulmasına ilişkin olarak kişilerin korunması ve bu tür verilerin serbest dolaşımına ilişkin 24 Ekim 1995 tarihli 95/46/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.

tarihli **AB Komisyonu Kararının**¹³ geçerliliğiyle alakalıdır.

Direktif, AB üyesi olmayan Devletlerin verileri yeterli düzeyde korumayı sağlaması durumunda, kişisel verilerin bu devletlere transfer edilebileceğini öngörmektedir. Komisyon ilgili kararında, Birleşik Devletler örgütlerinin gönüllü olarak bağlı olabildikleri, 21 Temmuz 2000 tarihinde Birleşik Devletler Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan “Güvenli Liman Gizlilik İlkeleri” uyarınca, veri transferlerinin Birleşik Devletlere yapılması durumunda yeterli bir koruma imkanı sunulması gerektiğini tespit etmiştir.

İrlanda mahkemeleri önünde gerçekleştirilen yargılamalardaki davacı taraf, Facebook'a sunduğu verilerin Facebook'un İrlanda şubesinden Birleşik Devletler'de yer alan sunuculara transfer edildiği konusunda endişeler taşıyan bir Facebook kullanıcıdır. Davacıya göre, Birleşik Devletler istihbarat servislerinin faaliyetlerine ilişkin olarak 2013'te Edward Snowden tarafından gerçekleştirilen ifşa faaliyetleri ışığında, Birleşik Devletler'in hukuk ve uygulamalarının kamu makamları tarafından gerçekleştirilen denetim işlemlerine karşı yeterli bir koruma imkânı sunduğu söylenemez.

Avrupa Birliği Adalet Divanı ilk olarak, üye olmayan bir devletin transfer edilen kişisel verilerin yeterli düzeyde korunmasını sağladığını tespit eden bir Komisyon kararının mevcut

¹³ Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 95/46/EC sayılı Direktifi uyarınca, güvenli liman gizlilik ilkeleriyle sunulan korumanın yeterliliği ve Birleşik Devletler Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan sıkça sorulan sorulara ilişkin 26 Temmuz 2000 tarihli 2000/520/EC sayılı Komisyon Kararı

olmasının, [AB Temel Haklar Bildirgesi](#) ve Direktif kapsamında ulusal denetim makamlarına yönelik yetkileri ortadan kaldırmayacağına veya aza indirgemeyeceğine karar vermiştir. Ancak Avrupa Birliği Adalet Divanı, tek başına Komisyon kararı gibi bir AB yarasını geçersiz kılmaya yetkilidir. Sonuç olarak ulusal bir makamın veya meseleyi ulusal makam önüne taşıyan kişinin, Komisyon kararının geçersiz olduğu kanısına varması halinde; bu makam veya kişi yerel mahkemeler önünde dava açabilmelidir. Böylelikle Komisyon kararının geçerliliği hakkında şüpheleri bulunması halinde davayı Avrupa Birliği Adalet Divanı'na havale edebilirler.

Komisyon kararının geçerliliği hususunda, Avrupa Birliği Adalet Divanı, kişisel verilerin korunmasının önemi ve temel hakları ihlal edilen kişi sayısının çokluğu dikkate alındığında, Komisyonun üçüncü bir ülke tarafından sağlanan koruma düzeyinin yeterliliği konusundaki takdir yetkisinin azaldığını ve bunun sonucunda Bildirge ışığında Direktifin 25. maddesinden kaynaklanan gerekliliklerin katı şekilde incelenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Komisyon'un Kararı yalnızca güvenli liman ilkeleri kapsamındaki korumanın yeterliliğiyle ilgilidir. Bu ilkelerin, Avrupa Birliği kapsamında güvence altına alınanlarla eşdeğer bir koruma düzeyi sağlayıp sağlamadığının tespit edilmesine gerek kalmaksızın; Avrupa Birliği Adalet Divanı bu ilkelerin yalnızca AB'den kişisel verileri alan kendiliğinden tescilli Birleşik Devletler örgütleri bakımından geçerli olduğunu ve Birleşik Devletler makamlarının bunlara uygun hareket etmek durumunda olmadıklarını kaydetmiştir.

Ayrıca, Birleşik Devletler ulusal güvenlik, kamu yararı ve kolluk kuvvetlerine ilişkin koşullar güvenli liman ilkelerinden daha büyük öneme sahiptir ve Birleşik Devletler örgütleri bu koşullarla çatışmaları durumunda ilkeleri göz ardı etmek durumundadır. Kişisel verileri Birleşik Devletlere gönderilme ihtimalleri bulunan kişilerin temel haklarına yönelik potansiyel müdahaleye rağmen, Komisyonun kararı bu tür bir müdahaleyi sınırlamaya yönelik kuralların varlığı veya bu tür bir müdahaleye karşı etkin bir yasal korumanın varlığına ilişkin herhangi bir bulgu içermemiştir.

Avrupa Birliği bünyesindeki korumanın seviyesi hususunda, Avrupa Birliği Adalet Divanı, özellikle verilerin otomatik olarak işleme alınması ve hukuka aykırı erişim yönünde büyük bir risk bulunması durumunda; kötüye kullanıma karşı açık ve kesin kurallar ve yeterli güvenceler ortaya koyma gereğini vurgulamıştır. Her şeyden önce, kişisel verilerin korunmasıyla bağlantılı istisna ve kısıtlamalar, yalnızca katı şekilde gerekli olması halinde uygulanır. Mevzuat, izlenen hedef ışığında gerçekleştirilen herhangi bir ayırım, sınırlama veya istisna olmaksızın ve kamu makamlarının verilere ve sonraki kullanımına erişimlerinin sınırlarının belirlendiği objektif kriterler olmaksızın; verileri AB'den Birleşik Devletlere transfer edilen herkesin kişisel verilerinin saklanmasına izin verilmesi halinde kesinlikle gerekli olanla sınırlı değildir. Özellikle, kamu makamlarının genel olarak elektronik iletişim içeriklerine erişimlerini sağlayan mevzuatın özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının özüne uygun olduğu değerlendirilmelidir. Benzer şekilde, bir kişinin kendisiyle ilgili kişisel verilere erişim sağlamak

amacıyla veya bu tür bir verinin düzeltilmesi veya silinmesini sağlamak amacıyla hukuk yollarını takip etmesi için olanak sunmayan mevzuat etkin yasal korumaya ilişkin temel hakkın özüne saygı göstermemektedir.

Özet olarak Komisyon kararında, Birleşik Devletler'in esasında iç hukuk veya uluslararası taahhütler nedeniyle yeterli koruma düzeyini "sağladığını" belirtmemiştir. Sonuç olarak, güvenli liman ilkelerinin içeriğinin incelenmesine yönelik herhangi bir ihtiyaç duyulmaksızın; 2000/520 sayılı Karar, Bildirge ışığında, Direktifin 25(6) maddesinde belirtilen gereklilikleri karşılamamaktadır ve bu nedenle geçersizdir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı kararı ve basın bildirisi şu linkte mevcuttur <http://curia.europa.eu>.

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin yasal çerçevelerinin ve Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin göçe ilişkin içtihatlarının incelenmesi amacıyla, bakınız [Avrupa Veri Koruma Kanunu hakkında El Kitabı](http://www.echr.coe.int) (<www.echr.coe.int>– Publications).

AİHM içtihatları hakkında daha fazla bilgiye ulaşmak için, bakınız [kişisel verilerin korunmasına](http://www.echr.coe.int) ilişkin tematik bilgi notu (<www.echr.coe.int> – Press).

Daha hafif bir ceza kanununun yürürlüğe girmesine rağmen oy verme konusunda otomatik ve süresiz kısıtlamanın devam ettirilmesi

*Thierry Delvigne / Commune de Lesparre Médoc and
préfet de la Gironde - C650/13*

6 Ekim 2015 tarihli karar (Büyük Daire)

1994 yılında Fransız hukuku kapsamında, ciddi ceza gerektiren bir suçtan dolayı mahkum edilmiş olan bir kişi otomatik olarak ve kalıcı olarak vatandaşlık haklarından mahrum bırakılmıştır. Ceza Kanunu'nun değiştirilmesinin ardından, bu yasağın otomatik olmasına son verilmiştir. Şu anda ise, 10 yılı geçmeyecek bir süreliğine bir mahkeme tarafından uygulanmak zorundadır. Ancak bu yeni kural, yeni Kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen kesin bir kararla ortaya konan hükümler bakımından geçerli değildir.

1988 yılında Delvigne, Fransa'da ciddi bir suçtan dolayı kesin bir kararla mahkum edilmiştir. İlgili tarihte yürürlükte olan ceza kanunu temelinde, otomatik olarak ve kalıcı olarak vatandaşlık haklarından mahrum kalmış ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde oy kullanma hakkı da buna dahil edilmiştir.

Delvigne Fransa mahkemeleri önünde, daha yumuşak bir mevzuatın yürürlüğe girmesine rağmen, seçmenlikten muaf tutulmaya devam edilmesi hususunda itirazda bulunmuştur. Mahkemeler Avrupa Birliği Adalet Divanının ön karar vermesini talep etmişlerdir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı Delvigne'nin tabi tutulduğu yasaklamanın, işlenen suçun mahiyeti ve ağırlığının ve ceza süresinin dikkate alındığı ölçüde orantılı olduğu kanısına varmıştır. Söz konusu oy verme yasağı ilgili tarihte, en az beş yıl hapis cezasıyla cezalandırılabilen bit suçtan mahkûm edilen kişilere uygulanabilirdi. Ayrıca Fransa hukuku kapsamında, Delvigne'nin durumunda olan bir kişiye kaybedilen vatandaşlık

haklarını geri almak amacıyla başvuruda bulunma hakkı tanınmıştır. Avrupa Birliği Adalet Divanı, kanun hükmü uyarınca, ciddi bir suçtan dolayı mahkum edilen kişileri Avrupa Parlamentosu seçimlerinde oy vermektan muaf tutan bir yasağı sürdürmenin mümkün olduğunu tespit etmiştir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı ayrıca, varılan bu sonucun daha hafif ceza kanununun geriye yürürlüğü kuralıyla da doğruluğunun sorgulanmadığını eklemiştir. Fransa mevzuatı kapsamında mahkûmiyetten kaynaklanan oy kullanma hakkının kalıcı olarak engellenmeye devam edilmesi, yalnızca eski Ceza Kanunu kapsamında verilen kesin kararın getirdiği hükümlerle sınırlıdır. Ulusal mevzuat kapsamında, yeni Ceza Kanununun oy verme hakkının engellenmesinin ek bir ceza şeklinde sürdürülmesi durumunda, mahkûmiyetten kaynaklanan oy verme hakkının engellenmesinin, gecikmeksizin ve otomatik olarak, yeni Ceza Kanununun yürürlüğe girmesiyle birlikte ortadan kalkmaması istenmiştir.

Her durumda söz konusu mevzuatta, bu tür bir yasaklamaya tabi tutulan kişilerin, bu yasağın ilgili hükümler gereğince eski Ceza kanunu kapsamındaki mahkûmiyetten kaynaklanması halinde dahi, başvuruda bulunarak yasaklamanın kaldırılmasını talep etme olanağı bulunduğu öngörülmüştür.

Avrupa Birliği Adalet Divanı kararı ve basın bildirisi şu linkte mevcuttur: <http://curia.europa.eu>

Ayrıca bakınız, AİHM içtihatlarında [mahkumların oy kullanma haklarına](#) ilişkin tematik bilgi notu (www.echr.coe.int - Press).

Giriş yasağına aykırı olarak toprağına giren bir üçüncü ülke vatandaşına hapis cezası uygulayan üye Devlet mevzuatı

Skerdjan Celaj hakkındaki ceza yargılamaları - C290/14

1 Ekim 2015 tarihli Avrupa Birliği Adalet Divanı kararı (Dördüncü Bölüm)

Cumhuriyet Savcılığı İtalyan mahkemesi önünde Skerdjan Celaj hakkında ceza yargılamaları başlatmıştır ve yasadışı olarak İtalya'ya giren üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik olarak bir ile dört yıl arasında hapis cezası öngören İtalya mevzuatı temelinde sekiz aylık hapis cezasına mahkum edilmesini talep etmiştir. İtalya mahkemesi Avrupa Birliği Adalet Divanı'na, 16 Aralık 2008 tarihli [2008/115/EC](#) sayılı, yasadışı olarak ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarının geri gönderilmesi hakkındaki üye devletlerdeki ortak standart ve usullere ilişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi direktifinin ("Geri Gönderme Direktifi") bu mevzuatı kapsam dışında bırakıp bırakmadığını sormuştur.

2012 yılının Nisan ayında, İtalya'da bulunan Arnavutluk vatandaşı Celaj, üç yıllık giriş yasağıyla birlikte sınır dışı ve geri gönderme kararına konu olmuştur. Celaj İtalya topraklarından Eylül 2012'de ayrılmış ve sonrasında kendisi hakkında çıkarılan giriş yasağına aykırı olarak ülkeye yeniden girmiştir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, Geri Gönderme Direktifinin, önceki bir geri gönderme usulü bağlamında kendi ülkesine gönderildikten sonra giriş yasağına aykırı olarak yasadışı yollarla söz konusu devletin topraklarına tekrar giren üçüncü ülke vatandaşına hapis cezası uygulanmasını

öngören üye devlet mevzuatını ilke olarak, kapsam dışında bırakmadığının değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Bu tür bir ceza hukuku yaptırımının uygulanması, özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından güvence altına alınan temel haklar ve uygulanabildiği ölçüde, 1951 yılında Cenevre’de imzalanan Mültecilerin Statülerine ilişkin Sözleşmeye bütünüyle uygun olması gereklidir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı kararı ve basın bildirisi şu linkte mevcuttur <<http://curia.europa.eu>>.

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi’nin yasal çerçevelerinin ve Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin göçe ilişkin içtihatlarının incelenmesi amacıyla, bakınız [Sığınma, Sınırlar ve Göçe ilişkin Avrupa Hukuku El Kitabı](#) (<www.echr.coe.int> – Yayınlar).

Kişisel verileri iki idari kamu organı arasında transfer ve işleme tabi olan kişileri derhal bilgilendirme yükümlülüğü

Smaranda Bara e.a. / Președintele Casei Naționale de Asigurări de Sănătate e.a. ve Diğçerleri - C201/14

1 Ekim 2015 tarihli karar (Üçüncü Bölüm)

Bu dava Romanya Temyiz Mahkemesi tarafından Romanya vergi makamlarının kendi kendine çalışan kişilerin beyan edilen gelirlerine ilişkin verilerin Ulusal Sağlık Sigortası Fonuna transfer edilmesinin [95/46/EC Direktifine](#)¹⁴ uygun olup

olmadığı hakkında ön karar verilmesine ilişkin referansla ilgilidir. Temyiz Mahkemesi AB hukuku kapsamında, üye bir devlette bulunan idare organının, veri sahiplerinin transfer ve işlemler hakkında bilgilendirilmeden işleme tabi tutulması amacıyla kişisel verilerin bir başka idari organa transfer edilmesine olanak tanınıp tanınmadığını sorgulamıştır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı ilgili kararında, Direktifte yer alan kişisel verilerin adil bir şekilde işleme tabi tutulması koşulunun, kamu idaresi organının veri sahiplerini, bu verilerin başka bir kamu idaresi organına transfer edilmesi hakkında bilgilendirmesini gerektirdiğine, böylelikle diğer kamu idaresi organının bu verileri alan sıfatıyla işleme tabi tutabileceğine karar vermiştir. Direktifte bilgi verme yükümlülüğüne getirilen kısıtlamaların yasal yollarla uygulanması gerektiği açıkça ifade edilmiştir.

Kişisel verilerin sağlık sigortası fonlarına ücretsiz olarak transfer edilmesini öngören Romanya hukuku, verileri kontrol edenlerin verilerin toplandığı kişileri bilgilendirme yükümlülüklerinden kurtulmalarını sağlayan ön bilgi niteliğinde değildir. Bu kanunda hangi bilgilerin transfer edilebileceği veya nasıl transfer edilmesi gerektiği açıklanmamıştır. Bu tür meseleler vergi makamı ve sağlık sigortası fonu arasında kabul edilen çift taraflı protokolde ele alınmıştır.

Transfer edilen verilerin işleme tabi tutulması hususunda, Direktifte verileri kontrol eden kişilerin veri sahiplerine kendi kimlikleri, söz konusu işlemin amaçları ve verilerin adil bir

¹⁴ Kişisel verilerin işleme tabi tutulmasına ilişkin olarak kişilerin korunması ve bu tür verilerin serbest dolaşımına ilişkin 24 Ekim 1995 tarihli

95/46/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.

şekilde işleme tabi tutulması için gerekenler hakkında bilgi vermeleri gerektiği öngörülmüştür. Bu ek bilgi ilgili verilerin kategorilerini ve erişim ve düzeltme hakkının var olup olmadığını kapsamalıdır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, vergi makamı tarafından transfer edilen verilerin Ulusal Sağlık Sigortası Fonu tarafından işleme tabi tutulmasının, veri sahiplerinin bu işlemin amaçları ve ilgili verilerin kategorileri hakkında bilgilendirilmelerini gerektirdiğini gözlemlemiştir. Bu durumda sağlık sigortası fonu başvuranlara bu bilgiyi sunmamıştır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, AB hukukunun, veri sahiplerinin derhal bilgilendirilmemesi durumunda Üye devletteki iki idare organı arasında kişisel verilerin transfer edilmesine ve işleme tabi tutulmasına olanak tanımadığını tespit etmiştir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı kararı ve basın bildirisi <<http://curia.europa.eu>> adresinde mevcuttur.

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin yasal çerçevelerinin ve Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verilerin korunmasına ilişkin içtihatlarının incelenmesi amacıyla, bakınız [Avrupa veri koruma kanununa ilişkin El Kitabı](#) (<www.echr.coe.int> – Publications).

AİHM içtihatları hakkında daha fazla bilgiye sahip olmak için, bk. [kişisel verilerin korunmasına](#) ilişkin tematik bilgi notu (<www.echr.coe.int> – Press).

İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi

Uluslararası olmayan bir silahlı çatışmada kurtarma operasyonu sırasında yargısız infaz yapıldığı iddiasının değerlendirilmesinde uluslararası insani hukuk kurallarının uygulanabilirliği

Cruz Sánchez ve Diğerleri / Peru davası - Seri C No.

292

17 Nisan 2015 tarihli karar¹⁵

Olaylar – 1980 ve 2000 yılları arasında, Peru'da silahlı bir çatışma yaşanmıştır. Çatışmaya katılan silahlı gruplar arasında Túpac Amaru Devrimci Hareketi (“MRTA”) de yer almıştır.

17 Aralık 1996 gecesi, 14 MRTA üyesi Lima'da bir resepsiyonun gerçekleştirildiği Japon Büyükelçisinin malikânesine girmiş ve 600'e yakın konuğu rehin almışlardır. Sonrasında ise rehinelere çoğunu serbest bırakmışlardır ancak 72 kişi malikanede kalmıştır. MRTA ile birkaç görüşme yapılmış, ancak bu görüşmeler krizin çözülmesi konusunda başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bunun ardından, Peru Devlet Başkanı yaklaşık 80 saldırı komandosu kullanarak 22 Nisan 1997 tarihinde bir kurtarma operasyonu (“Chavín de Huántar”) düzenlemiştir. Operasyon sonucunda rehinelere kurtarılmıştır. Bir rehine, iki komando ve 14 MRTA üyesi hayatını kaybetmiştir. Bazı rehinelere ve görevlilere ise yaralanmıştır.

14 MRTA üyesinin orduyla gerçekleştirdikleri çatışma sonucunda öldürüldükleri rapor edilmiştir. Ancak rehinelere biri tarafından

¹⁵ Bu özet, İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi Sekreterliği tarafından gönderilmiştir. Daha detaylı ve resmi özet (yalnızca İspanyolca olarak) söz konusu mahkemenin internet sitesinde mevcuttur (www.corteidh.or.cr)

Aralık 2000’de yapılan basın açıklaması ve 2001 yılında mahkemelere gönderilen bir mektup sonucunda üç MRTA üyesinin (Eduardo Nicolás Cruz Sánchez, Herma Luz Meléndez Cueva ve Victor Solomon Peceros Pedraza) öldüğü koşullar ve bu üyelerin yargısız infaz mağdurları olup olmadıkları hususunda şüpheler ortaya çıkmıştır.

Gerçekleştirilen şikâyetler sonucunda 2001 yılında soruşturma açılmıştır. Sonrasında ise adli mahkemeler önünde ceza yargılamaları başlatılmıştır. Ancak Yüksek Adalet Divanının verdiği kararın ardından, komandolar hakkındaki dava askeri mahkemeye havale edilmiş; askeri mahkeme ise 2003 yılında davayı reddetmeye karar vermiştir. Adli mahkemeler sivil makamlara ilişkin davayı görmeye devam etmişlerdir. Sonrasında bu dava iddia konusu örtbas etme olayına ilişkin davayla birleştirilmiştir. Dava İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi’ne gönderildiğinde, adli mahkemeler önündeki yargılamalarda kesin bir karar verilmemiştir. Sonrasında, Lima Yüksek Mahkemesinin Üçüncü Ceza Tasfiye Dairesi, 15 Ekim 2012 tarihinde bir karar vermiştir. Bu kararında, mahkemeye itaatsiz davranan bir davalı hariç olmak üzere, bütün davalılar tahliye edilmiştir. 24 Temmuz 2013 tarihinde, Yüksek Adalet Divanı’nın Geçici Ceza Dairesi cezanın geçersiz kılınması aleyhine karar vermiştir. 2007 yılında, eski Peru Devlet Başkanı ve bir başka kişi hakkında ceza yargılamaları başlatılmıştır ve Cruz Sánchez’in ölümüne ilişkin olaylar hakkındaki İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi kararının verildiği tarihte yeni bir soruşturma devam etmekteydi.

Hukuki değerlendirme

(a) *İlk hususlar* – Mahkeme ceza mahkemeleri nezdindeki yargılamaların uzunluğuna ilişkin olarak Peru tarafından uluslararası sorumluluğun kısmen kabul edildiğini kabul etmiştir. Mahkeme davalı Devletin ilk itirazlarını reddetmiştir.

(b) *Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 1(1) maddesiyle (baklara saygı gösterilmesi ve korunması) bağlantılı olarak 4(1) maddesi (yaşam)* – İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi, güç kullanımının davanın olaylarının gerçekleştiği koşullar ve bağlam dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiğini yinelemiştir. Mevcut davada, Devletin yükümlülüklerinin analiz edilmesine ilişkin kriterlerin tanımlanması konusunda dikkate alınması gereken üç faktör bulunmaktadır: ilk olarak, uluslararası karakterli olmayan silahlı çatışmanın varlığı; ikinci olarak, MRTA üyelerine yönelik güç kullanımının rehine kurtarma operasyonu çerçevesinde gerçekleştirilmiş olması; üçüncü olarak ise, iddia konusu mağdurların muhalefete aktif bir şekilde katılan MRTA üyeleri olması.

İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi, alandaki özelliği göz önüne alındığında, dört Cenevre Sözleşmesi’nin ortak 3. maddesinin ve geleneksel uluslararası insani hukuk ilkelerinin dikkate alınmasının faydalı ve uygun olduğunu değerlendirmiştir. Uluslararası insani hukukun, Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 4. maddesinin uygulanabilirliğinin yerine geçmeyeceğini, ancak olayların silahlı çatışma bağlamında meydana gelmesi ve bu çatışmadan dolayı gerçekleşmesi nedeniyle keyfi olarak yaşam kaybını yasaklayan anlaşma koşulunun

yorumlanması üzerinde etkiye sahip olduğunu kaydetmiştir.

Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında Mahkeme'nin silahlı çatışma durumunda anlaşmaya aykırı olarak hayat kaybı yaşanmasını nitelendiren “keyfilik” kavramına atıfta bulunması gerektiği kapsamı açıkça tanımlamadığı dikkate alındığında; bu tür durumlarda yaşam hakkına saygı gösterilmesi ve korunması konusundaki Devlet yükümlülüğünün kapsamının belirlenmesi amacıyla uluslararası insani hukukun uygulanabilir yurttaşlar hakkındaki hukuk kurallarına başvurmak uygundur.

İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi Devlet tarafından gerçekleştirilen güç kullanımının, kesin bir hedefle güvenlik kuvvetleri tarafından operasyon kapsamında gerçekleştirildiğini kabul etmiştir: 17 Aralık 1996 tarihinden beri MRTA üyeleri tarafından malikanede tutulan rehinelere serbest bırakılmasını sağlamak. Bu nedenle, davanın koşulları kapsamında Devletin güç kullanımını başlatması meşru olmuştur. Zira bu güç kullanımını, uluslararası insani hukuk ve insan haklarının ilgili hükümlerine saygı gösterilmesi koşuluyla, rehinelere sağ olarak serbest bırakılması hususundaki ihtiyacı karşılamıştır.

Bu davadaki iddia konusu mağdurlar, siviller değil, açıkça düşmanca eylemlere katılan MRTA üyeleridir. Ancak bu kişiler düşmanca eylemlere katılmayı bıraktıkları ve muharebe dışı kalmış şekilde tanımlanabildikleri sürece, dört Cenevre Sözleşmesi'nin ortak 3. maddesinde ifade edilen güvencelerden faydalanan kişiler olabilirler.

Bu nedenle, olaylara ilişkin ihtilaf Cruz Sánchez, Meléndez Cueva ve Peceros Pedraza'nın öldürülmeleri sırasında düşmanca eylemler içerisinde yer almayı bırakıp bırakmadıklarına ve uluslararası insani hukuk kurallarının uygulanabilir hükümleri tarafından sunulan güvenceden faydalanıp faydalanmadıklarına odaklıdır. Mahkeme bu amaçla, iddia konusu mağdurlarla ilgili olayları incelemiş ve her bir olayın kendine özgü koşullarında, olayların gerçekleşmesi sırasında kişinin düşmanca eylemlerde aktif şekilde yer alıp almadığını belirlemiştir.

(i) *Cruz Sánchez'in ölümü* – Mahkeme dava dosyasındaki delillerden, Cruz Sánchez'in malikânenin geçidinin dışındaki beton platformda ateşli silah mermisinden kaynaklanan yalnızca bir yara iziyle ölü bulunduğunu tespit etmiştir. Son olarak canlı görüldüğünde, Devlet denetiminde muharebe dışı bir durumda olduğundan dolayı; Mahkeme ispat yükümlülüğünün tersine çevrilmesi gerektiğini ve ne olduğuna ilişkin olarak tatmin edici ve ikna edici bir açıklama yapma görevinin Devlete ait olduğunu tespit etmiştir. Ancak Devlet, Devletin denetimi kapsamındaki alanlarda hayatını kaybetme biçimine ilişkin olarak ikna ve tatmin edici bir alternatif açıklama sunmamıştır. Peru yargı makamları da malikâne binalarının ele geçirilmesi ve rehinelere tahliye edilmesiyle “yakalandıktan sonra öldürüldüğünü” tespit etmiştir. Bu nedenle Mahkeme, bu durumun yargısız infaz teşkil ettiği sonucuna varmıştır.

Sonuç: Madde 1(1) ile bağlantılı olarak, madde 4(1) ihlal edilmiştir (bire karşı beş oyla).

(ii) *Meléndez Cueva ve Peceros Pedraza'nın ölümleri* – Meléndez Cueva ve Peceros Pedraza, malikanenin ikinci katındaki bir odada çok sayıda mermi yarasıyla ölü bulunmuşlardır. Komandolar bu iki kişinin rehinelere tahliyesi sırasında vurulduklarını doğrulamışlardır. İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi, yerel makamların bu iki kişinin ölümlerinin düşmanca eylemlerde yer alırken gerçekleştiği yönündeki bulgusundan ayrılmak için herhangi bir gerekçe tespit edememiştir. Rehinelere tahliye işleminin devam etmesinden dolayı, bu kişiler rehinelere yaşamları ve güvenliğine yönelik bir tehdit teşkil edebilirlerdi. Bu nedenle, dava dosyasındaki delilleri genel olarak analiz eden Mahkeme; Meléndez Cueva ve Peceros Pedraza'ya yönelik Devlet müdahalesinin, uluslararası insani hukuk ilkelerine aykırı bir şekilde öldürücü silahların kullanılmasından kaynaklanan keyfi olarak yaşamdan yoksun bırakma anlamına geldiğinin teyit edilmesi için yeterli unsurun ortaya çıkmadığını tespit etmiştir.

Sonuç: Madde 1(1) ile bağlantılı olarak madde 4(1)'in ihlal edilmesine ilişkin olarak, Devletin uluslararası sorumluluğunun belirlenmesi için yeterli delilin bulunmaması (bire karşı beş oyla).

(c) *Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1(1) ve 2. maddeleriyle (yerel hukuki etkiler) bağlantılı olarak 8(1) ve 25(1). maddeleri (hukuki güvenceler ve koruma)* - Ölümlerin uluslararası olmayan silahlı bir çatışma bağlamında gerçekleşmesi, Devleti ölümcül sonuçlar doğuran güç kullanımına yönelik bir soruşturma başlatma yükümlülüğünden muaf tutmamaktadır. Bu durumda, yargısız infaz işlemlerine ilişkin iddia olaylardan birkaç yıl sonra açıklığa kavuşmuştur. Böylelikle, yargısız

infaz davalarında ortaya çıkarılan uluslararası standartlara göre en başta bir soruşturma başlatma yükümlülüğünün Devlete yüklenmesi mümkün değildir. Ayrıca İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi, Devletin iddia konusu yargısız infaz eylemleri hakkında bilgilendirildiği tarih ve soruşturmanın başladığı tarih arasındaki sürenin makul olduğunu ve bu nedenle, resen soruşturma başlatma yükümlülüğünün ihlal edilmediğini tespit etmiştir.

Mahkeme olay yerinin incelenmesi konusunda bazı düzensizlikler olduğu, ölü bedenlerin taşınmasının güvenli, teknik ve profesyonel bir şekilde gerçekleştirilmediği ve 1997 yılında yapılan otopsilerin titizlikten yoksun olduğu sonucuna varmıştır. Bu nedenle soruşturmanın ilk aşamaları ve delil niteliğindeki materyallerin toplanması işlemleri asgari titizlikten yoksundur.

Ayrıca, Peru mahkemeleri önünde gerçekleştirilen yargılamalar makul bir süre içerisinde tamamlanmamıştır ve Devlet, davalının mahkemeye itaatsizlik ettiğini tespit etmek amacıyla gereken adımları attığını ispatlayamamıştır.

İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi, askeri yargının müdahalesinin, az rastlanırlık parametrelerini ve bunu tanımlayan kısıtlamaları ihlal ettiğine karar vermiştir. Yargısız infaz iddialarının, hiçbir koşulda askeri disiplin veya misyonlarla bağlantılı olmayan olaylar ve ceza gerektiren suçlarla bağlantılı eylemler olduğunu hatırlatmıştır.

Ayrıca Yüksek Adalet Divanı tarafından askeri yargı lehine verilen kararın ardından, Anayasa Mahkemesi'nin ve Yüksek Adalet Divanı'nın,

askeri mahkemelerin insan hakkı ihlallerini kapsayan suçları karara bağlamaması gerektiği anlamında genel ve bağlayıcı kriterler belirlediklerini kaydetmiştir.

İnter-Amerika Mahkemesi gerçeği bilme hakkının ihlal edilmesi hakkında verilen belli bir hükmün, daha önce bildirilen ihlaller ve davanın koşulları dikkate alındığında gerekli olmadığına karar vermiştir.

Sonuç: Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1(1) maddesiyle bağlantılı olarak; 8(1) ve 25(1) maddeleri ihlal edilmiştir; 2. madde ihlal edilmemiştir (bire karşı beş oyla).

(d) *Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1(1) maddesiyle bağlantılı olarak 5(1) maddesi (kişisel bütünlük)* – İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi Devletin, yakınının yargısız olarak infaz edilmesi ve etkin soruşturma yapılmamasıyla bağlantılı olarak ortaya çıkan ızdırıp hususunda Cruz Sánchez'in erkek kardeşinin zararına olacak şekilde kişisel bütünlük hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

Sonuç: ihlal (bire karşı beş oyla).

(e) *Tazminatlar* – İnter-Amerika İnsan Hakları Mahkemesi kararın tek başına bir çeşit tazmin imkanı teşkil ettiğini tespit etmiştir ve Devletin: (i) Cruz Sánchez'in yargısız olarak infaz edilmesiyle ilgili olaylardan dolayı sorumluların belirlenmesi, yargılanması ve uygulanabilir olduğu durumda cezalandırılması amacıyla soruşturma ve/veya ceza yargılamalarını etkin şekilde yürütmesine; (ii) talep edilmesi halinde Cruz Sánchez'in erkek kardeşine uygun şekilde ücretsiz ve acil olarak psikolojik veya psikiyatrik tedavi imkanı sunmasına; (iii) kararı ve resmi

özetini yayımlamasına; (iv) masraf ve giderlerin geri ödenmesine ilişkin olarak kararda belirtilen miktarı ödemesine ve (v) Mağdurun Avukatlık Yardımı Fonunu geri ödemesine karar vermiştir.

MAHKEME'DEN HABERLER

Seçimler

Avrupa Konseyi [Parlamente Meclisi](#) sonbahar oturumunda, Alena Poláčková'yı Slovakya Cumhuriyeti adına mahkemeye yargıç olarak seçmiştir. Dokuz yıllık görev süresi, seçilmesinin ardından en geç üç ay içerisinde başlayacaktır.

Genel Kurul Ekim ayında Françoise Elens-Passos'u 1 Aralık 2015 tarihinden itibaren beş yıl süreliğine Mahkeme Yazı İşleri Müdür Yardımcısı olarak seçmiştir.

COURTalks-disCOURs – Kabul edilebilirlik hakkında video

Mahkeme Avrupa Konseyi'nin [HELP](#) Programı işbirliğiyle ortaya konulan ilk [COURTalksdisCOURs](#) videosunu yayınlamıştır. Bu on beş dakikalık video, yargıç, avukat ve diğer hukukçulara ve sivil toplum temsilcilerine, bütün başvuruların Mahkeme tarafından incelenebilmesi için gereken kabul edilebilirlik kriterleri hakkında genel bilgiler sunar. [Youtube](#)'a yüklenen bu videonun 14 farklı dilde altyazısı mevcuttur.

Video, yazdırılabilir formatta olan metin ve ilgili davaların listesi Mahkeme'nin internet sitesinde mevcuttur (www.echr.coe.int) – Case-law).

İçtihat yayınları ve tercümeleri hakkındaki haberlere ilişkin çok dilli Twitter hesabı

Mahkeme Ekim ayında, içtihat yayınları, tercümeler ve HUDOC içtihat veritabanı (<<http://hudoc.echr.coe.int>>) hakkındaki haberlere yönelik olarak ortaya konulan çok dilli bir Twitter hesabı açmıştır.

Mahkeme 2012 yılında “Bringing the Convention closer to home” programını başlattığından beri yaklaşık 30 dilde 15.000’den fazla tercüme HUDOC’ta yayımlanmıştır. Ayrıca Mahkeme içtihat rehberleri, el kitapları ve tematik bilgi notlarını tercüme etmek isteyen çeşitli partnerleriyle ekip oluşturmuştur. Bu tercümeler de Mahkeme’nin internet sitesinde yayımlanmıştır (<www.echr.coe.int>).

Ulusal yüksek mahkemelerle içtihat alışverişinin yapılmasına ilişkin ağ

Mahkeme Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları hakkında bilgi alışverişi yapılması amacıyla bir ağ kurmuştur. Bu girişim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve ulusal yüksek mahkemeler arasındaki bilgi alışverişini kolaylaştırmak amacıyla tasarlanmıştır ve verilen kararların AİHM içtihatlarına uygun olmasına yardımcı olmaktadır.

Bilgi alışverişinin temel noktaları yüksek mahkemelerin araştırma daireleri ve Sözleşme’nin sunduğu hukuk danışmanlığı olacaktır. Bazı yüksek Avrupa mahkemeleri gelecek aylarda ağa katılmak istediklerini duyurmuşlardır.

GÜNCEL ETKİNLİKLER

Yargılamaların yenilenmesine ilişkin yuvarlak masa toplantısı

AİHM kararının ardından yargılamaların yenilenmesine ilişkin bir yuvarlak masa toplantısı, 5-6 Ekim tarihlerinde Strazburg’ta gerçekleştirilmiştir. Mahkeme Kararların İcrası Dairesi tarafından düzenlenen bu etkinliğe, bu alandaki denetimlerini ve uygulamalarını paylaşmaları amacıyla kırka yakın Taraf Devlet temsilcisi katılmıştır.

Yuvarlak masa toplantısının programı, çeşitli metinler ve toplantının sonuçları Avrupa Konseyi’nin internet sitesinde mevcuttur (<www.coe.int> – Execution of judgments).

Ölüm Cezası Günü: Avrupa ölüm cezasına şiddetle karşı çıktığını vurgulamıştır

10 Ekim’de gerçekleştirilen Dünya ve Avrupa Ölüm cezası karşıtlığı günü öncesinde; Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği ölüm cezasına şiddetle karşı olduklarının altını çizen ve ölüm cezasını kaldırmaları için Avrupa’daki ülkelere çağrıda bulunan [ortak bir deklarasyon](#)¹⁶ yayımlamıştır. Ayrıca bu Avrupa ülkelerini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ölüm cezasını kaldırmayı

¹⁶ Avrupa Konseyi’nin internet sitesinde mevcuttur: <www.coe.int>

amaçlayan iki Protokolünü imzalamaya davet etmişlerdir:

- Barış döneminde ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin [6 No.lu Protokol](#), 47 Avrupa Konseyi üye devletinin 46'sı tarafından onaylanmıştır. Rusya 1997 yılında Protokolü imzalamış ancak henüz onaylamamıştır.
- Savaş zamanı da dâhil olmak üzere her koşulda ölüm cezasının uygulanmasını yasaklayan [13 No.lu Protokol](#). Ermenistan 2006 yılında Protokolü imzalamış ancak henüz onaylamamıştır. Azerbaycan ve Rusya ise henüz Protokolü imzalamamıştır.

Mahkeme içtihatlarında ölüm cezası hakkında daha fazla bilgiye erişebilmek için, bk. [Ölüm cezasının kaldırılması](#) konulu tematik bilgi notu (www.echr.coe.int – Press).

İfade özgürlüğü konferansı

400'den fazla katılımcı 13-14 Ekim tarihlerinde Strazburg'ta "İfade özgürlüğü: halen demokrasinin ön koşulu mu?" konulu konferansa katılmışlardır. Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında güvence altına alındığı şekilde, günümüzde ifade özgürlüğünün karşı karşıya geldiği büyük zorlukları değerlendirmişlerdir. Temel noktalardan biri, Sözleşme sisteminin nasıl en iyi şekilde üye devletlerdeki belirli yasal geleneğin ötesinde bu zorlukları aşabileceğini ifade etmektir.

Avrupa Konseyi'nin internet sitesinde daha fazla bilgiye erişilebilir (www.coe.int – Directorate General Human Rights and Rule of Law).

[Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin etkin şekilde uygulanması](#)

Çeşitli devletler tarafından Sözleşme'nin uygulanması ve Mahkeme kararlarının icra edilmesi konusundaki uygulama ve gelenekler, 22-23 Ekim tarihlerinde Avrupa Konseyi ve Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi tarafından gerçekleştirilen uluslararası konferansın odak noktası olmuştur.

İki gün boyunca, Avrupa Konseyi üye devletlerinin önde gelen uzmanları, Rus yargıçlar, Hükümet görevlileri ve akademisyenlerle, Sözleşme'nin etkin şekilde uygulanması konusundaki deneyimlerini paylaşmışlardır. Konferansın sonucunda, Sözleşmeye taraf tüm devletlere daha iyi bir şekilde rehberlik edilmesi ve yerel düzeyde Sözleşme'nin daha etkin şekilde uygulanmasına yardımcı olması beklenmektedir.

Avrupa Konseyi'nin internet sitesinde daha fazla bilgiye erişilebilir (www.coe.int – Directorate General Human Rights and Rule of Law).

GÜNCEL YAYINLAR

İçtihatlarla ilişkin genel değerlendirme

Mahkeme, 2015 yılının ilk altı ayını kapsayan (Ocak-Haziran), seçilmiş bir grup davanın hukuki bakımdan incelendiği, genel değerlendirmeleri kapsayan bir belge yayımlamıştır. Bu genel değerlendirme günümüze kadar her yıl yayımlanmıştır; ancak artık yılda iki kere yayımlanacaktır.

Bu genel değerlendirme ve önceki baskılar Mahkeme internet sitesinden indirilebilir (www.echr.coe.int – Case-law).

[Overview of the Court's case-law \(eng\)](#) / [Aperçu de la jurisprudence de la Cour \(fr\)](#)

9. madde rehberi

Mahkeme'nin bazı Sözleşme maddelerine ilişkin içtihatları hakkındaki serisinin bir parçası olarak, 9. madde rehberini (Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) yalnızca Fransızca olarak (şimdilik) yayımlamıştır. İchtihatlarla ilişkin rehberler Mahkeme'nin internet sitesinden indirilebilir (<www.echr.coe.int> – Case-law).

[Guide sur l'article 9 – Liberté de pensée, de conscience et de religion \(fr\)](#)

Kabul Edilebilirlik rehberi: yeni tercümeleler

Lihtenştayn ve Türkiye hükümetlerinin yardımıyla, Kabul Edilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberinin üçüncü baskısının Almanca ve Türkçe tercümeleleri Mahkeme'nin internet sitesinde yayımlanmıştır (<www.echr.coe.int> – Case-law).

[Leitfaden zu den Zulässigkeitsvoraussetzungen \(ger\)](#)

[Kabul edilebilirlik kriterlerini uygulama rehberi \(tur\)](#)

Avrupa ayrımcılık karşıtı kanuna ilişkin el kitabı: Azerbaycan'a uyarlanmış versiyon

Azerbaycan'da bulunan Uluslararası Göç Örgütü, AB Temel Haklar Ajansı/AİHM Avrupa ayrımcılık karşıtı kanuna ilişkin el kitabını, Azerbaycan'da mevcut olan yasal çerçeve ve havale mekanizmasına uyarlamak için girişimde bulunmuştur.

Bu el kitabı Mahkeme'nin (<www.echr.coe.int> – Publications) ve Uluslararası Göç Örgütü'nün (<<http://iom.az>>) internet sitesinde Azerice ve İngilizce olarak mevcuttur.

Avrupa veri koruma kanununa ilişkin el kitabı: yeni tercümeleler

Mahkeme ve AB Temel Haklar Ajansı tarafından 2014 yılında ortak yayımlanan el kitabının Danca, Letonca ve İsveççe tercümeleleri mevcuttur. Kore'deki Chonnam Ulusal Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından ortaya konulan Korece çevirisi de mevcuttur.

Avrupa veri koruma kanununa ilişkin el kitabının 25 farklı dilde olan versiyonları Mahkeme internet sitesinden indirilebilir (www.echr.coe.int – Publications).

[Handbog om europaisk databeskyttelseslovgivning \(dan\)](#)

[Rokasgrāmata par Eiropas tiesību aktiem datu aizsardzības jomā \(lav\)](#)

[Handbok om den europeiska lagstiftningen om skydd av personuppgifter \(swe\)](#)

[유럽정보보호법 \(kor\)](#)

